Poézia 14. marca

Poézia 14. marca

Verše k zrodu slovenskej štátnosti

3. doplnené a rozšírené vydanie

ZOSTAVIL
MARTIN LACKO

BYTČA
2022

POÉZIA 14. MARCA
VERŠE K ZRODU SLOVENSKEJ ŠTÁTNOSTI
ZOSTAVIL MARTIN LACKO

Bytča

2022

© Martin Lacko
© Slovenský dejepisný spolok

Slovenský dejepisný spolok
1. mája 35/4
014 01 Bytča

Zdroj fotografie na obálke: Slovenský národný archív, fond STK

ISBN 978-80-973443-4-4

OBSAH

SLOVO K TRETIEMU VYDANIU (Martin Lacko) 11

AUTONÓMIA

Ladislav Hohoš A ČO S NAMI?! 17
Ladislav Hohoš V PREDVEČER HISTORICKÉHO DŇA 19
Ladislav Hohoš TERAZ 20
Ladislav Hohoš 6. X. 1938 21
Ladislav Hohoš 18. I. 1939 22
Hadri-Drevenický MODLITBA ZA SLOVENSKO 23
Hadri-Drevenický PIESEŇ O SLOBODE 25
Hadri-Drevenický SME SLOBODNÍ 27
Hadri-Drevenický NOVÉ RÁNO 29
Hadri-Drevenický POSTAVTE STRÁŽE! 30
Štefan Sonderlich PRVÉ ZORE… 32
Štefan Sonderlich BOL ŠIESTY OKTÓBER… 33
Štefan Sonderlich VEĽKÝ OKTÓBER 35
Ľudo Hadri-Ľuboslav PO DNI VÍŤAZNOM 37
Ľudo Hadri-Ľuboslav SLOVENSKÁ ZEM 39
Ľudo Hadri-Ľuboslav NAŠA PIESEŇ 41
Valentín Beniak ZVON 43
Valentín Beniak SLOVENSKÁ JESEŇ 1938 45
Valentín Beniak NOVÝM ORÁČOM! 47
Ján Hložka SLOVENSKÝ NÁROD DNES 49
Ján Hložka ZÁSTAVY VEJÚ 51
A. Št. Predmierský K 18. JANUÁRU 1939 52
Ivan Javor NA SLOVENSKÝ SVIATOK 54
Svetloslav Veigl 6. X. 1938 56
Autor neuvedený HYMNA 59
Janko Nováčan SPOVEĎ NÁRODA 60
Teofil Gazdík K ŠIESTEMU OKTÓBRU 61
Ján Dominik DOZRELA SLOVAČ V ŽILINE 62

Trenčiansky OKTÓBER 63
Matej Jevjak NA SLOVENSKU SLOVÁCI! 64
Julo Zborovjan PREŠOVSKÝM ZRANENÝM ŠTUDENTOM 65

SAMOSTATNOSŤ

Hadri-Drevenický ÚVODOM 69
Hadri-Drevenický POSLEDNÝ AKORD 71
Hadri-Drevenický ŠTRNÁSTY MAREC 73
Hadri-Drevenický MOJA OTČINA 75
Hadri-Drevenický OSLOBODENEJ OTČINE 77
Hadri-Drevenický POCHOD DO VLASTI 79
Hadri-Drevenický MODLITBA ZA VLASŤ 80
Hadri-Drevenický LIST MATKE VLASTI 81
Hadri-Drevenický VYSOKO NESTE ZÁSTAVY 84
Hadri-Drevenický 14. MAREC 1942 85
Milan Hviezdin NA 14. MARCA 86
Milan Hviezdin NOVÝ DEŇ 88
Milan Hviezdin GARDISTICKÁ 90
Milan Hviezdin J. TISOVI 92
Milan Hviezdin V. TUKOVI 94
Milan Hviezdin PÄŤ ROKOV 95
Milan Hviezdin BOŽE CHRÁŇ SLOVENSKO 96
Valentín Beniak ROZCHOD 98
Valentín Beniak SLOVENSKÁ MODLITBA Z R. 1939 100
Valentín Beniak MODLITBA 101
Valentín Beniak PO ROKU 103
Valentín Beniak MARCOVÁ LEGENDA Z ROKU 1942 104
Valentín Beniak MARCOVÁ KRÓNIKA 110
Svetloslav Veigl V NOVOM ŽIVOTE 116
Svetloslav Veigl NAJPLNŠIA MILOSŤ 117
Svetloslav Veigl PRÍSAHA 119
Svetloslav Veigl VLASŤ MOJA KRÁSNA 121
Svetloslav Veigl VOLÁM VÁS 123
Andrej Žarnov KRVAVÝ LIST 125

Andrej Žarnov NÁSTUP ŽIVÝCH 126
Andrej Žarnov SLOBODA 127
Andrej Žarnov SLOVENSKÉ RÁNO 129
Štefan Sonderlich DO NOVÉHO RÁNA… 131
Štefan Sonderlich ŽIVÁ ROZPRÁVKA 133
Štefan Sonderlich SLOVENSKÉ ZVONY… 135
Štefan Sonderlich NA 14. MARCA 136
Rudolf Dilong ANTON KOPAL 137
Rudolf Dilong NA 14. MARCA 138
Rudolf Dilong NOVÉ SLOVENSKO 140
Ján Kostra 14. MAREC 1939 142
Ján Kostra NÁŠ SVIATOK 143
Ján Haranta Z LETA 1939 144
Ján Haranta HYMNUS SLOBODE 145
M. J. Milov SVIATOK SLOVENSKA 147
M. J. Milov MARTYR 148
Jozef Varinský ZBRANE OVENČENÉ 150
Jozef Varinský PRI PIATOM MÍĽNIKU 151
Dominik Štubňa Zámostský ZÁSTAVY VEJÚ 153
Dominik Štubňa Zámostský PRE SEBA 154
Ján Brezina JA SOM SLOVÁK 155
Ján Brezina ZA VLASŤ 157
František Citovský SLOBODA 158
František Citovský ZVONY SLOBODY 160
Ignác Grebáč Orlov SVÄTÍME 161
Ignác Grebáč Orlov KAMEŇ ODVALENÝ 163
J. K. Vrútčan SLOBODNÁ OTČINA 164
J. K. Vrútčan SLOVENSKEJ MLÁDEŽI 166
Janko Silan SLOVENSKÁ PIESEŇ 168
Víťazoslav Hečko MUČENÍK 172
Hadri-Ľuboslav VPRED! 173
Nora Preusová 14. MAREC 1939 175
Juraj Ohríval POZDRAV 177
Laco Novomeský SLOVENSKÁ JAR 179
Ladislav Hohoš 14. III. 1939 180

Ján Kovalik-Ústiansky PO TISÍC ROKOCH 181
Pavol Gašpar Hlbina SLOVENSKÉ LETO 1939 183
Anton Prídavok TISÍC ROKOV 184
Jozef Varga NA NOVÚ PÚŤ 185
Severín G. Zrubec DO PRÁCE! 186
Julo Zborovjan SLÁVNOSŤ DOMOVA 188
X. Y. 14. MAREC 1939 189
Valerián Čunderlík MODLITBA 191
Gregor Cút TRETIA RADOSŤ 14. MARCA 192
Anna Čunderlíková K PRVÉMU VÝROČIU 193
Vilo Žitvay VSTAŇ NÁRODE 195
Ján Gažovič NA STRÁŽ! 196
Juraj Abel ČAKÁ NÁS ROBOTA! 198
Anton Kudja 14. III. 1939 199
Julo Havran 14. MAREC 201
František Ondriaš KEĎ ZRIEŠ OKOM… 202
Imrich Venclík DVA ROKY 203
Th. POZDRAV VLASTI 204
Mária Zajacová SLOBODA 205
Autorka neuvedená ŠTRNÁSTY MAREC 207
Ľubor Bátovský-Tatran ZEM NAJBLAŽIVEJŠIA 209
Karol Sapák SVÄŤME! 210
M. Kvašanský SLOBODA 211
J. Gonda K 14. MARCU 212
Ernest Petrík SLOVENSKÁ JAR 213
Npor. Lanštiak K 14. MARCU 215
P. Ďurčov-Ľavka 14. MAREC 216
Štefan Korbeľ K 14. MARCU 218
Julo Macko ŠTRNÁSTY MAREC 219
Rudolf Krajčovič MOJA DOMOVINA 220
Jožo Perla K VÝROČIU SAMOSTATNOSTI 222
Šimon Žilka VOJENSKÝ 14. MAREC 223
Autor neznámy BOLI SME 225
Neznámy vojak ŽALM K 14. MARCU 227

EXIL

Gorazd Zvonický AKO RUBÍN 231
Gorazd Zvonický MARCOVÝ POZDRAV 232
Gorazd Zvonický MARCOVÁ ÚRODA 234
Gorazd Zvonický VŽDY SMERODAJNÝ 236
Gorazd Zvonický NARODENINY 238
Gorazd Zvonický JA NEHANBÍM SA 239
Gorazd Zvonický SAMOSTATNOSŤ 240
Gorazd Zvonický MARCOVÁ OZVENA 241
Rudolf Dilong NA 14. MARCA 242
Rudolf Dilong SLOVENSKÁ REPUBLIKA 245
Rudolf Dilong SLOBODNÁ VLASŤ 247
Rudolf Dilong ŠTRNÁSTY MAREC 249
Rudolf Dilong DEDOVIZEŇ 250
Jozef Dragoš-Alžbetínčan ĽÚBIM 14. MAREC… 253
Jozef Dragoš-Alžbetínčan DEŇ TEN NÁŠ ŠŤASTNÝ 255
Jozef Dragoš-Alžbetínčan SVIATOK NÁŠ KRÁSNY 257
Jozef Dragoš-Alžbetínčan NAŠA DRAHÁ SLOBODIENKA 259
Jozef Dragoš-Alžbetínčan MILOVAŤ ŤA NEPRESTANEM 261
Jozef Zvonár Tieň 14. MAREC 263
Jozef Zvonár Tieň SLOVENSKÝ ŠTÁT 264
Jozef Zvonár Tieň ŠTRNÁSTY MAREC 267
Jozef Zvonár-Tieň ŠESŤ ROKOV 273
Ľudovít Pavlo VZKRIESENIE 276
Ľudovít Pavlo SLOVENSKÉ RÁNO 277
Ľudovít Pavlo TISO 279
Ľudo Bešeňovský 14. MAREC 280
Ľudo Bešeňovský SLÁVNOSTNE 283
Ján Okáľ 14. MAREC 286
Ján Okáľ MARCOVÁ MODLITBA 289
Tomáš Jozef Veteška ŽALM MARCOVÝ 291
Tomáš Jozef Veteška MARCOVÁ MODLITBA 292
Mojmír Zvon 14. MARCA 1946 293
Mojmír Zvon MARCOVÉ PAŠIE 295

Aľa Ľubická KYTICU SŔDC NESIEME TI… 297
Ján Drieň ZÁSTAVA NAŠA VIALA 299
X. Y. Z. VYZNANIE 300
František Košťák 14. MAREC 303
Mikuláš Šprinc MARCOVÁ PIESEŇ 304
Andrej Hora NA DVADSIATE VÝROČIE 306
Autor neuvedený ŠTRNÁSTY MAREC 307
Anton Murín MARCOVÝ TRIPTYCH 309
Laco Turčan MARCOVÉMU RÁNU 14. 3. 1976 311
Slavomír Hron K 14-TEMU MARCU 313

NIEKOĽKO SLOV NA ZÁVER (Jozef M. Rydlo) 315

SLOVO K TRETIEMU VYDANIU

Vznik vlastného štátu býva pre kultúrny národ dôvodom na oslavu, podobne ako pre rodinu je sviatkom vybudovanie domu či získanie vlastného bytu. Len u Slovákov je to inak. Azda len Slováci sami seba – i okolitý svet – presviedčajú, že im bolo najlepšie nie vo vlastnom štáte, ale v štáte pod cudzou nadvládou. A že je potrebné oslavovať zaniknuté štátne útvary, v ktorých boli len podnájomníkmi. Predovšetkým prvú Československú republiku, ktorá Slovákov neuznávala a snažila sa o vytvorenie „jednotného československého národa" – teda o ich počeštenie. Práve tá sa vydáva za historický ideál. Ba glorifikácia tohto kontroverzného štátneho útvaru došla tak ďaleko, že poslanci Národnej rady Slovenskej republiky v jeseni 2020 zaradili český štátny sviatok – 28. október – do kalendária štátnych sviatkov Slovenskej republiky…

Bez ohľadu na to, čo hlása mediálna propaganda, meniace sa politické režimy a im poplatní žurnalisti, dejinným faktom ostane, že 6. október 1938 je dátumom vzniku prvej národnej vlády Slovákov (hoci ešte v rámci Česko-Slovenska). A 14. marec 1939 zrodom prvej modernej slovenskej štátnosti. Prvá Slovenská republika bola naplnením samourčovacieho práva národa, jeho záchranou pred rozdelením medzi agresívnych susedov. Rovnako tiež ukázala, že Slováci sú schopní úspešne si spravovať svoj národný dom – štát – a v jeho rámci žiť lepšie a dôstojnejšie, než v rámci mnohonárodnostných štátnych útvarov, či už išlo o Uhorsko, Československo, nehovoriac už ani o Maďarsku či Poľsku, pod ktoré sa časť nášho národa takisto dostala.

Dátum zrodu prvej Slovenskej republiky – v tom čase oficiálnym názvom Slovenského štátu – napriek tomu prechádzal protichodnými a nezlučiteľnými interpretáciami. Počas Slovenskej republiky 1939 – 1945 bol 14. marec jediným štátnym sviatkom. Bol dátumom, ktorý sa oslavoval na mnohých úrovniach štátu a spoločnosti.

V čase národnej neslobody, teda po roku 1945, keď sa Slovensko a Slováci stali znova iba provinciou Československa, bol očierňovaný, kriminalizovaný, prípadne zamlčovaný. Jeho pozitívnu pamäť niesol len slovenský exil a časť pamätníkov.

V dôsledku týchto dvoch protichodných prúdov tak jestvujú dve tradície – tradícia úcty a tradícia nenávisti. To môžeme pozorovať aj dnes – osem desaťročí od zrodu tohto štátu. Zápas o 14. marec sa stal zápasom o právo nielen na štátnu existenciu, ale aj národnú existenciu Slovákov.

Ako historický medzník bol reflektovaný už z mnohých pohľadov – dejepiseckých, politických, memoárových, filmových či umeleckých.

Nemohol sa neodraziť ani v poézii. Poézia 14. marca však, až do prvého vydania tohto diela v roku 2019, nebola súhrnne publikovaná. Ostávala roztrúsená v desiatkach časopiseckých a novinových titulov, autorských zbierok či niektorých špecializovaných vydaní zbierok poézie. Pochopiteľne, ani toto tretie vydanie nemôže obsahovať všetku poéziu, ktorá na tému zrodu a prvej modernej slovenskej štátnosti vznikla. To presahuje možnosti jedného bádateľa. V zbierke sa nachádzajú ako verše známych básnikov, tak aj rôznych menej známych, ba i úplne neznámych autorov, vrátane niekoľkých školských básní. Všetky básne však prezrádzajú spontánnu radosť a úprimné nadšenie, ktoré tento historický medzník Slovákom priniesol.

Z hľadiska tematického som do zbierky zaradil aj básne zložené na počesť vyhlásenia autonómie Slovenska, teda poéziu 6. októbra 1938. Október 1938 a marec 1939 totiž vzájomne úzko súvisia. V kapitole Samostatnosť sú básne, ktoré boli napísané k téme 14. marca a jestvovania prvej SR. No a v tretej s názvom Exil sú zahrnuté básne, ktorými si vznik štátu – ako najväčší sviatok exilu – pripomínali Slováci vo vyhnanstve po roku 1945.

V rámci jednotlivých kapitol som básne zoradil podľa autorského princípu – nie však v abecednom poradí, ale ponajprv podľa počtu básní od jednotlivých autorov.

Kým v prvom vydaní zbierky (marec 2019) som zostavil súbor 101 básní (zbierka mala dovedna 185 knižných strán), v priebehu nasledujúceho roka sa objavilo množstvo iných. Druhé vydanie pripravené k 14. marcu 2020 bolo rozšírené o viac ako tretinu, na 144 básní, ktoré sa mi podarilo dohľadať. Rozšírením diapazónu titulov skúmanej dobovej tlače som v priebehu roku 2021 našiel ďalšie básne. V treťom vydaní, ktoré vychádza k 14. marcu 2021, je ich tak napokon o 28 viac, teda dovedna 172.

Pri prepise som zachovával dobový pravopis. Za každou zverejnenou básňou uvádzam zdroj, z ktorého som ju prebral. V prípade, že bola na dvoch miestach, to uvádzam.

Na ostatok už len toľko. Publikáciou, okrem dokumentačného účelu, spolu s vydavateľom tiež vzdávame úctu generáciám statočných národovcov, ktorí sa zaslúžili o to, aby aj Slováci mali svoj priestor pod Slnkom. Aby mohli nielen slobodne hovoriť svojím jazykom, vyznávať svoju vieru, ale aj slobodne, vo svojom národnom dome, žiť a vychovávať potomstvo. Symbolom práva na vlastný štát – a tým na vlastný život – je práve 14. marec.

A len dúfame, že už nikdy nebudú aktuálnymi verše, ktoré v exilovej básni „Marcový pozdrav" zložil jeden z našich básnických velikánov, Gorazd Zvonický:

„Môj pozdrav nečítaj verejne na námestí,
na perách by ti ho zasiahlo právo pästí
a možno by ťa zahriakol mravokárca,
či sa vraj nehanbíš pozerať na tvár marca…"

PhDr. Martin Lacko, PhD.

AUTONÓMIA

Ladislav Hohoš

A ČO S NAMI?!

(Bošany, 2. a 3. októbra 1938)

Slováci, pýtate sa: A čo s nami?! – Hľa,
dejinnej otázke sa myseľ nevyhla,
a myseľ slovenská ju vnáša pod krovy
a Slovák nejeden ju hlasne vysloví
a otázka tá dnes sa nesie Slovenskom
a s nocou nezaspí a nevzbúdza sa s dňom,
bo stále na nohách je v nás i vôkol nás,
a neumlčí ju nik, ani žiaden ďas.
Dejinná otázka. Ako sa zrodila?
Či ju var' vydýchla na Bradle mohyla?
Či ju var' vyriekol pri Váhu Hlinkov hrob?
Či ju var' v bolestiach zašeptal rodný Job?
A je v nej rodná zem celá i s Tatrami,
aj rodná obloha so slnkom, s hviezdami,
a je v nej národ môj, ten národ bolestný,
čo znal vysnívať, lež nie uskutočniť sny,
a je v nej národ môj, ten národ nádejný,
čo zná vysnívať, však aj uskutočniť sny.
Slovenská otázka! Otázka národná!
Treba ju chápať: je zornicou nášho dňa,
je prezradením túh a vyjadrením snov,
je rozhodnutím a tiež vôľou národnou,
bo načo by sme sa tak teraz pýtali
na dejín rozcestí, na dejín úskalí,

keby sme v sebe už neboli rozhodli,
že tak, jak doteraz, my osud tento zlý
už ďalej nechceme ani len o krok niesť?!
Dejinnou otázkou je vyslovená zvesť.
A ja dnes vravím vám zo srdca verného:
Ty, každý seba sám, ta, každý každého
tou otázkou dnes buď i vzbuď a priamo veď,
lebo v nej je už aj rozhodná odpoveď,
dejinná, národná, slovenská odpoveď!

Zdroj: HOHOŠ, Ladislav: Verte! Básne. Trnava 1939, s. 161.

Ladislav Hohoš

V predvečer historického dňa

(Bošany, 5. októbra 1938)

Či bol už v našej histórii takýto
podvečer?
Chop, poet, ľúbozvučné rodné varyto
a rodákom sa s myšlienkami spevne sver.

Spieval si úprimne a verne doposiaľ
Slovákom,
vše celý si sa rodnou zemou rozoslal,
čo tôňu vlečúc ešte stoná pod mrakom,

Zachovaj národu aj tento dejinný
predvečer:
a svojho vnútra sčerené už hladiny
si tým, hoj, ešte väčšmi hlbšie ešte sčer.

A poet v izbe mládeneckej sedí sám
s varytom
a pohľad svoj už neupiera k premisám,
lež k záveru, ctne verný rodu vždy, i v ňom.

Zdroj: HOHOŠ, Ladislav: Verte! Básne. Trnava 1939, s. 164.

Ladislav Hohoš

TERAZ

V nádeji včuľ národ žije,
nádej jedna jediná,
s ňou sa žije, s ňou i snije,
udrie naša hodina,
hej, slovenská rodina!

Verné srdcia prudšie búšia,
verné srdcia – pevný hrad,
verne búšia, s vierou tušia,
musí dôjsť aj na nás rad,
hej, slovenská sestra, brat!

Veľká nádej, nádej naša,
stelesňuje túžob roj,
nádej naša slabosť kmáša,
čo deň pevnie rodný voj,
hej, Slováci, národ môj!

Zdroj: Slovák, roč. XX, č. 227, 6. 10. 1938, s. 4.

Ladislav Hohoš

6. X. 1938

Reč slovenská je jasná,
reč Slovenska je hlasná.
Dnes národ touto rečou
bez zášti a bez mečov
sa našiel v samom sebe
a otvoril si nebe.

A teda od októbra
buď budúcnosť zas dobrá!
A ako je deň šiesty,
rod, nikdy nestúp s cesty!
A ako je dnes štvrtok,
buď požehnaním, skutok!

I teraz v Božom mene
vpred, národ, zocelene!

Zdroj: Slovák, roč. XX, č. 228, 7. 10. 1938, s. 2.
Tiež: HOHOŠ, Ladislav: Verte! Básne. Trnava 1939, s. 165.

Ladislav Hohoš

18. I. 1939

Ten dnešok slávny zriem jak ružu orosenú,
jak ružu, že bys' tŕním-hložím išiel pre ňu,
hoc bosý a až kamsi na severnú točňu,
a priniesol ju až sem, že sa nám už počnú
skvieť časy láskou, najšťastnejším citom žitia,
že je už koniec bojovného vlnobitia,
že so znamením víťazstva a ustavenia
sa niekde zápasy v um tvorčí rodne zmenia,
že so srdcom, čo národ môj má v svojom sneme,
už zotročení nikdy-nikdy nebudeme.

A jak sme Boha vrúcne prosievali dosiaľ,
by slobodou a samostatnosťou nás poslal,
tak Bohu slzami dnes ďakoval som tíško,
i spomenul som si tu opäť na rodisko,
na cintorín náš, na poetu Dlhomíra:
viem, dneška fundamentom je tá šíro-šíra
plán storočí a generácií, čo boly,
by raz, by od dnes sme žiť mohli v svojej vôli.

Zdroj: HOHOŠ, Ladislav: Verte! Básne. Trnava 1939, s. 167.

Hadri-Drevenický

MODLITBA ZA SLOVENSKO

(K 6. októbru)

Ó, žehnaj, Bože, slovenskú otčinu,
ten kúsok zeme, najdrahšiu moju vlasť,
dožič jej vzrastu a každú zmy vinu,
čo ľudská zloba na plecia chce jej klásť.

Ty srdce dal's nám, by sme ju ľúbili,
i sily všepil's rodu na ochranu,
i kúsok zeme, kde by sme my žili,
i balzam práva na dušu stýranú.

Sme v svojom rástli. Nie biedna žobrač len,
ako nás dosiaľ neprajníci zvali,
nôtime radosť, nie smutné rekviem,
my žiť hotoví, bo žiť nám nedali.

A priehršť lásky, Bože, tak plná je,
čo naše bolo, vrátil si zas späť,
v nás preto vďačnosť nezničí, nezbije,
škvrnou nezčierní k otčine sladký sled.

Len dožič stále v našom byť vždy doma,
tešiť sa z obiet nám slabým vždy dopraj;
a keď i závisť tu nikdy neskoná,
nám zem slovenskú naveky zachovaj.

Zdroj: Kol.: František Hadri-Drevenický – významná osobnosť Spiša.
Spišská Nová Ves 2011, s. 126.

Hadri-Drevenický

PIESEŇ O SLOBODE

(Slovákom v zahraničí na 6. októbra)

Keby som bol vtáčik,
letel by za hory,
s pozdravom na srdci
cez magnátske dvory.

S pozdravom na srdci
ku bratom v cudzine,
pieseň by zaspieval,
tú o domovine.

Pieseň by zaspieval,
túžbu dávnych rokov,
že príde sloboda
pre panských otrokov.

Že príde sloboda,
plná blaha, práva,
že všade zaveje
slovenská zástava.

Že všade zaveje
na počesť národa,
bo niet nič krajšieho,
ako je sloboda.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ – HADRI-ĽUBOSLAV: Spievajúce rany. Básne. Spišská Nová Ves 1939, s. 61.

Hadri-Drevenický

SME SLOBODNÍ

Hoj, plesajte lesy slovenské,
zvýsknite naše hory.
Slovák už nie je otrokom viac,
o milosť sa nekorí.

Zasvitlo slnko národu už,
čo túžobne vždy čakal,
čo si dejiny slzou predkov
neraz ryl. I zaplakal.

Plesaj – čuj – vlasť moja, drahá vlasť,
slobody lúč ťa hreje,
mračná prelietly, nehrmí viac,
dážď sĺz ťa nezaleje.

Pozdvihni, Slovač, mužne hlavu,
veď Slovák pánom v svojom,
čim vládne, prácou vydobyl si
a krvopotným znojom.

Čím vládne, dlhých rokov súžba
uplietla veniec slávy.
Zvýskni si, rod môj! Slovač moja,
odpočiň od únavy.

Na prahu svojho jara stojíš,
budú to práce roky;
no, neboj sa, nemusíš sa báť,
slobodou vonia kroky.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ: Výkrik vo víchrici (Básne).
Spišská Nová Ves 1939, s. 59.

HADRI-DREVENICKÝ

NOVÉ RÁNO

Pluh beriem do ruky otcovi vyrvaný,
brázdu idem ťahať, brázda bude nová,
z nej život zavonia bez krvi a krivdy,
život rodiť bude tá roľa otcova.

Slniečko slobody brázdy tie zahreje,
nebude sĺz roniť, pieseň nôtia brázdy,
nik nám ju nevezme, naša je od rokov,
pre nás rodiť bude nový život navždy.

Veď otec kropil ju slzou svojich rokov,
i skaly vyoral, neúrodné skaly,
na ňu teraz všetci život zasievame,
by život pre život s role sme svážali.

Pluh v hĺbky zaboril svoje ostré ruky,
život za ním plesať odteraz uzrieme,
na svojej za rána skloníme zemi sa,
chlieb zhynúť nedá nám a zhynúť nesmieme.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ: Výkrik vo víchrici (Básne).
Spišská Nová Ves 1939, s. 60.

Hadri-Drevenický

POSTAVTE STRÁŽE!

Postavte stráže na okraj vlasti,
posvätné sú nám úseky rolí,
v nich naši žili, naši i mreli,
na vlastných hrudách pánmi vždy boli.

Postavte stráže! – môj národ to chce.
Dať cudzím viacej? Za život ni piaď!
I keby vlastný z vlastného poľa
chcel ešte úsek, čo len malý vziať.

Postavte stráže v Magury vrchoch,
Dunaj vám na stráž spomienkou velí.
Krv vyceď radšie, než kus zo zeme,
ktorú by sebe odobrať chceli.

Postavte stráže! Silnejšie nad smrť.
K obrane pálte revom kanóny.
Sme v svojom predsa. Za svoje žiť, mrieť,
na stráži vlasti nič nás nezlomí.

Postavte stráže! Nech chránia nám vlasť
životom vlastným a za vlastnú česť!
Kto sa postaví, nech padne radšie,
len cez mrtvoly možno k vlasti prejsť.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ: Výkrik vo víchrici (Básne).
Spišská Nová Ves 1939, s. 61.

ŠTEFAN SONDERLICH

PRVÉ ZORE…

(Na 6. októbra)

Prvé zore
na obzore
nad Žilinou žiaria ranné…

Srdcia ľudí
pomsta budí
zničiť krivdu v hroznom súde;

právo majú
a nedajú,
by zas bolo pošliapané.

Svedkom sľubu
nášho ľudu
šiesty október vždy bude.

Zdroj: SONDERLICH, Štefan: Sväť, Slovensko, sväť…! Príležitostné básne k národným oslavám a významným dňom. Turčiansky Svätý Martin 1940, s. 36.

Štefan Sonderlich

BOL ŠIESTY OKTÓBER…

Čas tiekol vôkol nás,
učil nás kríže niesť,
vzdor horký v duši mať
a tajne stisnúť päsť,
neveriť márnej sile,
nezúfať pri mohyle.

Však pod popolom bied
bol bielej iskry jas
a posvätný jej žiar
nik neudusil v nás.
Žiar lásky k vlasti vrelý,
v ktorom sme žili – mreli…

Bol šiesty október –
dní všedných vzácny hosť,
národ náš zdvihol päsť
a svetu skríkol: „Dosť!
Náš cieľ je veľký, pravý,
viac nesklonímе hlavy!“

S šepotom tmavých hôr
a piesňou rodných hrúd
k Tebe, ó Bože náš,
dnes modlí sa Tvoj ľud;
obeť jeho a vďaka
na požehnanie čaká…

Zdroj: SONDERLICH, Štefan: Sväť, Slovensko, sväť…! Príležitostné básne k národným oslavám a významným dňom. Turčiansky Svätý Martin 1940, s. 36 – 37.

Štefan Sonderlich

VEĽKÝ OKTÓBER

Mesiac za mesiacom
do tichých diaľok padá,
za každým zhaslým
prichádza hneď nový,
jeden jak druhý –
nekonečná rada,
jediný október
je pre nás osudový –

je medzník veľkých dní
slovenskej histórie…
Dni jeho v purpur,
v smútku čerň sa menia…
Černová – rodná zem
krv synov svojich pije –
ohnivou bránou je
na cestu vykúpenia.

Na cestu tŕnistú,
po ktorej národ kráča,
jak na Golgote
klesá v nemom bôli…
Až Martin svitol nám –
voľnosti zlaté vtáča,
však zrada za chvíľu
zas u nás bývať volí…

Tu šiesty október –
Boh večne trpieť nedá,
v národe žije,
národ žije v ňom,
i prezidenta dal
a naša zmizla bieda;
ľud vedie v ústrety
budúcim slávnym dňom.

Zdroj: SONDERLICH, Štefan: Sväť, Slovensko, sväť…! Príležitostné básne k národným oslavám a významným dňom. Turčiansky Svätý Martin 1940, s. 24 – 25.

Ľudo Hadri-Ľuboslav

PO DNI VÍŤAZNOM

Roky sme v nádeji čakali
na slávny ten víťazný deň.
I paškál víťazstva zažali
i bili sa, trpeli preň.

A dnes je tu už, je náš, my s ním.
Pochodní spev sa nesie: vpred!
Od srdca k srdcu, ó, radostným
prichádza krokom nový svet.

I nové ráno sa zablysklo.
A čistý štít do výšky pnie.
To zlato ukryté zalisklo…
O ňom málokto vedel, vie.

Hlboko bolo tu snížené
pred každým prestalo byť, tlieť.
Dnes tieto plány sú skrížené.
Sviatostne cestou žitia svieť.

To duša ľudu zduchovnela,
ju sžieral denne ohňa plam.
No, pravda svetmi jej zachvela.
Víťazstva palmy nesie nám.

Ó, tešte hory sa, údolia,
tešte sa stánky ľudských sŕdc!
Odkryté rany už nebolia.
Na stráž! Horˇ za našu tvrdz!

Kto ničil nás tu cez zákony,
zúčtoval s ním dnes dobrý ľud.
Bo nemôže zničiť tie záhony,
čo vložil Boh nám v našu hruď.

Kto zničil nás tu skrz zákony –
hrobárom budú jemu ony.

Zdroj: Slovák, roč. XX, 20. 12. 1938, s. 5. Tiež: HADRI-DREVENICKÝ – HADRI-ĽUBOSLAV: Spievajúce rany. Básne. Spišská Nová Ves 1939, s. 88 – 89.*

* Tu bez poslednej strofy.

Ľudo Hadri-Ľuboslav

SLOVENSKÁ ZEM

Slovenská zem naša bola,
naša je!
Tú nikomu si nedáme,
na to všetci prisaháme.
Ovocie to pre cudzieho
nezraje!!

A keď zralo, dozrievalo
pre nás len!
My sme pleli, obrábali,
i do stodôl posvážali,
splnil sa náš,
žitia nášho
sladký sen.

Z cudzieho sme nežiadali,
nič nebrali.
Nechceme!!
Ale svoje najcennejšie,
poklady si hájiť všade
budeme!!

Či sa ľúbi, či neľúbi
niekomu,
národ drahý nevyvolá
k vôli cudzím
v srdci svojom Sodomu.

Zem slovenská najdrahší skvost
neprajníkom všetkým na zlosť
nepadne!
I keď živel podkopný zas
zdvíha šije, zdvíha svoj hlas
tak zradne.

Nie, priatelia, prisaháme,
dedovizeň si nedáme,
všetci na to prisaháme.
Ovocie tu pre cudzieho
nezraje!!

Zdroj: MIKO, Ernest: Ó mládež naša… Sborník vlasteneckých básní pre mládež. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 60 – 61.

Ľudo Hadri-Ľuboslav

NAŠA PIESEŇ

Či čuješ, brat môj, slovenské spevy
slávnostne viať z miest v dediny?
To predzvesť časov, že zmizly hnevy
a život krajší ide k nám, iný!

Prestaly škriepky, nastala shoda,
žiariaci lúč jej nás zhrieva.
Slobody slnko – naša obroda
na cestu žitím nám spieva.

Vylúdi úsmev i radosť všade,
zaplní príbytky, kraje,
bojovné bude, nedá sa k zrade,
bojovnosť ducha tu vlaje…

Je čas už, brat môj, povedať svetu,
že tu sme, chceme žiť v svojom.
Ovocie u nás, len pre nás zrie tu.
Si prichystaný, brat môj, ku bojom?

Bo život boj je. Sladko-bôľny, vedz!
Víťazné vzíde vždy ráno.
A ono tu je! Že si zaň, povedz,
jediným slovíčkom: Áno!

Či čuješ, brat môj, slovenské spevy
nadzemsky z miest viať v dediny?
Volajú k tebe! Svedomím ľudu!
Život nám nesú zdravý a iný!!

Zdroj: MIKO, Ernest: Sborové recitácie. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 64.

Valentín Beniak

ZVON

(4. októbra 1938)

Sú vlastenci, čo plačú?
Vlastenci sú, čo smejú sa?
Chráňte si halenu vašu,
hľa, moja hlava kajúca
za čie hriechy klesá?

Hľa, cvalom Osud zronený
cez trianonské plesá
v slávnostnom zvonení
na bralá sivé padá
a jeho pohľad skalený
v rukáve vidí hada.

Slováci, ľudia boží,
chráňte si vaše haleny!

Ja nebýval som divokým,
iba som všetko v sebe žuval
a choval v srdci teplo, kým
slobody vták sa nevykľuval.

Chodili jedni hostinou,
kým druhým srdce smutne bilo,
kto glgal slinu za slinou
a kto za funtom pribral kilo?

Dnes vážim, čo sme stratili
a čo sme našli, čo sme našli?
Až budem zajtra opilý,
uvidím novú farbu v mašli.

Čierna bude či zelená?
to ešte neviem, neviem ešte.
Strelí v lese jeleňa,
tešte sa vlčky, tešte, tešte.

Slovenskom ide povstanie,
že nezbedníkov vyhnať z domu,
a či brat ten tu zostane
a prídu ešte hostia k tomu?

Zdroj: Vigília. In: BENIAK, Valentín: Poézia I.
Bratislava 2000, s. 237 – 238.

Valentín Beniak

SLOVENSKÁ JESEŇ 1938

(8. 10. 1938)

Nech žije Sloboda!
Lež Slovák každý nech vie o tom:
Génius národa
nie je lokálpatriotom!

Železná dohoda
akou dnes bernou mincou platí?
Génius národa
nedá si krýdla ostríhati!

Ty budeš kladivom,
ty budeš zvonom, srdce divé:
„Židia a Česi, von!
už idú časy spravodlivé!“

Kto v desnom neduhu
jak almužník sa biedne choval:
zmenil sa na dúhu?
hlas môjho srdca, len ho ovaľ!

Nech žije Sloboda,
však každý Slovák nech vie o tom:
Génius národa
nie je lokálpatriotom!

Zdroj: BENIAK, Valentín: Druhá vigília.
Turčiansky Svätý Martin 1942, s. 20 – 21.

Valentín Beniak

NOVÝM ORÁČOM!

(10. októbra 1938)

Neveľká, nezlá, nepyšná,
ale dá, koľko treba chlebov,
národa rola dedičná,
oráči noví tiahnu tebou!

Kto svár sial do nej, búrku žal!
Kto chcel ju deptať, padnúc leží –
Nový prameň z nej vyvrel, haj,
a s temien Tatier bystro beží.

Nie to tak, vhupnúť do sena,
nie bičom plieskať, plašiť husi,
kde bola medza stratená,
nový sa kameň vsadiť musí.

A kde zabehla do nivy,
kde vedľa súsed Maďar oral:
kráľ Svätopluk, kráľ šedivý,
nezabudnúť, že nebol horal!

A nech si každý na svojom
seba zrie, kto sa v studňu nehne,
a buďme všetci nástrojom
pravdy Božej, čo zemou vládne!

Zdroj: Slovák, roč. XX, č. 233, 13. 10. 1938, s. 4.

Ján Hložka

SLOVENSKÝ NÁROD DNES (PRVÝM POSLANCOM SLOVENSKÉHO SNEMU)

(Bratislava, 18. 1. 1939)

V tlkote sŕdc sťa morí,
v prameňoch čistých vôd,
slovenský zápaľ horí,
sa modlí zbožný doprovod.

V slávnostnom tomto chorále
zavznieva slávy džes,
z Oravy prišli gorali,
slovenský národ celý dnes.

Hukocú vzruchom dediny,
hýrivá krojmi Bratislava
a Boh je v srdciach jediný,
buď Jemu za to sláva!

Duch Štúra je na sneme
a dávne krivdy drví,
my nikdy nezhasneme…
nám zápaľ horí v krvi!

Nech zhynie borba tá tŕnistá,
nech zhučí šťastia ples,
k epoche krajšej nech sa chystá
slovenský národ dnes!!

Zdroj: HLOŽKA, Ján: Mobilizácia. Verše z búrlivých dní. 2. vyd. Bratislava 1939, s. 65.

Ján Hložka

ZÁSTAVY VEJÚ

Od chrámov hučí chorál tichý
nesie sa šeptom zbožne do poľa…
Zmierajú nemé v srdciach vzdychy,
reč rodná ohňom plápolá,
národ sa chystá znovu k deju,
zástavy slávnostným vzletom vejú…
nenávisť – vlčisko v hrobe kvíli,
zažaté oltáre jednoty, bratstva,
láskou sme nadchnutí v tejto chvíli…
v reťazi spojení na stá nás… na stá!
Láskou a bratstvom sa srdcia chvejú,
chystá sa Slovensko k novému deju,
hukotom zástavy slovenské vejú…

Zdroj: MIKO, Ernest: Sborové recitácie. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 58.

A. Št. Predmierský

K 18. JANUÁRU 1939

Bože náš, Otče náš, ktorý si
národ náš do víru života vstavil,
aby Ťa v jeho zurčení –
kým život kolom nás kolotá,
kým vôbec jesto v nás života –
v horúcom viery nadšení
modlitbou oslavnou velebne slávil…!
Žehnajže, žehnaj národ náš drahý,
ktorýs z tmy krvavou bránou,
keď tisíc rokov úpel –
z moci nežičivých pánov,
vyviedol v slobodných časov prahy
na slnka jasný úbeľ.

Žehnajže, žehnaj národ náš malý,
ktorýs Ty sám tak malým stvoril,
by po dvacaťročnom s bratri spojení
žiť hotový len na vlastnom koreni,
priam žeby maly živiť ho skaly –
za chleba skyvu sám sa boril…
Žehnaj i tých, čos vyvolil,
by kormidlo moci trímali v hrsti,
by spájali, hnev čo rozdvojil,
v jednotu na svätej národa prsti.

Nalej im do duše tú múdrosť pravú
a hojne milosti svojej im udeľ…
a miliónov sŕdc blčiacich úder
Ti zapeje pieseň vďaky na oslavu…

Zdroj: Náš kraj, roč. XXI, 1. 2. 1939, s. 3.

Ivan Javor

NA SLOVENSKÝ SVIATOK

Slováci, bratia, spod tých krásnych Tatier,
svitlo nám už, svitlo, prišiel deň slobody –
kto si rodu verný, miluješ si mater,
sem sa v naše rady, za rod do roboty!

Svaly naše zo žúl – Slovák nie je z hliny –
nesmetú nás hromy, nepomýlia kriky:
vyšiel nový národ z Tatier, od Žiliny,
nový život vládne, nové idú zvyky.

Na slovenskej roli pre nás zrejú klasy,
po slovenských horách len nám spieva slávik,
všetko je tu naše, čo tu rastie z krásy,
i bohatstvo naše z dnešných čias i dávnych!

Shora od blankytu Vodca na nás hľadí,
perly sĺz mu kanú oslávenou tvárou
a tie slzy vďaky nik viac nezhatí,
kvitnú ako ruže nad slovenskou jarou.

Žehnaj, Bože, žehnaj našej práci zdarne,
zatlač kúkol svady, znivoč zradcov rady,
nebude viac Slovák, ako býval, v jarme,
národ bol a bude Slovákovi svätý!

Vláda našich vecí do našich rúk padá,
plesá matka Sláva, požehnanie dáva,
krivdy odčinené, pomstená je zrada,
nechže žije teda naša matka Sláva!

Zdroj: Slovák, roč. XX, č. 236, 16. 10. 1938, s. 4.

Svetloslav Veigl

6. X. 1938
(VENUJEM DR. JOZEFOVI TISOVI)

Mám v hlave závrat
a slzy na očiach
a v srdci nedozierne šťastie.
Bože, ja hľadím vrúcne na zázrak,
jak požehnanie rastie.
Dievčatá usmialy sa na mňa piesňou slovenskou
a hory, hory hučia uvoľneným besom.
Srdce moje jak rozkvitnutá zástava,
keď Andrej Hlinka na hrobitov klesol.
Zem zvlnila sa ťarchou plný klasov,
na ústach kvitnú spevy slnečné,
druh druhovi do objatia klesol,
starenka číta novinky.
Slováci, Slovenky oslavujú dožinky
dvadsiatich rokov, spieva rodná hruda
a prsia bičované rastú do šírky,
keď gazda rozkazuje na svojom.
Ulica tancuje odzemkom Detvanov
A doba hurbanovcov podáva mi ruky.

Dusené plamene vyšľahly bleskom nad mraky
a srdcia svätojánske ohne;
stíš plameň svätým milosrdenstvom,
chráň oči od vášní mstiteľov pohanských

pre vzdychy sviečok nalomených v bôli,
pre lásku srdca materského,
pre ľúbeznosť rúčok najmenších,
pre úsmevy dievčat zapálených ,
pre sopäté ruky starcov, stareniek,
pre stromy osirelé,
pre púčky blížiacej sa jari,
pre lastovičie švitorenie a hladné mláďatá,
pre gajdy s fujarou,
pre lovcov v pustovníckom postoji,
pre lovcov v kamzíkových sieťach,
pre múdre oči jeleníc,
pre more víťazného prílivu,
pre morské oká v našej krajine,
pre roľníkove pluhy,
pre tulákov a bratov bez strechy,
pre najvernejšie oči bratov žilinských,
pre kajúce Magdalény, lotrov na kríži,
pre lásku,
pre poslušnosť Syna svojho k smrti kríža,
pre 7 mečov svojich boľavých,
Sedmibolestná.

Jahve strašný,
pošli anjela poznačiť vráta,
signál časový,
pre zradných utečencov egyptských,
pre právo prednostné,
pre rodné právo prvej osoby.

Všetci sú moji bratia,
jak Boh nám káže náš.
Modlitba slovenského predsavzatia:
Otčenáš.

Zdroj: VEIGL, Svetloslav: Cestami vetrov. Bratislava 1938, s. 65 – 67.

Autor neuvedený

HYMNA

Vďaka Ti, Bože, za milosť a lásku,
že si nám poprial voľne žiť a rásť,
že si nás všetkých v jednom spojil zväzku
a zachoval nám národ náš a vlasť,
skláňame čelá, s duše prosba kanie:
Slovensko naše opatruj nám, Pane!

Bdej nad tou zemou poníženia, trýzne,
reč požehnaj nám, národ náš a ľud,
i polia, hory, poklad dedovizne,
daj klíčiť večne láske z našich hrúd,
skláňame čelá, s duše prosba kanie:
Slovensko naše opatruj nám, Pane!

Požehnaj otcov, drahé matky v hrobe,
a ruky naše k zdarnej práci viaž,
od nepriateľov chráň nás v každej dobe,
nad budúcnosťou našou večne stráž,
skláňame čelá, s duše prosba kanie:
Slovensko naše opatruj nám, Pane!

Zdroj: Slovák, roč. XX, č. 237, 18. 10. 1938, s. 6.

Janko Nováčan

SPOVEĎ NÁRODA

Býval som pokrmom hladových supov,
krúžiacich nadomnou po tisíc rokov,
pevnosťou mlčania z tatranských stĺpov,
ako predurčený niesť putá okov!

Udrela hodina odvekej túžby:
Striasť jarmo poroby, umlčať hrozby!
Žijeme v slobode! hučaly sbory,
len v srdci Slováka zakotvil bôľ nový.

Udrela hodina slovenskej túžby:
Slovák chce byť pánom. Junač, do služby!
Šiesteho októbra dozrela nádej.

Žijeme v slobode – hučia včuľ sbory,
a srdce Slováka Bohu sa korí,
že ráčil vyslyšať národ pokory!

Zdroj: Plameň, roč. VI, č. 5, 1. 11. 1938, s. 67.

Teofil Gazdík

K ŠIESTEMU OKTÓBRU

Minulosť bolestná zardi sa zardi!
Zaznejte fanfáry Hlinkovej gardy!

Keď večer zavznejú organy v údoliach,
modrasté dievčatá spievajú na poliach.
Na tvári svieti krv červená, holubia
V radosti rozmarín slovenský poľúbia.

Dievčatá slovenské, modré holubice,
smútok viac nepozná vaše biele líce.
Anjeli na nebi zažnú kríčky,
noc sa dá na polia pomaličky.

Je večer; modrasté hory hučia,
Veselý padám vám do náručia!

Zdroj: Trnavské noviny, roč. II, č. 41, 15. 10. 1939, s. 4.

Ján Dominik

DOZRELA SLOVAČ V ŽILINE

Lomcoval v duši severák októbra smutného,
každý náš sused sebecky loviť chcel z mútneho,
operáciou zmenšili náš krotký, malý štát,
nesmieme svetským veľmociam v náporoch v ceste stáť!
Zúfanie žralo útroby, invalid zastonal,
mohol už černoch odísť, keď úlohu vykonal.
Len jeden záblesk potešil Slovensko nádejou,
akoby dúha po búrke z tatranských závejov,
Dozrela Slovač v Žiline, ruky si podala,
že ako žula bude stáť, slobodou splesala!
Vytryskla radosť zo srdca, plne sme slobodní,
už sme sa našli v jednote pravdiví, nehodní!

Zdroj: Archív Matice slovenskej, f. MS II, 1919 – 1948,
šk. D (doplnky) 6/1939.

OKTÓBER

Plápolá žeravý lampión
cez hroby stratených dní.
Vstal k večnej sláve
veľký deň
za žiare pochodní.

Sloboda máva práporom,
nesie ju ruka mozoľná.
Preto je tvrdá prísaha
už nezdolná,
viac nezdolná.

Vo víchre času padol vrah.
Zem striasla ho
zo siných pier.
Víťazne hrmí do dejín
zas október

Náš október.

Zdroj: Štátny archív v Trenčíne, pracovisko Trenčín, kronika Rím.-kat. ľudovej školy v Trenčianskej Závade, nečíslované.

Matej Jevjak

NA SLOVENSKU SLOVÁCI!

(Zubrohlava, 17. novembra 1937)

„Na Slovensku po slovensky,
na Slovensku Slováci!“
To sú naše sväté heslá,
proti zradcom – sluhom pekla.
Hej a s tými heslami
ideme tĺcť na brány.

Na tie brány, za ktorými
ľudská zloba je skrytá.
Na tie brány chceme búchať,
chceme tĺcť a modly rúcať.
Bo Slovák chce čestne žiť
a vo svojom pánom byť.

„Na Slovensku po slovensky,
na Slovensku Slováci!“
Tie heslá nech Slovák každý,
do srdca si vryje navždy.
Bo nadišiel pravý čas,
za reč a chlieb bojovať.

Zdroj: Slovenská pravda, roč. II, č. 264, 20. 11 1937, s. 3.

Julo Zborovjan

PREŠOVSKÝM ZRANENÝM ŠTUDENTOM

(11. marca 1939)

Až stretneš vtáča
trasúce sa v húšti
dáš dozrieť náhle
jaru v piesku
i do vŕb miazga
spopod pier sa spustí
nasýtiť ratoliestku

Sám pôjdeš naspäť
zdrúzgať mrazy odtiaľ
by steblá tráv
sa rosou zhriali
Tie vzlety mladé
rachotom brat podľal
a nechal jojčiť v žiali

Oh koľko bojov
svetom ešte pôjde
v znamení mieru
mraky strhne

čas víchrom zadúvaný
so smrťou v zhodne
tĺcť bude bôľno z túrne

Zdroj: Nový Slovák, roč. II, č. 11, 1991, s. 6.

SAMOSTATNOSŤ

ÚVODOM

(14. 3. 1939)

Že plakať mám?
Už dosť plakalo moje pero,
hromy som volal na pomoc,
by padol v krvi nenasýtny Nero.

Už tešiť sa mám?
Už veľké sú nad úžas naše rany,
nemá už slzy pre úsmev diabolský
národ do krvi vyšľahaný.

Že plakať mám ja?
Radosť napĺňa srdce moje.
Padli do kliatby zloprajníci,
na zem slobodnú vkročily prvé voje.

Že výskať mám od radosti?
Teším sa na súd spravodlivý,
kde dosiaľ život tŕňom v oku bol,
spevom zašumely v túžbe strávené jerišské olivy.

Hej, tešiť chcem sa! Výskať!
Tešiť sa musí každý slovenský syn.
Vezmem si pero v krvi namáčané
a skypené srdce vo chválospevoch utíšim.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ – HADRI-ĽUBOSLAV: Spievajúce rany. Básne. Spišská Nová Ves 1939, s. 9.

Hadri-Drevenický

POSLEDNÝ AKORD

(Spišská Nová Ves, 14. 3. 1939)

Už dosť sme vylievali svoju krv a pot,
už dosť sme plakali, ó, Bože náš,
teraz sadáme za stôl tvojich milostí,
na hody radostné, na čestný oldomáš.

Už dosť sme krvou brodili a siali životy
na jazerách Mazurských a na Piave,
už dosť sme sa naplakali pod údermi krívd
vo vlastných domove na cudzích bezpráve.

Už dosť bolo vzdychov. Po slnku túžime.
Do práce chceme zasiať svoje mužné sily,
už dosť sme sa natrpeli,
už dosť nás na vlastných poliach zbili.

Už dosť bolo krívd a smrti na konci bajonetov,
už dosť bolo bolestivých a páliacich rán,
už dosť sme žili na vlastnom ako cudzí,
už sa rozchádzame – na Slovensku Slovák je pán.

Zasvitly zore slobody novej, šťastnej,
na vlastných životoch staviame nový deň,
na dlaniach spukaných, na čelách spotených
nesieme slobody jasnú pochodeň.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ – HADRI-ĽUBOSLAV: Spievajúce rany. Básne. Spišská Nová Ves 1939, s. 10.

Hadri-Drevenický

ŠTRNÁSTY MAREC

Tak ako sladký sen ideš k nám z diaľavy.
Reč tvoja milá je, materská a sladká,
už boj si dokončil ťažký a boľavý
a tvoja ruka dnes žehná len a hladká.

Ideš k nám s víťazstvom, s dvojkrížom na čele
a s piesňou na perách veliš nám do kroku,
prekliati vstávajú tvrdí sťa z ocele
a mužnosť zgniavených vzbĺkla nám zas v oku.

Stratení našli sa v sladkej domovine,
čo vôkol strážia ju nebotyčné Tatry,
viac rod ten žulový napadne, nezhynie,
je hodný svojej cti tak, ako sa patrí.

Nikto ťa nezmôže, kým vejú zástavy
s dvojkrížom na čele a za krv kúpené.
Je hoden národ ten zaslúženej slávy,
bo život istý v ňom, život rodnej zeme.

Už vejú zástavy, naše sú zas práva,
vrátil sa každý zpäť nevoľou v svet hnaný,
dni smútkov minuly – i úzkosť krvavá
a Slovák v svojom hneve, šťastný, požehnaný.

Hľa, piesňou víťaznou hučia naše hory,
do chalúp snieslo sa radostné nadšenie,
slávy zvon vyzváňa zástupom pokory
za bôle storaké, ťažké otročenie.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ: Slovenský rok. Básne.
Bratislava 1943, s. 23 – 24.

HADRI-DREVENICKÝ

MOJA OTČINA

Z krvi si vyrástla ako najkrajší kvet,
v krvi si umyla naše šťastné rána,
každý ťa hanobil a k tebe zakryl sled,
by z očú zmizla si nikým nepoznaná.

Orali po tebe so spevom hanoby,
sťa úhor neplodný malas' navždy ostať,
nie deti, lež synov bez dňa a poroby
mala dávať svetu zotročená postať.

Ale Boh ináč chcel a iné plány mal,
než sveta priazeň a milosť ti bola,
on prvých zahanbil, posledným slovo dal,
krivdu uponížil a zahnal od stola.

A tvoje kročaje slnkom zahorely,
pred tebou jagá sa zvlažený piesňou deň,
žiješ ty, i všetci, čo za teba mreli
a v srdciach nosili rodoľubstva oheň.

Moja si naveky, trpiaca rodná mať,
vlasť dávnych otrokov, orlov budeš rodiť,
o krásnej slobode vesmír ti bude hrať
a v rúchu kráľovskom víťazne smieš chodiť.

Nepôjdeš do väzníc, nie za ťažké mreže,
ani tma bolesti srdce viac nezhalí,
lásku tvoju k deťom zloba neprereže,
zajtrajšok navždy ti slávy deň zapáli.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ: Slovenský rok. Básne.
Bratislava 1943, s. 19 – 20.

Hadri-Drevenický

OSLOBODENEJ OTČINE

Otčina moja slovenská,
najkrajšia sveta zem,
synovskou láskou vždycky ťa
milujeme, milujem.

Otcovia krvou platili
slobody veľké dane,
by si zacítiť mohla raz
vysnené zmŕtvychvstanie.

Oltár tvoj krvou poliaty bol,
no z krvi svitla zora,
a už ťa nikdy, ani za groš
judášsky, nepokoria.

Už nie viac v rabstva ponížení
chceš rodiť svoje deti,
lež v teplom ráne i deťom nech
slobody slnko svieti.

Otčina moja slovenská,
najkrajšia sveta zem,
len teba v svete jedinú
zo srdca milujem.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ: Slovenský rok. Básne.
Bratislava 1943, s. 21 – 22.

Hadri-Drevenický

POCHOD DO VLASTI

Už svitlo ráno, nové ráno,
už spadly ťažké okovy,
brat brata a vlasť svojho syna
po bratsky v láske osloví.

Už nieto v láske viacej hraníc
a veríme, nikdy nebudú,
už pravda sadla za vrch stola
a krivda pôjde do súdu.

Už kvitne slnko nad Tatrami,
a Kriváň dúškom vypil sen,
už doliny sa rozspievaly,
a jarom ožil i väzeň.

Už Slovač z boja domov ide
a cesta jej je víťazná,
už prosby časom zduchovnelé
nebudú padať do prázdna.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ: Slovenský rok. Básne.
Bratislava 1943, s. 17 – 18.

Hadri-Drevenický

MODLITBA ZA VLASŤ

Keď, Pane, zdvihol si národ pohanený
a právo života vlial si mi do ruky,
prijmi ho dnes s vďakou, v láske a ponížení,
čuj jeho srdca dych, čuj piesne i zvuky.

Zpod Tatier vznáša sa k tvojim výšinám,
v srdci ho slasť hreje i keď v svete zima,
lúče slobodienky to jeho krásny chrám,
v ňom ťa, Bože večný, od vekov objíma.

Ó, Bože, prosím Ťa, daj rodu večný deň,
zaň tu v prachu prosím ja vlasti verný syn,
na cestu zapálim všetkých sŕdc pochodeň
a obeť najkrajšiu do krajnosti splním.

Zdroj: Gardista, roč. II, č. 13, 23. 3. 1940, s. 11.

Hadri-Drevenický

LIST MATKE VLASTI
(NA 14. MARCA)

Píšem ti v nenáročnej forme
ako syn svojej materi,
prichádzam, tu si pohovorme
jak láska sadá na pery.

My bez slov vždy si rozumieme,
stretnúť sa stačí v pohľade,
a toľko vravieť každý vieme,
o ľudskej láske, o zrade.

A myšlienky nám víria, víria,
keď v hĺbky srdc sa noríme,
tváre sa hanbou nezapýria,
bo láskou k rodu horíme.

Nuž i teraz ti píšem z boja,
boj o slobodu bol náš cieľ,
mne v srdci rany sa nezahoja,
kým nezdužie ti v srdci peľ,

čo podkladom je novej sily,
čo niesol by česť tvoju v svet;
už o oveľa nás olúpili,
zvädnúť viac nesmie rodu kvet!

Pred nami dni sa rodia v krvi
a v krvi hynie zlosť ľudí.
Ó, neboj sa, Mať, pôjdem prvý
s odznakom tvojím na hrudi.

Nemožno lásku zlobou platiť,
tak robí zbeh, nie vlastný syn.
Povedz, či možno ináč vďačiť
za to žes' bola matka vín.

Nie! Uznaj, uznaj, drahá Mati,
všetko je málo synom byť,
keď k tebe všetko cesty zhatí,
byť tvojím a ťa neľúbiť.

Zdravím ťa, Drahá, na tisíckrát,
vždy tebe verný – i v diali –
ja srdce detské musím ti dať,
aby sme svoji ostali.

Cez oheň a krv ponesiem rád
znamenie tvoje do boja,
by každý syn tvoj učil sa znať,
že tvoj som syn – ty Mať moja.

Na hruď ťa privriem ponížený,
bozk detský vtlačím na čelo,
by teba zlobou poškvrnenú
všetko len ľúbiť vedelo.

Zdroj: Nová mládež, roč. IV, č. 6 – 7, s. 1.

Hadri-Drevenický

VYSOKO NESTE ZÁSTAVY

Vzkriesený rod môj triumfy slávi,
v slobodnej vlasti zástavy vejú,
cestu krížovú deti nešliapu,
krivdami roky nám sa nesmejú.

Za rod môj trpieť i hodno bolo,
slávou zaznely roky tie v krvi,
zapadol súmrak v záplave rána,
svetom rozpŕchli havrani čierni.

Krakot ich čuješ. Z diaľok k nám letí,
zlobou sa plní bolestný ich škrek.
Zástavy hore! Víťazstvo naše,
v nich nech lomcuje poroby vztek.

Rozviň zástavy, nech vlajú všade,
každý nech prežije slobody dar,
kto pre ňu nežil – v nej nemá miesta,
vo vlastnom iba šťastný hospodár.

Hore zástavy! Čestný bol náš boj,
nám patrí – len nám! – sloboda celá.
Spievajme pieseň slobody všetci,
by otrokárstva plačom neznela.

Zdroj: MIKO, Ernest: Sborové recitácie. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 53.

Hadri-Drevenický

14. MAREC 1942

Fanfáry hučte, národ sa korí,
v bozkoch objíma dieťa svoju mať,
bengálske svetlo víťazne horí,
oddanosť k smrti smie ju objímať.

Vlasť – mati drahá ovila vencom
po dňoch poroby spotené čelo
a svojim deťom, odvážnym žencom,
na cestu dáva rozkazy smelo.

Už nevie plakať, bo svitol jej deň,
pochod víťazný hrajú i rany,
zrednuté šíky ako povodeň
tiahnu zpod Tatier na všetky strany.

Už nesmie trúchliť! Dosť bolo žiaľu,
čo roky kládly na jej ramená,
život sa zrodil z krvi opálu,
zajtrajšok pre ňu život znamená.

Zdroj: Nová mládež, roč. III, č. 22, s. 390.

Milan Hviezdin*

NA 14. MARCA

Tisíc rokov trpeli sme –
tisíc dvadsať rokov.
Tisíc rokov túžili sme
vymaniť sa z okov.
Tisíc rokov čakali sme
na slobodu zlatú –
ktože príde vyslobodiť
princeznu zakliatu…

Boh nám poslal vodcov z rodu
Hlinku, Tisu, Tuku,
ktorí dali povel rodu,
aby zdvihol ruku,
aby, keď deň účtov príde
Slovák v boji svätom,
strhol putá – vyhnal vrahov,
porátal sa s bratom.

A keď slnko slobodienky
zboskalo sa s ránom –
stal sa Slovák na svojej zemi
zasa vlastným pánom.

* Vlastným menom Ján Izák.

Márne boly vrahov putá,
márne boly vzteky,
žije, žije duch slovenský,
bude žiť na veky.

Zdroj: HVIEZDIN, Milan: Piesne a balady. Nitra 1939, s. 12.

Milan Hviezdin

NOVÝ DEŇ

Pretieram oči zo sna,
dvanásta hodina –
prechádza noc…
Na veži bije zvon,
bim… bam… bom…
Nový deň!

Z očí mi prchá sen
a aký nepríjemný bol,
videl som národ krvácať z rán,
na miesto úsmevu na tvári
len samý bôľ…

A život taký planý.
Falošní vlastenci
boli tu páni,
kým ľud, ten pravý vlastenec,
chodil po žobraní…

Pretieram oči zo sna,
dvanásta hodina –
prechádza noc…
Na veži bije zvon;
bim… bam… bom…
Nový deň!

Zdroj: HVIEZDIN – IZÁK, Ján: Belasé dni. Výber z diela.
Trnava 2009, s. 19.

Milan Hviezdin

GARDISTICKÁ

Družina mladá
nové idú časy
v slovenskej zemi
nový duch sa hlási.

Tatry sa hrdo
v jasné nebe hrúžia,
nad nimi voľne
smelí orly krúžia.

Dunaj, Váh a Hron
také piesne hudú,
dni, že krajšie idú
slovenskému ľudu.

V slovenských srdciach
nový oheň horí
v tatranskej zemi
nový svet sa tvorí.

Do boja Slovač,
vstáva naša pravda –
zástavu hore
sme Hlinkova garda!

Zdroj: HVIEZDIN, Milan: Piesne a balady. Nitra 1939, s. 7.

Milan Hviezdin

J. TISOVI

Vám prvý náš prezident,
Vám patrí naša vrúcna vďaka,
že v ťažkom boji strhli ste
odveké putá zo Slováka,
za prestol kráľa Svätopluka
po tisíc rokoch stali ste
a berlu drží Vaša ruka.

Vám prvý náš prezident,
Vám patrí naša vďaka vrúcna,
že ukázal' ste národu
cestu ku sláve do budúcna.
My pod zástavou vodcu Tisu,
v hrdinských bojoch stvoríme
Slovenskú našu starú ríšu.

Vám prvý náš pán prezident,
Vám patrí vrúcna vďaka naša,
že láska k rodu jednotne
nám v srdci horí – nevyháša,
že láska k rodu žije večne,
že zem Slovenskú, našu vlasť
ľúbime vrúcne – nekonečne.

Vám prvý náš pán prezident,
Vám naša vrúcna vďaka patrí…
Vám prisaháme vodca náš
na našu svätú zem, na Tatry
a česť Slovenskej republiky:
Kto chcel by zničiť našu vlasť,
prv toho zdrtia naše šíky.

Zdroj: HVIEZDIN, Milan: Piesne a balady. Nitra 1939, s. 8.

Milan Hviezdin

V. TUKOVI

Buďte pozdravený,
slovenský martýr – bohatier!
Prijmite vrelý hold vďaky
od Vašich detí z pod Tatier.
Za Vaše telo zbodané,
za žertvu vlastnej slobody,
za srdce rodu oddané,
za ťažké roky v žalári,
za hanu – krutú potupu,
za vryté vrásky na tvári,
zato, že bol' ste hotový
za pravdu – právo Slovákov
ísť v ťažký žalár – v okovy.

Buďte pozdravený,
z pod Sitna rytier – bohatier,
za voľnosť našu – slobodu,
od Vašich detí z pod Tatier.

Zdroj: HVIEZDIN, Milan: Piesne a balady. Nitra 1939, s. 9.

Milan Hviezdin

PÄŤ ROKOV

Päť rokov, päť len chvíľ čas na nás kladie –
stojíme v úslní jak dieťa milé,
keď dušou rojčivou rozprávky pradie,
keď nad ním preletia blažené chvíle.

A tak spomíname na tisíc rokov…
Za nami čujme údery nemé,
šľahanie korbáčov – otrockých krokov
a plač a stonanie slovenskej zeme.

A keď dnes slávime päť rokov bytia,
pracovať chceme tu na našom poli,
aby nám žiaril deň krajšieho žitia,
aby sme spokojní a šťastní boli.

Všetci Ťa pokorne prosíme Pane –
a naša obeta ku Tebe planie…
Rozprestri nad nami otcovské dlane,
požehnaj, pomiluj a chráň nás Pane!

Zdroj: Nitrianska stráž, roč. XXIII, č. 11, 12. 3. 1944, s. 1.

Milan Hviezdin

BOŽE CHRÁŇ SLOVENSKO

Ó, veliký Hospodine,
keď zazvučia zvony,
z našich úst modlitba plynie,
chvália Ťa milióny.

Ó, veliký Hospodine,
Teba vzýva národ môj,
pri ňom buď, nech nezahynie,
veľký Bože, pri ňom stoj.

Ó, veliký Hospodine,
vyslyšže náš vrúci hlas:
„Žehnaj Slovenskej krajine,
chráň nám našu drahú vlasť!“

Ó, veliký Hospodine,
hľaď, aj obeta naša
ku Tebe sa milo vinie,
sťa obláčok sa vznáša.

Ó, veliký Hospodine,
vyslyšže náš vrúci hlas:
„Bože mocný, Bože dobrý
chráň Slovensko – našu vlasť…“

Zdroj: HVIEZDIN – IZÁK, Ján: Belasé dni. Výber z diela. Trnava 2009, s. 17.

Valentín Beniak

ROZCHOD

(10. III. 39)

I.

Z hnilého dreva postavil si búdu,
speknela zvonka čerstvým náterom,

mne na to exekútor kravku chudú
predal na trhu pred Matejom.

Prisahal na hlas svedomia a štít cti,
lež prehrá právo ešte tento rok,

ja odvolám sa na vietor, čo pští,
a rokovací poriadok.

Nepoznal lásku, márne kvitla v máji,
pušný prach sbieral, skrýval za sudom –

železný zákon života ma háji:
vyhnem sa jeho osudom!

II.

Nemožno v mene zákona
odviesť nás všetkých za Moravu,
náš proces len ten dokoná,
kto k §§-om skloní hlavu.

Títo dva nechcú jedno byť,
jak predísť rozlukovej snahe,
keď nedala sa zazubiť
spoločná misa v rovnováhe?

Kto by tu strieľal, prestrelí,
vedľa trafí, kto v srdce mieri –
my tento boj sme nechceli,
lež vták náš nech sú netopieri,

keď potajne a bez hluku
bude vám treba vlasy kváčať.
Vyhláste, sudca, rozluku
a proces novší škoda začať.

Zdroj: BENIAK, Valentín: Vigília. Turčiansky Svätý Martin 1939, s. 45 – 46.

Valentín Beniak

SLOVENSKÁ MODLITBA Z R. 1939

(4. VII. 1939)

I.

Požehnaj rod náš, Bože, s večných výšin,
v boji o bytie pospeš na pomoc,
nech v sveta búrkach my sme zemou tíšin,
nech našu pravdu bráni Tvoja moc.
Nech pokoj hostia bohabojné viesky,
daj našim mestám krásou pretekať,
daj Tatrám hrozbu hromov, ľúte blesky,
by nepriateľ náš musel zutekať,
strachom zutekať!

Palica, ktorou Slovák v svete blúdil,
nech koreň pustí, vetvu zelenú,
z fujary pastier sväté sny nám vlúdil:
Slovenskú republiku scelenú.
Nech nieto brata, čo by v jarme tápal,
v ňom by reč materinská znemela,
v nás vlastenectva žiari mocný zápal,
jak v žití všednom krásna nedeľa,
božia nedeľa.

Zdroj: BENIAK, Valentín: Vigília. Turčiansky Svätý Martin 1939, s. 95.

Valentín Beniak

MODLITBA

V srdci svojom Slovák nosil vieru,
držal sa vždy kotvy nádeje,
stojí verne, veky doňho perú –
keď Boh s nami, nepriateľ kde je?
V rodoláske pevným ako granit,
pomôž Bože, slobodu si chrániť!

Matky naše plakávaly v kúte,
keď im deti zabúdaly reč,
z Tatier znely piesne žiaľno-ľúte:
krv slovenská valila sa preč –
rodoláske pevným ako granit,
pomôž Bože, slobodu si chrániť!

Dnes, keď národ slovenský sa modlí
za slobodný štát, za krásnu vlasť,
biľag nájde každý zradca podlý,
kto by kocky metal o jej plášť!
V rodoláske pevným ako granit,
pomôž Bože, slobodu si chrániť!

Ponad bralom orli môžu krúžiť,
dolinou sa môžu vetry prať,
nebude už plemä naše slúžiť,
krivda, posmech nebudú mu plat:
v rodoláske pevným ako granit,
pomôž Bože, slobodu si chrániť!

A keď zrúti sa svet, skaza večná
padne na tých, ktorých skára Boh,
prachom hviezd nás posyp, dráha mliečna,
na pochod keď zaznie zlatý roh –
v rodoláske pevným ako granit,
pomôž Bože, slobodu si chrániť!

Zdroj: Kalendár Slovenskej ligy na rok 1940, s. 34.

Valentín Beniak

PO ROKU

Hej, Slováci, nezabúdať, nepiť ešte oldomáše,
ešte vetrať, ešte čistiť, tchor nám lezie na salaše,
ešte hruda krvou páchne, ešte čmudí spálenisko,
ešte mora, ešte gniavi, ako čierne veľké psisko!

Ešte slizia hroby čerstvé, v ktorých ležia Kopalovci,
pytliaci si za chotárom vykračujú ako lovci,
ešte slza matky páli, iskry hádže ako hviezda,
v bezpeke sa pohojdávať nám sa, bratia, nám sa nezdá.

Na zdravie to občerstvenie, čo máte jesť, chvatom zjedzte,
za opasok brovning stoknúť a valašku trímať ešte,
a spievať, nech hory hučia: my sme garda otca Hlinku,
z tejto zeme, z tejto zeme už viac ani omrvinku!

Zdroj: BENIAK, Valentín: Druhá vigília.
Turčiansky Svätý Martin 1942, s. 11.

Valentín Beniak

MARCOVÁ LEGENDA Z ROKU 1942

Takto sa po tretí raz schádzame
a zoči-voči povieme si všetko,
pred Bohom účty svoje skladáme
a zrak svoj obraciame k slávnym predkom.
Vedeli sme sa vždycky milovať,
a keď i bol tu medzi nami nesvár,
či chcelo dieťa matku inú mať?
Či chceme pána žatvy, čo tu nesial?
Lež prečo toľko sŕdc tu ľadových?
Otázky, ako motovidlá chmúrne,
bijú nás v tvár, lež ten, kto spriadol ich,
povie si: hľadám kocku v prázdnej urne,
bo život tečie, myje večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

My jedni sme a je to napodiv,
že reťaz táto nemá ohnív cudzích.
Ten, kto nás k nohám Tatier zahodil,
prikázal histórii: Nezobuď ich.
Pozvoľna dužieť budú v dolinách
omínaní, by protitlak ich rástol,
a nech sa ukrývajú v krovinách,
keď cudzí hostia sadnú si im za stôl.
Toľko je pod Tatrami prameňov,
pod bučinami toľko plodín lesných –
Svätopluk padol, po ňom, zámenou,

dejiny prejdú tisíc rokov bez nich.
Bo život tečie, myje večný breh –
my pamätáme na lanský sneh

Na rúbaniskách mráz, čo bil do nás,
oceľou potu polial naše svalstvo,
a keď vojakov chcel kráľ Matiaš,
vetril v horách a ta si svoje panstvo
upevnil čiernym mečom horalov.
Lež po ňom osud rozmetal zas všetko,
lúč tento bol len iskrou boľavou,
vojak sa vrátil látať prázdne vrecko.
Hrady staval pre pánov v Považí,
bol kastelánom, poddaným a honcom –
Veď keď sa panstvo slávy nabaží,
zem táto vráti sa mu koniec-koncom,
bo život tečie, myje večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

V bojoch pro libertate zemanov
odchádzal Slovák do kuruckej vojny,
dobre sa skončilo to pre pánov,
a Jánošík čo? Pomáhal si zbojmi.
Čo bolo vytiahnutí na dereš,
čo bolo utrpení pre chudáka,
odkiaľ milosrdenstva naberieš,
ovady zlé sú, najmä keď sa zmráka.
Zakvitla holubičia nátura:
poddať sa v Pánu, trpieť pre vlasť večnú,
čakať nové poriadky na Ďura

a poslať na hrad v noci ženu driečnu…
Lež život tečie, myje večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

Tí boli páni a my poddaní,
lež návestia už išly časov blízkych,
už myslelo sa nahlas, slovami,
a svitlo už aj v hlavách stavov nízkych.
Už Sloboda si cestu razila.
Rovnosť sa išla v hustej krvi kúpať –
To bola utláčaná prasila
a to bol výkrik zúfalstva a dúpät.
Slobodu niesly vetry Západu
v tých mrazoch jarných v roku meruôsmom,
už sa i Slovák chystal chápať ju
a škodu vlastnú meral cudzím chosnom.
Lež život tečie, myje večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

Prv bolo treba duchov zbičovať,
zem im z úst vybrať, by reč maly sladkú,
Hollému bolo treba načúvať,
národným povestiam pri kolovrátku.
Stalo sa, že sa nám kňaz prebudil,
aj mimo kancľa stal sa rodu vodcom,
so starou bázňou smelo, bohudiv,
i staré kázne pustil dolu kopcom.
Bo nieto výsad, človek človeku
rodom sa rovná, osudy sa líšia.
a kto si sadá pelasť na mäkkú,

má väčšiu účasť brať aj z ťarchy kríža –
Lež život tečie, myje večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

My pamätáme sa na Memorandum,
na pešťbudínsky papierový koš:
Drotuj, drotárko, a ty, gajdoš, gajduj,
sú krpce čižmou? A je kára koč?
Vašou je naša konštitúcia,
netreba ti len jazyk zameniť si
a môžeš biskupa mať zo syna,
drevenou rečou tou brešú len zlí psi.
Ale keď národ, nuž tak pamätaj:
Pán Boh nám kázal touto zemou vládnuť! –
Vtedy mať riekla: syn môj, nezataj!
Preto si musel v podpalubie padnúť –
Lež život tečie, myje večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

Prítok a odtok. Smrť a krstenie.
A potom prišla jedna veľká vojna,
a vymenili sme si prstene,
a bola republika rečou dvojmá.
Okolo hrude pukly reťaze
a výdych voľný zatriasol nás v bedrách
a bolo toľko lásky v tej fáze
jak vody čerstvej vo všetkých našich vedrách.
Lež potom prišiel silný bratský tlak
a bolo to zas obsadeniu rovné,
nad obzorom sa zjavil čierny fľak

a šlo sa v ústrety zas novej vojne,
bo život tečie, myje večný breh.
My pamätáme sa na lanský sneh.

Teraz je čas tu: Slobodu si brať,
nevesta táto jak sa vám má núkať?
Kto variť chce, ten musí mať aj riad
a jedlo treba za horúca fúkať.
Jeden svet padá, druhý na nohy
vstáva a silou, čo v hlbinách rástla,
vešia sa všetkým čertom na rohy,
až zemeguľa v základoch sa striasla.
Na vlaku, ktorý skazou uniká,
hľadal i Slovák miesto vedľa okna,
videl smrť značí si do denníka,
snáď košeľa mu krvou nepremokla…
Lež život tečie, myje večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

Obete naše sú a naša krv,
náš chválospev a naše žalmy v chráme.
Tu sme, a silní, ako nikdy prv,
a v našich rukách železo sa láme;
ozbrojení a v mocnom konvoji
plávame v prúde, zem naša sa krúži
v pohybe vekov. Lež raz, v pokoji,
i my si natrháme čerstvých ruží.
Budeme zas tou šťastnou rodinou,
čo oslávi si štrnásteho marca,
ovenčíme si hroby hrdinov

a zaspievame: Boh náš, mocný darca…
Tak život tečie, myjúc večný breh,
my pamätáme sa na lanský sneh.

Zdroj: BENIAK, Valentín: Druhá vigília.
Turčiansky Svätý Martin 1942, s. 63 – 68.

Valentín Beniak

MARCOVÁ KRÓNIKA

Rástol plod v lone hlbokom
a tak sa volal: rodoláska,
a jak šly roky za rokom,
vyrástla chlapcov pekná cháska,
hľadali matku-slobodu,
nebolo jej na slnka stráni,
sadali s plťou na vodu,
nebolo jej na Podkriváni.

Chrbáty otcov sohnuté
marily sa vo vlnách Váhu,
lež im už rástly perute
a už si našli rovnováhu,
už vedeli, čo musia mať:
čo bolo klamstvom na papierku.
Oni si stokli pod kabát
nie fajku, ale manlicherku!

Rovnosť v právach a v živote,
čo má vždy cudzím kvitnúť sláva!
Vyháňať si na sihote
svoje kone a svojho páva,
pre seba svážať úrody,
byť svojím pánom na smetisku:
nech už i k nám vták slobody
prináša zeleň v žltom pysku!

Horela lipka, horela,
keď Morenu šly dievky máčať,
pod ňou panenka sedela
a okolo nej kŕdeľ vtáčat:
Pozdravujem ťa nastokrát,
milý môj, či sa z vojny vrátiš?
Čo sa ti núka, máš to brať,
so mnou sa možno prekabátiš!

Čo národu sa núkalo?
Pokora Bohu, služba pánom!
Mydlinu dieťa fúkalo
a húsky páslo pod Kriváňom.
Dorástlo chlapskú robotu
a malo nôž už oberučný,
zbojníča, prišlo v sobotu
podvečer piť do mestskej krčmy.

Aj to bol osud, aj to bol,
prizerať sa do lepších zábav,
svedomie pálil alkohol,
dedovu zem si zle obrábal,
padaly kone, mršiny,
padaly hladom, hanba gazda,
deravé máš ty košiny
a deravá i tvoja brázda!

Žid sobral roľu dedovu,
lež aby bola hanba väčšia:
staval si postať chlebovú

do zámorského nebezpečia,
na trhu práce predaný,
stratil sa v baniach veľkých trustov
pred smrťou šeptal: beda mi,
a odletel na krídlach chrústov.

Tratila sa krv z prameňa
a stekala do nižších polôh
na kosť nám schudly ramená,
len ten, kto kľačal, nepadol s nôh.
Lež potom prišla víchrica
a prehodení kalendárom,
zdraví a s vôňou ihličia
a neveriaci starým snárom,
Vykročili sme po boku
suseda, čo nám pomoc núkal,
iba že potom, po roku,
zpod jeho plášťa vietor fúkal:
Chceli sme vlastnú halenu,
vlastné krpce a vlastné práva,
reč túto mal za šialenú:
zas j e h o bola moc i sláva.

Rástli sme jak les bukový,
rovní všetci, bez panskej triedy,
zabúdajúc na okovy
i na zostatky starej biedy.
Iba objatie v područí
tlačilo nás už čoraz väčšmi:
o n guľatel do obruči,
my stále štíhli, stále lační.

Chcem rozkazovať na svojom!
Hovorili sme – on však nechcel,
on chcel byť večne tútorom,
držať páku a držať veksel.
Že vraj spoločný fundament,
jednota, vraj, po krvnom bratstve
Smluvou sa rozlial atrament,
bolo nám úzko zas, jak v rabstve.

Lež nezakážeš tráve rásť,
ani ruži, by jarom skvitla,
baránkov budú vetry pásť,
bude príšok na hektolitrá.
Príroda, naša dobrá mať,
prichýli nás, keď na javisku
v boji živlov chcú oklamať
nás i o šošovičnú misku.

História sa obracia,
koleso dejín zas sa rúti –
Osudu treba poddať sa,
čo k šibačke si reže prúty –
Hovorí slabý, lenže my
dáme svoj diel na inú kartu.
Boh je pán mocný na zemi,
podloží ruky nášmu saltu.

Bolo to v tie dni marcové,
keď národov jar večne krásna,
disponovaná hlasove,
vtrhla i v tieto naše pásma.

Sovy tu ešte húkaly
a strach si staval šibeničky. –
Raz sa vám nebo zakalí,
raz zaligocú sa hviezdičky.

Alibi sbieral, kto sa bál,
lež národ mal to celkom jasné,
nevedel ten pán general,
jak rýchlo jeho sláva shasne.
Ľahko sa prsty popália,
keď z chrbta ide úder strašný. –
Lež spomenie si Kopala
krvavá veta tejto básni.

Z rozumu bol to rozsobáš,
lež v tie dni bolo plno sváru,
ktosi už chcel piť oldomáš
a ktosi stokal nôž za sáru.
Dva svety jak sa srazily,
národ si videl jasnú cestu:
Sny otcov dávnych ožily
a húfom sbiehaly sa k mestu

pri Dunaji, kde parlament
vážil a meral právnu prísnosť,
až pero a sám atrament
písaly slovo: Neodvislosť.
Štúrove srdce spráchnené
na zvony bilo v každej obci
a bolo "Sláva" na sneme
a bol dvojkríž na každom kopci

Dunaja vlny valia sa
a myjú brehy nášho vrastu,
raz naše kroky daria sa
a raz si rozškriabeme chrastu.
Ťažký je život národa,
keď celý svet pod vojnou chropce
lež tu je naša sloboda
a tu je naše verné srdce!

Dopovedz k tejto kronike
každý syn, každá dcéra vlasti,
a ja sa vrátim k duplike,
keď k zásmažke ti chýba masti,
dopovedz, či chceš inde žiť,
iné mať hniezdo, inde zmierať?
Otázku smie ti položiť
básnik, čo chcel by o tebe,
po pravde chcel by ďalej spievať.

Zdroj: Kalendár Slovenskej ligy na rok 1944, s. 36 – 39.

Svetloslav Veigl

V NOVOM ŽIVOTE

Radosti víchor hučí Slovenskom.
Máš, srdce moje, piesní nadostač,
plač, srdce moje, božím plamom plač
v živote novom, v zrode panenskom.

Slovače puky pukly v ruže belasé
a vždycky zmenily sa v olovo –
ohluchlo navždy ucho oslovo,
gloriola zlatá žiari vo vlase.

Šíria sa prsia tlakom vlastných síl,
živí i mŕtvi stoja v pozore –
štát slovenský náš rodný obzor je –
v ňom najprudší je kolot našich žíl.

Zdroj: Slovák, roč. XXI, č. 64, 17. 3. 1939, s. 5.

Svetloslav Veigl

NAJPLNŠIA MILOSŤ

Najplnšia milosť s nebies slietla k zemi
slovenskej jasom slobodného štátu –
radosti väčšej v žití našom neni
Tatrám Boh soslal partu jasnú, zlatú,

po ktorej veky vzdychaly a lkaly
ústami veľkých buditeľov našich,
čo v boji svätom v prvom šíku stáli
– to nesmrteľní bohatieri naši!

Zavolaj, spievaj k všetkým štyrom stranám,
slovenský brat môj, sestra premilená;
ovenčte okná, pripnite partu bránam,
bo kráča do života požehnaná žena!

Hrdosťou naplň prsia, zbystri zrak svoj
k diaľavám tajným Slovenského štátu,
poctivou prácou strhni tento závoj,
bys' nikdy nestratil tú milosť veľkú, svätú!

Vydrž, i kebys' deravú mal len chatu,
vydrž, i kebys; deravú mal len chatu,
krvavým potom vkreš do monolitov
žulový základ deťom Slovenského štátu!

O čom i v snení premýšľať sa báli
– sa stalo historickým dejom –
i keď je národ náš len malý, malý,
veľkým sa stane duchom, nerozbornou vierou!

Zdroj: Slovák, roč. XXI, č. 70, 24. 3. 1939, s. 5.

Svetloslav Veigl

PRÍSAHA

Tisíc rokov ubíjaní
vyrástli sme zpod zeme,
zoceľovaly nás rany –
víchor ohňa zmôžeme
prichýlení k rodnej hrude,
v troskách starých reťazí
stojíme jak bralá hrdé,
výbušní jak ekrazit!

Matkin spev nám v srdci zvučí,
drahou nám je táto zem,
nebudú z nás mameluci,
za domov svoj, za dom mriem'
oddanosťou, ťarchou pästi,
zrakom v diale zarytým,
vykĺzli sme z dávnych kleští,
dobývame rarity!

Sväté tejto zeme piesne,
mestá viesky, dediny,
údolia i cesty lesné,
svet náš, prístav jediný,

burcujeme, čo v nás drieme,
medonosná záloha,
veríme a pracujeme
za národ a za Boha!

Zdroj: Duch a zbraň. Sborník vojenskej a duchovnej poézie.
(Zost. Anton Prídavok). Prešov 1944, s. 74.

Svetloslav Veigl

VLASŤ MOJA KRÁSNA

Jak obraz svätý v časoch zlých ťa chránim,
na srdci zhrievam ťa a vrúcne objímam,
k tebe sa náhlim s dolín, bežím s horských strání,
ty k sebe pritúliš ma ako boží chrám.

Od vekov Slovák otročil
a cudzí bil ho tiež,
dnes zákon zlý sa otočil,
ty nad Slovákom bdieš
a bdieme všetci v tvojom mene
kosami v poli, duchom v sneme.
Dnes zákon zlý sa otočil,
ty nad Slovákom bdieš.
Z pŕs tvojich život sajem od kolísky až po hrob
a večne mladá si a krásna moja mať,
zo synov verných slávu máš a bohatierskych obrov
a prekliatím si tomu, čo ťa nechce znať.

I keď si malá, naša si,
náš veľký boží dar,
veľkého syna našla si,
chráni ťa hospodár

a verní sebe chránime ťa
od časov zlých a zlého sveta.
Veľkého syna našla si,
chráni ťa Hospodár!

Zdroj: Kalendár HSĽS na rok 1943. Bratislava 1942, s. 88.

Svetloslav Veigl

VOLÁM VÁS

Volám vás, bratia, ešte k väčším činom
za národ, za rod, za slobodu našu,
nech svet zas užasne nad divom
slovenských rúk a obdivuje krásu,
čo rod náš v sebe má a naša vlasť –
do práce za rod volám vás!

Slovák bol od vekov len podnožou kdekomu,
keď Ríšu svoju stratil nesvornosťou síl,
lež nikdy nepadol v krútňavách bleskov, hromu,
bedačil, živoril, ale predsa žil,
kým Ríšu svoju slávnu neobnovil zas –
do práce za ňu, bratia, volám vás!

O čom sa vari nesnívalo azda
praotcom našim, skutkom stalo sa,
na čele rodu nášho tróni Gazda –
pri spomienke tej, hľa, oči sa mi zarosia,
bo on je z rodu, z krvi našej, on je náš.
Do práce ešte väčšej, bratia, volám vás!

To bude slávna minulosť, to bude sláva
pre rod náš, pre potomstvo stepilé,
čo bude rodiť deti slobodné dľa práva
a krásne v láske. To bude defilé
slovenských mozoľov, to bude zlatý čas.
Do tejto slávy, bratia, volám vás!

Zdroj: VEIGL, Svetloslav: Kvety na troskách. Trnava 1945, s. 68 – 69.

Andrej Žarnov

KRVAVÝ LIST

(10. marca 1939)

Včera som ryčal z prachu, Kriste Pane,
a dneska pozri skrvavené dlane!
Hlas hrozný dvíham, ako prasklé zvony,
za mŕtvych bratov, živých hnev i stony,
nech kliatba táto hrmí celým svetom,
že vbíjali mi lásku guľometom,
že zradnou rukou na práva mi siahli,
že hordy podlé do zeme mi vtiahly,
na prsiach rodu s bajonetmi stály,
keď zošaleli drzí generáli!
Hlas hrozný vznášam k pánom, lež i k Hradu,
na svojej zemi ja pán, ja mám vládu!
Kto krv tú splatí na slovenskom poli?
Kto ranu zhojí, čo už navždy bolí?
Kto vytrie žiale z hrudi môjho ľudu?
Kto budú tí, čo už raz lepší budú?
Lež vedzte, nech sa hrom i peklo spustí,
tento rod živý už viac nepopustí,
a neľaká sa guľky, ani kata
a neľaká sa súseda, ni brata!
Tento list píšem z prachu, Kriste Pane,
keď mŕtvych bratov kladú na postlanie…

Zdroj: Slovák, roč. XXI, č. 61, 14. 3. 1939, s. 2.

Andrej Žarnov

NÁSTUP ŽIVÝCH

(14. III. 39)

Hučte zvony, krv sa dvíha,
zvučí pieseň s rodných brál,
slnce jarné z mrakov žiari,
hurá, napred v šír a diaľ!
Zástava sa hrdo týči,
ohňom búši zem a rod,
umrel národ holubičí,
nový národ, na pochod!

Hor'sa, junač, z barikády,
kde nás včera zákon vhnal,
Anton Kopal skonal slávne,
ale národ z hrobu vstal.
Napred garda, kamaráti,
hrmí v celej krajine:
jarné slnce cestu zláti,
už náš národ nezhynie!

Zdroj: ŽARNOV, Andrej: Štít. Bratislava 1940, s. 79 – 80.
Tiež: Duch a zbraň. Sborník vojenskej a duchovnej poézie. (Zost. Anton Prídavok). Prešov 1944, s. 65.

Andrej Žarnov

SLOBODA

Pozdravujem ťa, česť mojej dedovizne,
zachríplym hlasom za otcovské právo,
zdravím ťa v ohni,
v plynovej maske,
s krvavou päsťou pred tvárou sveta.

Pozdravujem ťa v pazúroch Néra,
sprznený úsvit môjho domova,
za bratov, visiacich na stromoch, ťa zdravím,
ktorými kníše hunský víchor v poli,
za úsmev hyeny nad slovenskou školou,
za bolesť biča krvi mojej, sloboda,
za tvoje jarmo, sloboda,
za výkrik desný v zemi zmierajúcich,
pred ktorým svet si zavrel uši zlatom.

Pozdravujem ťa, sloboda naša,
v stoke Europy.
Mŕtvolou vzduch už páchne
a mračná supov zastierajú slnce,
chystajte rakvu,
bubnujte pohrebný marš.

Chvejú sa hnilé tróny,
na burze bomby bijú menu krvi,
pod cenu kleslo mäso ľudské s duchom
a nový boh má meno
Smrť a Oceľ.

Už ide ráno nad stranami sveta,
už hučí orkán na píšťale hnátov,
už blčia lúče z prázdnych očníc lebiek
a sánky bezzubé rozvárajú tlamu
na ostatný výkrik:
Sbohom buď, Europa!
Sláva slobode!

Zdroj: ŽARNOV, Andrej: Štít. Bratislava 1940, s. 64 – 65.

Andrej Žarnov

SLOVENSKÉ RÁNO

Deň žitia nastal, Slovensko už vstáva,
tatranské hromy bijú na pochod,
tu je deň slávy ríše Rastislava,
dopredu za vlasť, za slovenský rod!
Dopredu garda, veje zástava,
hučí Hron, Váh i Hornád, Orava,
vpred, hurá, hurá, zajtrajšok je náš,
junáci zdatní, hor' na bdelú stráž!

Dvihnite čelá, ponížení, padlí,
nadišla rána slovenského zvesť,
buď sláva tým, čo za ideu padli,
nech žije naša sloboda a česť!
Dopredu, garda, veje zástava,
hučí Hron, Váh i Hornád, Orava,
vpred, hurá, hurá, zajtrajšok je náš,
junáci zdatní, hor' na bdelú stráž!

Naša zem je tá, tisícročná mati,
praotcov kosti ležia v nej a prach,
nad nami bedlia Cyril-Metod svätí,
minulosť našu nezaráža pach.
Dopredu, garda, veje zástava,
hučí Hron, Váh i Hornád, Orava,
vpred, hurá, hurá, zajtrajšok je náš,
junáci zdatní, hor' na bdelú stráž!

V nás vrie krv slávna Bernoláka, Štúra,
Štefana, Karla, chrabrá Černová,
Štefánik, Hlinka, Rázus srdcom búria,
dedičstvo ich si národ zachová!
Dopredu, garda, veje zástava,
hučí Hron, Váh i Hornád, Orava,
vpred, hurá, hurá, zajtrajšok je náš,
junáci zdatní, hor' na bdelú stráž!

Sme jeden duch a svorná sila, vôľa,
všetci za národ, žiť a umrieť slasť,
i tak prisaháme, na Boha a vlasť!
Dopredu, garda, veje zástava,
hučí Hron, Váh i Hornád, Orava,
vpred, hurá, hurá, zajtrajšok je náš,
junáci zdatní, hor' na bdelú stráž!

Zdroj: ŽARNOV, Andrej: Štít. Bratislava 1940, s. 81 – 82.
Tiež: Duch a zbraň. Sborník vojenskej a duchovnej poézie.
(Zost. Anton Prídavok). Prešov 1944, s. 66 – 67.

Štefan Sonderlich

DO NOVÉHO RÁNA…
(NA 14. MARCA)

Jak vymodlená modlitbou Pána
nad Tatrou predzvesť nového rána
ohnivo žiari,
do duší padá
jak balzam v rany. Zmizla už tieseň –
otčinou letí voľnosti pieseň –
stáročia rovná,
stáročia mladá…

Ľud ujarmený voľne zas dýcha,
okovy padly – zdrvená pýcha;
bez slova trpieť
viac nebudeme. –
Kde hrmí Váh, kde hôr našich temä,
na večné veky vždy chrániť chceme
slobodu drahej
slovenskej zeme.

A keby kto z nás únavou padal,
na cestách k slnku, ktoré si hľadal,
príklad Tvoj žiarny,
vodca náš milý,

dá, že zo slabých orli sa stanú –
zmierni nám každú bolestnú ranu
v najťažších dobách,
v osudnej chvíli…

Zdroj: SONDERLICH, Štefan: Sväť, Slovensko, sväť…! Príležitostné básne k národným oslavám a významným dňom. Turčiansky Svätý Martin 1940, s. 40 – 41.

Štefan Sonderlich

ŽIVÁ ROZPRÁVKA (NA 14. MARCA)

Otcovské role, ako ľúbim vás!
V posvätnú chvíľu vraciam sa k vám zas
a vaša náruč, voniaca a mäkká,
mňa privíta po ceste do ďaleka…

Keď brázdy vaše ako k obeti
víťazstvo pravdy večnej posvätí
a za chvíľu, jak rok za rokom letí,
slobodné prídu deti našich detí,

Viem, s vnukom prídem – žitia na krátku
a v srdci zapíšem mu rozprávku:
Šiel oráč orať – v pažiach jari sila,
a bárs aj úhor, zem mu bola milá.

Tak milá, ako otcov úsmev sám,
veď jeho pot i krv spočíva tam.
Keď prvú brázdu svoju vyorával,
k Bohu sa modlil, Boh mu požehnával.

Však cudzia zloba zbavila ho síl,
oráča osud krutý nalomil.
Keď klesalo už telo ubolené,
s víchricou rval sa o každú piaď zeme,

aj život svoj by rád bol v obeť dal,
veď rodnú zem on toľko miloval.
Však bez útechy letely v diaľ časy,
v tvár vryly vrásky, obelely vlasy

a poslednú keď brázdu v úhor ryl,
tu Boh oráčov život ukončil.
Však duch jeho nebýva nad hviezdami,
v odkaze svätom večne žije s nami.

A za čo hrdinský náš Vodca žil,
pre národ smrťou svojou vykúpil.
Dnes netrpí viac Slovák tíško – nemý,
oráčov smelých máme v svojej zemi,

hotových za slobodu složiť v dar
životy svoje vlasti na oltár;
z nich vzišlo slávne nám marcové ráno,
Vodcovo dielo bolo dokonáno…

Zdroj: SONDERLICH, Štefan: Sväť, Slovensko, sväť…! Príležitostné básne k národným oslavám a významným dňom. Turčiansky Svätý Martin 1940, s. 43 – 44.

Štefan Sonderlich

SLOVENSKÉ ZVONY...

(Na 14. marca)

Dnes radostne zvony
od srdca k srdcu znejú –
hlasom archanjela
vzkriesenia hymnu pejú…

Dar nesú slobody
pre slovenské deti –
už svitol nový deň,
od mesta k mestu letí…

Slovenská rodina
dnes šťastím slzy roní –
veď zvíťazila pravda,
jak oznamujú zvony…

Zdroj: SONDERLICH, Štefan: Sväť, Slovensko, sväť…! Príležitostné básne k národným oslavám a významným dňom. Turčiansky Svätý Martin 1940, s. 45.

Štefan Sonderlich

NA 14. MARCA

Za sväté práva,
slobody zdroj,
my roky viedli
zúfalý boj…

Na duše padal
jak ťažký tieň –
však predsa vzišiel
pamätný deň…

Otcovskej krvi
nás viedol hlas,
vo vlasti drahej
voľní sme zas.

Do šíku srdcia
a k svojmu svoj –
dnes skončili sme
víťazný boj…

Zdroj: SONDERLICH, Štefan: Sväť, Slovensko, sväť…! Príležitostné básne k národným oslavám a významným dňom. Turčiansky Svätý Martin 1940, s. 46.

Rudolf Dilong

ANTON KOPAL

Bol vojakom, bol kapitánom na moste,
nanoste vencov, kvetinárky, nanoste,
do Bratislavy ide mnoho vlakov,
oblokom vidím padajúcich vtákov,
aké sú smutné tieto polia v paráde,
veľký vták fénix vyrovná sa záhade,
z popola vstane, zakrváca z šije,
za noci opia a noci energie
a potom vojská ustupujú v tankoch,
vzplál žurnál ohňom v predávačských stánkoch
a na Vysokej guľomety zmĺkly,
na nebi letci smutnou hranou tĺkli,
je v tejto krvi pravý sviatok mieru
toho, čo padol za slovenskú vieru.
Ja, Anton Kopal, spievam v cintoríne,
som v zahraničí v reportážnom kine,
ja píšem články o slovenskej vláde
v Paríži, Prahe, Washingtone, všade,
už bielu ružu Európy sadia
v deň marcový a v tieni stromoradia.

Zdroj: DILONG, Rudolf: Gardisti, na stráž! Trnava 1939, s. 18.

Rudolf Dilong

NA 14. MARCA

Keď jaro blížilo sa krokom láskavým,
sadly k nám prvé lastovice,
Boh poslal nám ich, veľký darca,
a my sme srdcom jasavým
písali nebu pohľadnice
s datumom 14. marca.

Ach, všetky zvony vtedy ráno zaznely
i zvony bolesti,
tento kraj premenil sa v krajšie pastely,
toho dňa ľud sa dožil novej doby
a širym krajom prešly veľké povesti,
že Pravda opustila hroby.

Zaznely srdcia rozviazaných zvonov,
na nebi naše hviezdy polnočné
zhorely mladosťou,
mať-slobodienka zaplakala radosťou,
keď deti vystrojila sviatočne
a poslala ich s jara vôňou:
hoj, iďte, iďte už sa slávnosť započne,
vyjdite na slnko!

A deti slnku na krk veniec vložily
s spievaly mu piesne jagavé,
že slobody sa dožily.

Slnko, ty mravokarca,
ó vojdi do nás láskave,
do nervov a do tepien, do žily
dnes 14. marca!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Gardisti, na stráž! Trnava 1939, s. 49 – 50.

Rudolf Dilong

NOVÉ SLOVENSKO

Jak žiariš vzdušným krýdlom,
krajina osobitá,
slobody pečatidlom,
najväčším slnkom skrytá.

Nám bolo milovať ťa
i s krásou noci čiernej,
keď lúče nepozlátia
breh smutnej révy vernej.

Máš zajať hviezdne kruhy,
budúcnosť sluje tu má,
ó, nové farby dúhy
Pythia mocná skúma.

Potom nám zasvieť vlnou,
keď rozleješ sa krýdlom
a tvár láskyplnou
tá veštba zaplaví dom.

Len rozsyp prúdnym mostom
svoj pôvab riečny, ranný,
potom nás pretni skvostom
s hrdla, čo nosia panny.

Už jagá topas s nami
pod elektrickou hruškou,
ten boj o drahokamy
sviedli sme skvelou puškou.

Ja, žiačik, vlasti spievam,
vlasť sama seba volá,
kde hučí živíc prievan,
kde z lesov ťahá smola.

Pinie, mestá, chrámy
sa rozhrnuly vánkom,
my milujeme sami
slobodu mierom, tankom.

Len nehrm, vozba smutná,
už zvedi nesú hrozná,
už básnik hviezdy chutná,
ó, voľnosť graciózna!

Súď hviezdy, Bože svetov,
súď hrozná sladkých strání,
len domovinu z kvetov
nech tichá ruka chráni!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Gardisti, na stráž! Trnava 1939, s. 51 – 52.

Ján Kostra

14. MAREC 1939

Nehodný volať sláva dlávim ťa v prachu cesty
ty reťaz puknutá železo prastaré
obrúčka ukrutná minulých mojich pästí
v dva konce prikutá: na sny a žaláre

Nehodný volať sláva závojom zastretý zrak
od zeme dvíham hor' a vidím dúhou sĺz:
povieva v plachtách zástav v potupy zdvihnutý zrak
a bijú na vežiach do zvonov päste sŕdc

Nehodný volať sláva tratím sa do hurhaju
strhnutý prívalom cez brány zdrúzgané
šibeníc dlhé tône pred nami utekajú
Za nami Za nami Do zbrane Do zbrane

Zdroj: Pred ohnivým drakom. (Zost. Emil Boleslav Lukáč). Bratislava 1939, s. 113.

JÁN KOSTRA

NÁŠ SVIATOK

Vlasť naša sladká, vykúpená z múk –
máš sviatok dneska. V strehu ostražitom
chránime ti ho päsťou verných rúk.
Zástavy vejú v prúde pod blankytom.

To ľady pukajú a či to hrmí z diel?
Ach, prebúdzaš sa v neúprosné časy.
To zachvieva sa v kŕčoch svetadiel.
Ty ale s nami mocná, bezpečná si.

Vánok sa ihrá s farbou našich dúh.
Pod nimi vojak. Prilby oceľové.
Pod nimi sedliak. Pripravený pluh.
A život i smrť stoja v jednom slove:

Vlasť naša sladká, prebudená jar,
za slávu sadov, chalúp, skál a polí
už nikdy kvety nerozfúkne zmar,
už nikdy synov obeť nezabolí.

Zdroj: Slovenské vojsko, roč. III, č. 6, 1941, s. 87.

Ján Haranta

Z leta 1939

Zem slnkom zlátená predo mnou jagala sa
v žiarivej nežnosti, v ligotnom plame leta,
že v sladkom plesaní cítil som, ako krása
do plodných dejov jej svoj živý obraz vplieta.

Tam rušia do poľa ranostaj rozjarený,
pri piesni velebnej korí sa v chráme klasov,
tu svorne sídená rodinnom pri koreni
mlaď zdužieť prišla si do nových lepších časov.

Ach, aký je tu jas iskrennej rodolásky,
že v jeho výslní chce národ večne dlieť
vernosťou ku svojim i k sebe našsky, našsky!

Z tej leta nádhery zem naša v blankyt máva,
a hoc je maličká, jak ostrý je jej vzlet,
že žiť s ňou, umierať je všetka naša sláva!

Zdroj: HARANTA, Ján: Zem požehnaná.
Turčiansky Sv. Martin 1940, s. 43.

Ján Haranta

HYMNUS SLOBODE

Nech biedy vypáli jak ranu krvácavú
čas tento milostný, čas slobodienky zlatej
a nech sa vo zdraví rozvije v živú slávu
náš národ vzkriesený a jeho kvetná nádej:
že Boh ho požehná a jeho strom sa zhustí,
že sladkých od plodov svet dá mu krajec úcty.

To tebe spievame, rodička ratolestná,
my, deti splašené, povytŕhané z dúpät,
to za nás chváli ťa hovorná ríša hviezdna,
bo my sme nehodní hlas pravej vďaky húdať,
to my len v pokore jak veniec z mnohých kvetín
sa k tebe vinieme, sloboda, tvoje deti…

Neustrň v bedlení nad nami, mati mladá,
nach chasou na slnku, nad bujným jej tu sledom,
nech v raji skúšobnom ju neočarí hada
reč zvodná závisti a potom cestou slepou
jej bolo by tu ísť, vyhnancom, bez rodiska,
keď teraz naša si, keď si nám taká blízka.

Iď, drahá, navštevuj chalúpku za chalúpkou
a svojím nazývaj prah každý, každú piecku
a úkryt chystať káž pre hviezdnych, pre holúbkov,
keď večer sletí k nám. Stráž verne skrýšu detskú,
jak lesík k úbočiu sa pritúľ k nášmu dychu
a silu úľave pre rána dožič tichú.

Potom sa rozprestri jak Duch nad prvou hmotou
nad naším priestranstvom a ožívať daj hlinám,
vodám a nerastom, a potúž údy potov,
čo práci vzdaly sa a z ticha vypriahly nám
zákony záchrany pre večnú vernosť s tebou,
pre svornosť so zemou, pre štedrý podiel s nebom.

Zdroj: Slovenské pohľady, roč. LVII, č. 10, 1941, s. 641.

M. J. Milov

SVIATOK SLOVENSKA

Udrite v bubny na oslavu,
nech horia ohne po návršiach!
Víťazný krok nech pohne vlnou davu,
aby sa jedna hymna kolísala v dušiach!
Udrite v bubny, trúbte na fanfáry,
po vetre vzkážte v šíre strany,
zástava naša že je na stožiari
a lásky Hospodin zas pravdou medzi nami,
že život dávame si do poriadku
a že sa radujeme slovenskému sviatku.

Zdroj: MILOV, Milo, Ján: Závetrie. Básne. Trenčín 1940, s. 30.

M. J. Milov

MARTYR

Stvrdnuté tváre vlečú batohy jak slimák ulitu,
Argentína má široké a zlatonosné pobrežia;
napoly ovdovelé ženy pre plač nevidia ku stanici ulicu,
ani ten drobizg, čo sa drží materinej sukne,
vlak beží zjašený, ako keď vietor fukne
a vyrabovaná dedina nerozumie sama sebe.

Keď bude ľud ten živoriť len o vode a chlebe,
keď bude sekerou rúbať kanóny a mašinkvery,
zo srdca nesmie stratiť žulu viery,
že si raz doma bôrovec slobody vopchá do klobúka.

Pravda vždy bola bitá bičom moci,
heros bol odfrknutý slinou kreténa.
Špioni túľali sa globom ako zmoci
a nezbadali, že čas má v ruke nové vretená
a na praslici priadzu spravodlivosti.
Gong ozval sa jak hriešne svedomie tých,
čo vymysleli ťažké roky samoväzby.

Železná brána zaškrípala v pántoch žalára,
cela si otvorila hladné ústa,
cez mreže väzeň s oblohou sa shovára,
cez mreže vidí tých, čo v jeho krivde svoje potupenie zreli;
priezviská žalobníkov začmudené visia na plafóne cely
a láska väzňova ich boskáva, hoc' popraviť ju chcely;

pre národ kráčal hrdinsky až po porážku,
pre národ mužne zmýval vo väzení dlážku,
a s cesty pravdy neuhol sa tam, kde vietor fúka.

Pravda vždy bola bitá bičom moci,
héros bol odfrknutý slinou kreténa.
Pod Tatrami priadky natáčaly nové vretená
a z nití spravodlivosti tkaly plátno šťastia.
Zamĺkly fujary a gajdy a harmoniky,
valašky strhly búrku na horách
a mreže práskaly raždím v peci;
pozdravné listy plavily sa z Ameriky,
v Žiline vyšlo slnko s písmenami 6. októbra,
zvon hučal ako vypustený lev,
plesaly farby zatíchnutých lesov a pery krásnych diev,
od lásky jastrily veľké oči chrisantém,
keď im so stožiarov kývaly autonomistické prápory.

Kto za pravdu horel v svätej obetí,
kto za slovenské práva život posvätil,
nech nosí vavrín na hlave
a v ruke mučenícku palmu,
nech mažiar búcha jemu na česť salvu
a srdce nech si skočí k dverám chrámu,
aby náš národ nehral viacej smutnú drámu.

Zdroj: MILOV, Milo, Ján: Závetrie. Básne. Trenčín 1940, s. 36 – 38.

Jozef Varinský

ZBRANE OVENČENÉ
(K 14. MARCU)

V jedinom dni slávnom stretajú sa veky.
V jedinom len venci skutok – sen odveký
V jedinej ozvene všetky kvety hôrne
V jedinom sme šíku nastúpili svorne
Na vďaku, že nám Boh dožičil ja rána
že práve nám k jarku otvára sa brána
na vďaku, že voľné žiaria Tatier tróny
pod zástavy tôňou, čo slobodu zvoní!
Dnes modlitbou otcov modlíme sa, Pane,
za zhojené rany, vekmi dodriapané,
dnes nám letia túžby sťa tátoše vrané,
keď vencami sily venčíme si zbrane!
Pre majestát chvíle, čo v nás sviatkom vstala
zmocneli sme vôľou, tvrdí ako skala
pod oltármi vrchov ako v božom chráme
my, vojaci, vlasti vernosť prisaháme!
V jedinom dni slávnom, hľa, veky sa menia
po nás takto pôjdu nové pokolenia
a budú sa modliť, i prisahať, Pane
a vencami slávy zdobiť svoje zbrane.

Zdroj: VARINSKÝ, Jozef: Kroky pod zástavou. Bratislava 1943, s. 14.

Jozef Varinský

PRI PIATOM MÍĽNIKU

A deň bol to jarný a vône šly pred ním
vône tiahly s piesňou k samým postom predným
s nimi a s ňou otrok zem rodnú si bozkal
v najslávnejšom chóre pod oltármi zo skál
Z ohnísk takých potom začal epopeju
pri míľniku piatom stoja jarné vône
čo cez tisícročia darmo chodil po ne
Švoly miazgou zkvitly keď úhory oral
v žatve päťnásobnej zaznel dávny chorál
slobodný syn Tatier prešiel žiarnou zorou
a za ním nedeľa do čistučkých dvorov
Tam mu v riadku stoja slnkom myté deti
Cherub jas v nich zažal a očami svieti
z jaskýň ostrovidov pritiahol ich k Ránu
ešte vždy im spieva ešte dáva mannu
Zranily zem pluhy zaškrípaly krosná
pod azúrom skvie sa kvetov lúka rosná
z ohnísk týchto čas náš začal epopeju
posvätené farby ako ornát vejú

Kto šiel rozžeraviť každý bytia dom
pre najväčšiu z prísah pri míľniku piatom
že ostane verným v chlapskom tvrdom slove
i keby tu boly dažde oceľové?!
Lebo kým tu v riadku slnko íska deti
echo búrnych svetov hrozne diaľkou letí

vrchy pancierové jedny budú prvé
rastú z vekov bôľu z mora živej krve
To neruší slávnosť to nezatrie hymnu
do jari nezatne clivú súžbu zimnú
Naše Ráno prijal priestor nekonečný
z neho národ rastie a národ je večný!

Zdroj: Slovák, roč. XXVI, č. 61, 14. 3. 1944, s. 27.

Dominik Štubňa Zámostský

ZÁSTAVY VEJÚ

Zástavy vejú vo vetre
a hmla sa s oblohy tratí;
radosťou jasá krajina,
slniečko chodníky zláti.

Zástavy vejú vo vetre
a smiech sa na tvárach budí;
o chvíľu v našich uliciach
plno je nadšených ľudí.

Zástavy vejú vo vetre
a spev už do sveta letí;
slovenský národ s vrúcnosťou
slobody sviatok dnes svätí…

Zdroj: Na stráž! Čítanka a učebnica čítania pre I. tr. meštianskych škôl. Bratislava 1940, s. 24 – 25.

Dominik Štubňa Zámostský

PRE SEBA

Ťažké časy prežili sme,
chmáry kryly štíty hôr;
z našej práce, z našej krvi
rozrastal sa cudzí dvor.

Orali sme, kopali sme,
ale iný po nás žal;
po mestách i po dedinách
ozýval sa plač i žiaľ.

Okradli nás o majetky,
brali nám aj otcov reč;
ba i z vlastnej dedovizne
vyhnať nás ver' chceli preč.

A dnes všetko zmenilo sa,
kraj náš zalial slnka jas;
pre seba dnes pracujeme,
všade vládne radosť zas…

Zdroj: Kalendár HSĽS na rok 1943. Bratislava 1942, s. 191.

Ján Brezina

JA SOM SLOVÁK

Ja som Slovák
smelý, hrdý,
nebojácny,
umný, tvrdý.

Otčinu si
v srdci nosím,
by Boh chránil,
o to prosím.

By vlasť moja
prekvitala,
odhodlaných
synov mala.

Ja som Slovák
s hrdým čelom,
s tvrdou päsťou,
zdatným telom.

Rád mám všetkých
rodných bratov,
zem slovenská
je mi svätou.

Nad vlasť moju
nikde v svete
krajšej veru
nenájdete.

Ja som Slovák,
to je darmo –
nechcem nosiť
rabstva jarmo!

Chcem žiť voľne
pod Tatrami,
tu, kde sme si
pánmi sami.

Pánmi doma,
v svojom kraji,
nech ho Božia
ruka háji!

Zdroj: Prameň. Časopis pre slovenskú evanjelickú školskú mládež, roč. III, č. 13, 1. 3. 1942, s. 195 – 196.

Ján Brezina

ZA VLASŤ

Pane Bože, Otče svätý,
ktorý riadiš kraje, svety,
vzhliadni na vlasť našu milú,
ochraňuj ju v každú chvíľu.

Zažeň od nej biedy, strasti,
skytaj rozkvet drahej vlasti,
neuveď ju viac v porobu,
nech prežíva slávy dobu.

Nech slobody slnko svieti,
by sme boli šťastné deti,
žili v láske a svornosti,
konali si povinnosti.

Zveľaď vlasť na každom poli,
chráň majetky, chrámy, školy,
utvrď vierou naše plemä,
že otrokmi nebudeme!

Zdroj: Prameň. Časopis pre slovenskú evanjelickú školskú mládež, roč. III, č. 13, 1. 3. 1942, s. 197.

František Citovský

SLOBODA

Z krvi sa zrodila a z dusných čiernych dní,
zo sĺz a bolestí, v žalobe rudých rán,
keď slnko hodilo jas svojich pochodní
v cvengote reťazí do našich smutných brán.
Za mrežami kazemat sedela prikutá,
otrokár šibal ju korbáčom do tyla
a teraz sladko nám voľnosťou hrkúta,
kým predtým tŕňovú korunu nosila.

Roky ju kovaly na reťaz z ocele,
v plameni nádejí, kladivom silných vier,
jej prvé príznaky, záblesky nesmelé,
zdravili Slováci od rodných svojich dvier.
Čas tlačil hodiny pomaly k úsvitu
a potom svitol deň i do tmy väznice
a rodu ratolesť zdravili rozvitú,
radostným jasotom nadšené tisíce.

Teraz keď slávime deň nášho vzkriesenia,
zas pieseň radostná po kraji letí tu,
od Tatier k Dunaju, vo vetroch nesená,
z dedín a mestečiek, k modrému blankytu.
Na strunách srdca hrá nám láska k otčine,
bo radi túto zem, hoc neni bohatá,
je tu však plno krás, kde oko spočinie
a to je bohatstvo cennejšie od zlata.

Tu nie sú paláce, len malé chalupy,
nie žírne nížiny, rovnuské ako dlaň,
náš kraj je hornatý, lež neni on skúpy,
bo prácu našich rúk žehná nám dobrý Pán.
A teraz za všetko vzdávame mu vďaku,
keď tichý uniká s perí nám Otčenáš:
za žitia námahy, i krásu storakú,
za našu slobodu, najväčší poklad náš.

Zdroj: Nová mládež, roč. V, č. 7, s. 4.

František Citovský

ZVONY SLOBODY

Nech hlas váš nesie sa hlaholom do sveta,
cez pláne, doliny, do dedín i do miest,
bo náruč šťastia je aj pre nás rozvretá
a národ môže sa k výšavám voľne vzniesť.
Nech kalich našich sŕdc radosťou naplní,
zapáli jas očú, zrumení našu tvár
a plameň tej lásky, čo v duši sa vlní,
jak vietor rozdúcha veliký na požiar.

Nech slnko líc zástav vo výške bozkáva,
dych vánkov nesie im voňavý pozdrav hôr,
i strání zelených, kde pastier pásava
a pnú sa jedle tam i ticho šumí bôr.
Nech marše slávnostné bijú nás do ucha
a hučia fanfáry po celej krajine:
máme už slobodu, ktorá nám prislúcha
a tejto slobody kvet nikdy nezhynie!

Zdroj: Plameň, roč. X, č. 14, 15. 3. 1943, s. 215.

Ignác Grebáč Orlov

SVÄTÍME

(K 14. marcu)

Po tisíc rokoch zase doma
na grunte svojom orieme –
po tisíc rokoch zase Slovák
je pánom svojho domova –
po tisícročnom utrpení
zas svitlo Ráno nad nami…

Tá naša roľa pod Tatrami
je zdrojom nášho života,
z nej vyrástli sme ako zo žuly,
v nej vytesaná naša kolíska,
nad ňou, hľa, orol kolotá
ako by strážca nášho domova –
ukazuje nám cestu vpred,
jak zoceľovať našu päsť,
aby ho zloba nezničila,
učí nás vzor lásky k svojeti,
jak naše hniezdo podoprieť…

Hej, tu sme boli – tu i budeme
vzopätí, hrdí ako z ocele,
nás nebude viac švihať panský bič…
Tu skladáme hold, našu prísahu,
že smelosť Orla bude naším vodítkom,
čo do sŕdc deťom vkladať budeme!!!

Hej, smelosť, tvrdosť a vzdor proti nástrahám,
čo nepriatelia rodu snúvajú –
v šík nerozborný národ stmelíme,
ktorý sa v boji nikdy neskloní,
lež hrdo bude hájiť rodu česť
a smelo brániť drahú otčinu!!!

Nuž smelo napred za vlasť do roboty!!!
Sme vytvárači nových pokolení,
čo slovenský národ v slávu postaví –
hľa, vejú, vejú naše zástavy!!!

Po tisíc rokoch zasa doma
na grunte svojom orieme
a zrno čisté na záhony
otcovsky svorne sejeme…

Nuž sväťme dneska, sväťme slávne
deň našej drahej slobody,
nech hlas náš čujú
dnes všetky svetu národy,
že Slovák žije i žiť bude
tu pod Tatrami vo vlastnom svojom domove!!!

Zdroj: Na stráž! Čítanka a učebnica čítania pre II. triedu meštianskych škôl. Bratislava 1941, s. 105 – 106.

Ignác Grebáč Orlov

KAMEŇ ODVALENÝ

Svitlo nám Ráno, čakaly ho veky,
na krídlach zôr sa radosť rozhúpala
a duša tiahla s vetrom na preteky
a do daru sa ľudstvu rozdávala…

Spievajte pieseň! Kameň odvalený,
čo ducha rodu od storočí tiesnil
a teraz stojí žitia pri prameni,
sám Boh mu k nemu cestu pravdy kliesnil.

Zmŕtvych vstal! Všade sa to ozývalo,
tmy nastrašeno utiahly sa v stráni,
konečne prišlo, čo prísť dávno malo,
rod aleluja spieva na svitaní…

Splnily sa nám túžby tisícročí,
zloba si na nich zuby vylámala,
Slováka už viac nikto nezotročí,
päsť jeho stvrdla jak tatranská skala…

Zdroj: MIKO, Ernest: Sborové recitácie. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 62.

J. K. Vrútčan

SLOBODNÁ OTČINA

Zhojily sa bolesti… Zaschly slzy…
Otčina! – cherubovia na pochod už velia!
Na tŕňoch rabstva, skrvavených svitov,
Nad hrobom – rozkvitla nám ruža vykúpenia!

V náručí Tatier sladko nocou snívaš –
kde modré stuhy riek ti šepcú uspávanku,
kde medné zvuky snujú harfy struny,
kde vôňu klasných polí vlnia pery vánku…

Koruny dubov, hybké drieky jedlíc,
hadisté prte, hviezdne stáda, čierne skyvy,
modlitby zvonov, halien pestré dúhy –
pod srdcom skrývaš, matko, tento obraz clivý…

Nachové zore hladia vlas tvoj zlatý…
V úsvite škovran Boha piesňou svätou vzýva –
drží pluh Slovák v mozoľnatých dlaniach
na vlastnom orie – k nebu zbožne zrak svoj
zdvíha…

Rozprávka nevýslovne čarokrásna,
pretkaná trilkom slávikov a smevom luhov –
plná si milosti i rajskej hudby,
nikdy viac, nikdy, hniezdom otrokov a sluhov!

Pobozkaj, Slovač, hrudu zasľúbenú!
Kristov jej vypros mier a hojné požehnanie!
Nech voľne dýcha, rodí, rastie, plesá –
nech večne trvá vytúžené zmŕtvychvstanie!…

Zdroj: MIKO, Ernest: Ó mládež naša… Sborník vlasteneckých básní pre mládež. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 72 – 73.

J. K. Vrútčan

SLOVENSKEJ MLÁDEŽI

Z krvavej doby vzišiel úsvit nový,
slobodou dýcha sladké zjavenie…
Do práce rušaj smelo vpred i za vlasť,
za sväté ciele, kríža znamenie!

Dnes hymnou velebím ťa, mládež naša…
Do výšav vzleť a znásob ozvenu,
s povďakom kľakni zbožne na kolená,
oj, nemáš viacej peruť zlomenú!

Nadišla chvíľa veľkých diel i činov…
Zanechaj vidín kvas a nádeje!
Hej tebe vážne tvoriť, orať treba,
zachovať rod – nie rojčiť zbabele!

Len hrdo vypni hlavu, hruď a telo!
Vysúkaj cifrované rukávy
do boja o chlieb, o medzu i život,
neustúp nikdy – neznaj obavy!

Na prahu šťastia otvor knihu dejov,
rozožeň chmáry vetrom pokoja!
Nepoznačia ťa menom vyvrheľov –
ó, mládež drahá, mládež ty moja!

Za krajšiu budúcnosť a materčinu –
dokáž, že neľakáš sa ocele,
umierať slávne s puškou na hranici –
v objatí hrudy v mĺkvom pocele!

Povznes fakľu rozpálenú k nebesiam,
na česť, dvojkríž prisahaj odrazu!
Lásky, vavrínov a vena hodná buď –
Hlinkovho otcovského odkazu!

Zdroj: MIKO, Ernest: Ó mládež naša… Sborník vlasteneckých básní pre mládež. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 35 – 36.

Janko Silan

SLOVENSKÁ PIESEŇ

Prv Slovák bol len Slováčikom.
To bolo tak a to už bolo zvykom,
že rozreval sa naňho bičom, krikom
pre nič a za nič,
pre každú malichernú vec
hocaký nadutec.
A Slováčik len slúžil, plúžil,
v prejavoch,
v pohyboch jeho prostých
bol holubičí ostych –
a kto je: kto ho nezneužil?
To vie len sám Pán Boh,
jak v jeho rodnej sieni
rad radom sadali si za stôl
piráti vychýrení,
kým Slováčik tu mrel a rástol
v otroctve pokorený.
Ale čas malomocný neni
ni chromý,
čas všetko mení:
rieky a dom a stromy
a posilňuje
hromami zasiahnuté tuje
a uzdravuje.

A náš čas prišiel: tu je:
doma je Slovák, za stolom a trôni.
Už zdvihnutý je erb náš s tromi
modrými kopcami.
Už ináč preberá si valach,
keď ide hore grúňmi s ovcami,
a ináč v odokliatych bralách
sa pieseň ozýva:
tá pravá. Slovenská.
A živá. Vojenská.
Čo mrelo, ožíva.
A kde sa srdce podíva,
známi ho žasom blýskavica ohnivá:
sloboda čary varí ako bohyňa,
bo čo sa nehýbalo, už sa pohýna
– a to je iný krok:
to kráča Slovák hrdina.
Ožila slovenská otčina.
Aký to aký pôžitok,
že sa to ozaj počína!
To sa mi marí pred mojima očima?
Môj Bože, toľký rozvitok!
Slováci idú v jednom šiku,
Slováci pochodujú,
a hoci vonku čo raz väčšie víchre dujú,
Slováci vyspevujú:
Daj Bože náš, nech v úbežníku
milostí Tvojich rozkvitá
v krajine našej každá vec,

záhrady, lúky, ruža, javorec,
žula a vody, bez a rakyta,
s nami nech všetko chváli Ťa,
bo všetko krásne vlastne
je z Tvojej svätej vôle.
Nikdy tak jasavo a jasne
nezasvietilo slnko na slovenské hole
a slzavý náš zor
nikdy sa v dojatí a takou láskou nevznášal
ku Tebe, Bože, do nebies,
nikdy tak ako dnes.
Vial niekedy neskonalý žiaľ
do dolín z rozhučaných hôr?
– Dnes nevanie.
Dnes všade u nás ples
a spievanie.
A to je z Tvojej svätej vôle,
že v slasti tíchnu naše strasti, naše bôle.
A to je najväčší náš zisk:
vlasť naša slobodná a šťastná.
Zo Sitna, z hôr a z rumovísk
vytiahli zbrojnoši
a pochodujú: raz, dva, raz, dva:
kde ešte, kto tu buntoší?
Aby si bola navždy naša vlastná
a večne šťastná,
koľkí tak ešte pochodujú: raz, dva, raz, dva…

Za teba, za teba, vlasť naša krásna,
dvojitý na troch vrchoch kríž,
sloboda slobodienka naša,
vždy istejšia a krajšia
a výš, vždy výš…

Zdroj: MIKO, Ernest: Ó mládež naša… Sborník vlasteneckých básní pre mládež. Turčiansky Sv. Martin 1941, s. 54 – 57.

Víťazoslav Hečko

MUČENÍK
(BRATOVI, GARDISTOVI)

Kto neľakol sa bajonetov
a skočil napred prvý?
Komu sme dlžní more kvetov
za výron čistej krvi?
Kto včera ešte čestne kopal
a dnes je martýr nový?
Kto neunikol Kainovi?
Gardista – Tonko Kopal.

Kto zaslúži si drahých mastí,
v národe pamäť večnú?
Kto položil sa v oltár vlasti,
dal Bohu dušu driečnu?
Kto bude žiariť ako opál,
burcovať mladé šíky?
Kto zorou svojskej republiky?
Gardista – Tonko Kopal.

Zdroj: Plameň, roč. VI, č. 15, 1. 4. 1939, s. 233.

VPRED!

Slovensko slobodné,
krvou vykúpené,
strhlo putá svodné
v duši obnovené.
Slovensko drahé, vpred!
A výš a vpred a v diaľ,
Slováci, k práci hneď,
z tatranských volám skál.

Zaklínam všetkých vás
na Boha živého,
nech ani jeden z nás
nezradí svätého
boja plod, drahý štát
krvou dnes zmáčaný!
V každý čas musíš stáť
v šíku do obrany.

Boj príde, ducha boj,
kto junák, prekoná!
Hore sa! Pevne stoj!!
Stoj podľa zákona!
Zákony božie sú,
v zmar ony nesmú vyjsť,
život nám už nesú.
Vpred! S nim musíš ísť!

Slovensko slobodné,
krvou vykúpené,
stráži v noci, vo dne
sny naše vysnené!!
Slovensko drahé, vpred!
Z tatranských volám skál,
vždy výš a vpred a hneď!
Slovák si svoje vzal.

Zdroj: HADRI-DREVENICKÝ – HADRI-ĽUBOSLAV: Spievajúce rany. Básne. Spišská Nová Ves 1939, s. 86 – 87.

Nora Preusová

14. MAREC 1939

Ó, Vodca vodcov, čuješ zvony,
či hľadíš tam, veď Tatier blysky
zasiahly nám do kolísky,
lebo mocná história
pod Tatrami život dala.

Ó, Vodca vodcov, čuješ zvony,
a že sa viac nedoráňa
pútnik cestou od Kriváňa.

Povyrástli mocné múry,
Jánošík sa v žiare vznáša,
včera zaťal do rubáša,
zaťal a že rozpazúri,
kto by išiel proti nemu.

Ale dneska, synu, veru,
založíme mocný základ,
nedáme sa nikým zaklať,
nedáme sa, Slovák, hor'sa,
za zajtrajšok, bor sa, bor sa,
nezabudni, že máš päste,
vinu lež plať väčšmi ešte,
nezabudni na kus tela,
otca ťali, mať že mrela,

čo urvali tam tí páni,
nezabudni na to ani
a tak or, a or si pluhom,
Boh ti pánom a ty sluhom.

Zdroj: Slovák, roč. XXI, č. 63, 16. 3. 1939, s. 6.

Juraj Ohríval

POZDRAV

Pozdravujem Vás na slnci
života farby vzkriesené,
pozdravujem Ťa sloboda
i meno Tvoje vznešené,
čo svätým a vzácnym tónom
spieva o dare večnosti.
Ty drahá naša slobodienka,
hoc vydaná na pospas barbarom,
hoc šliapaná a drsne draná
si jasnejšia, si krajšia
dočkala's sa zlatého rána.

Pozdravujem Ťa, zástava rodu,
zástava v boji zocelená,
zástava toľko milovaná,
nesmierna je tvoja cena
pre lásku a krv chlapských rúk,
ktoré jasnú a nedotknutú
Ťa peklom podlých nástrah a múk
preniesly cez zlobu krutú
do sŕdc našich večnú, čistú.

Pozdravujem Ťa, hymna naša,
čo vytryskla si z útrob zeme,
v Tebe veľkí naši čuli veštby znieť,
v Tebe vzdorne rástlo odsúdené
plemä

v Tebe deň stratený k nám vrátil
sa späť.
Modlitbou svätou si môjmu rodu,
hradbou, čo spúta víchor zúriaci,
čo láme hrozby, gniavi, lesk svodu
a slávne hlása, že žijú Slováci.

Pozdravujem ťa, víťazstvo naše,
Boh v Tebe sa k svojim sklonil,
odmenou a požehnaním
verným slávou tichou zvonil
bojovníkom, cez storočia, čo šli.
Vierou bitých balzámom vonným
pohladil a rany bolné scelili,
naše si víťazstvo bo žili sme,
ako zákon vlasti svätý velil.

Pozdravujem Ťa, život nový,
dnes z ťažkého vzkriesený spánku,
leť svetom víťazným letom,
rozprávaj v búrkach i v nežnom
vánku,
že slnko nad touto zemou drahou
nikdy, nikdy viacej nezapadne
a že napriek zlobe zlostných vrahov
rabstva noc na Tatry nezosadne.

Zdroj: Gardista, roč. II, č. 13, 23. 3. 1940, s. 11.

Laco Novomeský

SLOVENSKÁ JAR

Pruh poľa preoral a to je jeho múdrosť,
stratený refrén našej rozrušenej drámy;
len on ju dohrá z nás, len on z nás ukloní sa,
skromne a slávnostne, jak steblá nad zrnami.

Národy klesly v prach a ríše zrútily sa,
on, ako podmaniteľ nad brázdami chodí,
po hrsti seje hrsť a to je jeho múdrosť,
že semä zasiate zas vzklíči do úrody.

Zdroj: Pred ohnivým drakom. (Zost. Emil Boleslav Lukáč). Bratislava 1939, s. 116.

Ladislav Hohoš

14. III. 1939

Deň! Z vĺn búrnych, zo zmätku si vzišiel
akoby z kra tŕňového ruža šípová.
Snežik, padáš? Zavej mŕtvoly niekdajších príšer!
Zvony, znejte! Nech ten dnešok zlú minulosť pochová!

Deň! Z vĺn búrnych samostatnosť štátnu
národ môj si ako perlu, perlu vylovil.
Snežik, padaj! Rodnú zem zmeň dnes v ľaliu statnú!
Zvony, zniete? Aby dnešok aj vami rod oslovil!

Deň! Zo zmätku – blysol v ňom nôž vraha –
došli sme po naplnenie dejín národných.
Snežik, padaj! Koľko páperkov, toľko čias blaha!
Zvony, znejte! Vznietťe nás, od dnes naveky slobodných!

Zdroj: Pred ohnivým drakom. (Zost. Emil Boleslav Lukáč). Bratislava 1939, s. 116. Tiež: Duch a zbraň. Sborník vojenskej a duchovnej poézie. (Zost. Anton Prídavok). Prešov 1944, s. 87.

Ján Kovalik-Ústiansky

PO TISÍC ROKOCH

Zanechajte Devín slávyplný,
Svätopluku, Rastislave!
Slovenského Dunaja vás vlny
doprevadia k Bratislave,
uzriete tu slávy dávnej divy:
Štát slovenský, rod vzkriesený –
hromy zahnal Boh náš milostivý,
tisícročia sen splnený.

Zanechajte Pribinovu Nitru,
Cyrile, Metode svätý! –
Krista vieru uzriete rozkvitlú,
kde slovenské skvú sa svety;
s vami pôjde národ až na veky
šťastlivej do budúcnosti,
silou ducha, pravdy zlomí prieky,
vlasť zbuduje blaženosti.

Vstaňte zo sna, Vodca, hrdinovia,
martýri a bojovníci! –
slobodní vás zvítajú synovia,
že vám vzplanie pýr na líci –

uzriete víťazstvo vašej borby,
rozlámané vekov putá,
slovenskej prasily rastú tvorby,
brána vo svet odomknutá.

Zdroj: Štátny archív v Trenčíne, pracovisko Trenčín, kronika Rím.-kat. ľudovej školy v Trenčianskej Závade, nečíslované.

Pavol Gašpar Hlbina

SLOVENSKÉ LETO 1939

Slovensko spité krvou martýrov
pod jasným nebom prvej slobody.
I holubice nad ním ľahšie letia.
Slovenské leto v dolinách a na horách,
kde vonia materina dúška,
pupence otvárajú ústa,
hovoria hlasom božím k duši,
divoké maky horia milosťou,
v paseke žblnká smutná minulosť,
studnice svetla rozlievajú novú radosť,
bielučké polia snov
pod čečinami bielych piesní.
Korene tmy
v tých najspodnejších vrstvách
z úzkosti derú sa až ku istotám
a vtáčky spievajú ti, sťa by zošalely,
a letný vánok ako ženská dlaň
ovieva kostol náš tam v modrej diaľke.

Zdroj: Slovenské pohľady, roč. LV, č. 8 – 9, august – september 1939, s. 417.

ANTON PRÍDAVOK

TISÍC ROKOV

Liet tisíc vzývam Svätopluka kráľa pohana
a spomínam si: s ním som v bratstve medovinu pil
a obidvoch nás pritúlila hora oddaná.

Ej, časy, časy… Ešte som si čašu nedopil,
keď zamračil sa znenazdania podráždený kráľ
a korbáč súkal na potomstvo z nabehnutých žíl.

Liet tisíc kliatby – vietor nad hlavou mi zaspieval.
Znie pieseň hrozná, nekonečná, jednostaj
a duní praskot hromov: praská ríše val.

Sám stojím strážou zabudnutý pevne v rodný kraj
a nenadarmo stojím! Svitol nový svet…
Hľaď, kráľu! Vo svet ten sa mužne podívaj

a odkľaje sa tvojich tisíc uväznených liet!

Zdroj: Slovenská sloboda, roč. II, Vianoce 1939, s. 11.

Jozef Varga

NA NOVÚ PÚŤ

Popraj, Bože, hlasu, ako ho má búrka,
čo v tatranských svahoch zatína do skál,
popraj, dobrý Bože, ohňa zanietenia,
čo by dvere všetkých chalúp pobozkal

a zasial do duší živé slovo viery,
zavolal, nech zhynie plieseň, clivota,
každému, kto prijal pri úsvite svojom
od slovenskej matky pečať života,

že treba vyplniť slová Svätopluka,
keď si zemi našej slobody dal zrod,
nech svornosť tu kvitne ako kvetom lúka,
žiť a mrieť slovami: za Boha-národ!!

Popraj, Bože, hlasu, ako ho má búrka,
čo v tatranských svahoch zatína do skál,
povedať každému, kto mi rodných bratom,
aby v tomto našom prebudení svätom
v nehybnosti mŕtvej nezostal!!

Zdroj: VARGA, Jozef: Rozpäté krídla. Bratislava 1940, s. 44 – 45.

Severín G. Zrubec

DO PRÁCE!

Tri roky slobody do žuly vkresané
prácou a nadšením, vôľou a skutkami,
pretiekly šťastím dňom národu cez dlane,
scelily rodostrom búrkami spukaný,
do prachu zdrvily pochyby všetkú reč,
základy z ocele do hĺbok vsadily,
nad krivdou zvíťazil slovenský um a meč,
hoci sa o nás už šakaly vadily!!

Štvrtý nám náručie otvoril dokorán,
v útoku hrdinskom i v orbe na poli;
nech zmizne načisto odveká stopa rán
a zmiera nesvornosť rozťatá napoly!
Do práce za národ volá nás zvon doby,
rozkmásať roje chmár, čo ešte zostaly,
nech dielo našich rúk večne rod ozdobí,
aby sme zdroje síl len jemu rozdal!

Mládež je budúcnosť, mládež je rána svit
a jej sa venovať je úkol posvätný;
preto nech každý z nás láskou chce pre ňu žiť,
uchovať pre národ jej zápaľ rozletný.

Hlboko pluh ducha do brázdy zaprite,
do práce za mládež, jej ráno náleží,
heslo nám vyryté do krvi na štíte:
„Za Boha, za národ v Hlinkovej mládeži!“

Zdroj: Nová mládež, roč. IV, č. 10, s. 5.

Julo Zborovjan

SLÁVNOSŤ DOMOVA
(ŠTÁTNY SVIATOK)

Dnes krásou dýchaš, rodná chyžka naša.
Jas slnca v každý kútik pozasvieti,
by k žitiu vzkriesil zas, čo v odumretí
cez tuhú zimu krehlo v kôpkach smetí.
Ó vetrík vlažný slávy deň tu vznáša.

Dnes vôňou dýchaš, rodné pole naše,
jar lymfou naplnená sestrou je ti.
Ó buď len vždycky v tomto čistom kvietí
a žehnaj vo svornosti Hlinku deti,
čo voľne nôtia, jak im srdce káže!

Dnes vôňou dýchaš, rodné horstvo naše,
spev sladkých vtáčat skrývaš v krovia spleti
jak mati drahá, ktorej neuletí
ni jeden hlások cudzích do sovretí.
Ó márny vztek tmy. Nehne Tatier stráže!

Dnes krásou dýchaš, rodná rieka naša.
Pre rybky rybár drobky spúšťa v sieti,
žblnk vlniek šušká, ako národ svätí:
Ó vlasť ty naša, na smrť verní sme ti,
slobody svetlá nik nepozháša!

Zdroj: ZBOROVJAN, Julo: Výmena stráží. Bratislava 1945, s. 32.

X. Y.

14. MAREC 1939

Cez dlhé stáročia, od rokov
šiel národ náš cestou otrokov
jak pútnik zahriaknutý, nesmelý
u dverí čakal osudu údely
len pýtal
len prosil
len žobral
a srdce pánov tvrdé zostávalo
a almužien tak málo prežalostne dalo
– Trp, kozák, budeš atamanom! –
– Trp, Slovák, budeš pánom –
hej, pánom budeš, pánom –
cha-cha-cha, – p á n o m – !
Či len máš na pána postavu
– a cylinder vieš vziať na hlavu?
– Ještě takhle svině pást, neb voly…
holenku, tu my pány na tvém poli!!

… a Slovák ďalej
pýtal,
prosil
žobral
lež nepreklínal
pomstu nevolal…
bol vďačný, že pán mu slovo dá…!

– Kdeže tam bola sloboda!? –
to len
sen…!

Tak stane sa ver jak Boh dá…

Sloboda???
HEJ! SLOBODA!!!
Ba viac! Viac nastokrát!
SAMOSTATNÝ ŠTÁT!!!

Ó jasaj, Slovák, jasaj
modli sa a plesaj!
Nech radosť kvitne v tvojej tvári!
… Tam hviezda horí na oltári
Tam červené dva lásky kvety…
Ó žehnaj, žehnaj Božе svätý…!

– A dlhé, večné roky
riaď slobodného štátu kroky!

Zdroj: Slovenská sloboda, roč. II, 30. 7. 1939, s. 6.

Valerián Čunderlík

MODLITBA

Tvoj národ, Bože, vždy dvíhal zbrane
viery a zo sŕdc čistých staval
hradba, keď satan hlavu dvíhal,
aby nás sľubmi od teba sviedol, Pane…

Podali sme ruky Tvojim pravdám,
spojili sme ruky s Tvojou vierou,
takto že prejdeme hriechu sférou,
tak že unesieme čos' určil nám…

A na našich rukách podaných pravde
nesieme svoj osud po Tvojich stopách,
zdeptaj nepriateľa a zradcov pokor v prach,
a sjednoť nás v boji oproti krivde!

Daj, aby na Tatrách divé hromy bily,
keby niekto siahol na naše mohyly;
a vody Dunaja, aby zatopily,
kto by chcel vytrhať z nášho tela žily!!!

V prachu Ťa môj národ, Pane, prosí celý:
Nedaj nám viac trpieť, Pane, daj nám sily!

Zdroj: Gardista, roč. II, č. 11 – 12, 14. 3. 1940, s. 68.

Gregor Cút

TRETIA RADOSŤ 14. MARCA

Pane
deň sviatočný pretvárame dľa svojej radosti
Čo vylovíš z našich potokov spevu
tečúcich k Tebe náhle
Či víchor a či šumenie budeš na nás siahať
od dňa tejto slávy po deň všedný
Reči vetrov a reči dažďov k nám sa pridružily
A všetko sa chvie tou hudbou tretej radosti
ktorú od srdca k srdcu dvíhaš
ktorou pnú sa žily
ktorú v tento deň predkladáš
dávno vydolovanú v šachtách našich žiadostivostí
Srdce Tvoje máme zasa pred sebou vyliate ako more dobré
a vietor slávny sa od neho dvíha a k nám vanie
Prijmi ďakovanie
Pane
deň sviatočný pretváraš dľa svojej radosti
Sloboda je naším chlebom denným
Ďakujeme pred jedením
Všetko sa chvie tou hudbou tretej radosti
a vietor slávny od Teba k nám vanie
Prijmi ďakovanie

Zdroj: Nový Svet, roč. XXVII, č. 11, s. 15.

Anna Čunderlíková

K PRVÉMU VÝROČIU

Hor' sa mládež, vlasť nás volá
slobodná, čo v putách bola!
K jej službám sa všetci dajme,
do smrti v nej vytrvajme.
Službe Bohu, národu,
za jej istú obrodu
celí sa jej venujme!
Otvoreným náručím ťa vítame,
veď ty vládneš,
blahodárne teplo tvoje cítime
zvlášť my mládež.
Nemusíme sa skrývať,
voľne môžeme dýchať
na srdci tvom predrahom.
Vlasť milená, mati naša,
oko v slzách včuľ sa zmáča!
Sú to slzy radostné
srdcia nám držia mocne
v rozochvení. Sláva ti,
predrahá nás všech mati,
vzdávame ti česť a hold!
Prosíme Boha všemocného,
by vždy hájil našu vlasť,
lebo v slobode nažívať
len to je tá pravá slasť!

Sľubujeme ti my, mládež,
za teba vždy mrieť a žiť,
za Boha, vlasť a blížneho
všech prostriedkov použiť
k zveľadeniu, tiež k blahu.
Nešanovať námahu za slobodu a štát náš.
Pozdravme ho včuľ: Na stráž!
Hor' sa mládež, vztýčme vlajku,
na ktorej sa skveje kríž.
Jej keď verní zostaneme
dospejeme k Bohu blíž…
Slobodienka naša drahá
skveješ sa jak slniečko,
ktoré lúčmi zohrieva
a osvieti zem, všetko.

Zdroj: ČUNDERLÍKOVÁ, Anna: Náš štrnásty marec. Banská Bystrica 1940, s. 6 – 7.

Vilo Žitvay

VSTAŇ NÁRODE

Vstaň národe, z tmy spania
sloboda už svieti –
Už na Kráľovej holi vatru zapaľujú,
v srdci túžba horí.

Vstaň národe,
a nastúp cestu po náprave,
ha, už pieseň zneje tónom:
slobodne žijeme!

Vstaň národe,
a vedz, čo je to mať slobodu
vykúpenú krvou a slzami
– drž si ju národe, udrž!

Vstaň národe,
a odožeň tmu spania,
otvor oči smele,
nech zaznie hymny tón.

Zdroj: Gardista, roč. II, č. 11 – 12, 14. 3. 1940, s. 73.

Ján Gažovič

NA STRÁŽ!

Na stráž, bratia, kamaráti!
Na stráž, Slovač jará!
Nikdy viac sa nenavráti,
doba krutá, stará.

Na stráž, bratia pod Kriváňom!
Na stráž, junač hrdá!
Srdcia naše horia ohňom,
sviera sa päsť tvrdá.

Na stráž, bratia pod Tatrami!
Na stráž, drahí ľudia!
Kto ste verní, poďte s nami,
neverní nech blúdia.

Na stráž, bratia od Oravy,
na stráž, národ celý!
Neskloňme viac svoje hlavy,
buďme svorní, smelí.

Na stráž, bratia tam za morom,
na stráž, vláda prvá!
Andrej Hlinka buď nám vzorom,
svornosťou rod trvá.

Na stráž, bratia odtrhnutí,
na stráž, sestry milé!
Hoc' vás urval osud krutý,
buďte v rodnej sile!

Zdroj: Plameň, roč. VI, č. 17, 1. 5. 1939, s. 272.

Juraj Abel

ČAKÁ NÁS ROBOTA!

Tisíc rokov, dvadsať rokov
robili z nás len otrokov.

Očistená vina
nám pripomína
prázdne polia a výčitky robí:
chopme sa života,
čaká nás robota,
ktorá národ náš slávou ozdobí!

Darmo tisíc, dvadsať rokov
robili z nás len otrokov!

Zdroj: Plameň, roč. VI, č. 19 – 20, 1. – 15. 6. 1939, s. 298.

Anton Kudja

14. III. 1939

Povstaly srdcia, hrdinov rad.
Slovensko naše! Zdunela zem.
Slovensko naše, slovenský štát,
pre teba žiť i bojovať chcem!

Dosť bolo biedy, hrdzavel pluh,
krivdili cudzí, krivdil i brat.
Dosť bolo krivdy, zvíťazil duch.
Slovensko naše, slovenský štát!

Úroda vzišla, zasial ju čas,
bolesť a slzy, muky a kat –
Požehnaj, Bože, bohatý klas,
Slovensko naše, slovenský štát!

Slobody slnka rozlial sa jas,
z verných sŕdc vznikol prepevný hrad.
Slováci! Máme slobodný štát,
žijeme v ňom – on bude v nás!

Slovensko moje, tatranská zem,
bozkávam ťa dnes na tisíckrát,
pre teba žiť i bojovať chcem,
Slovensko moje, slovenský štát!

Zdroj: Slovenské kvety. Čítanie pre slovenské ľudové školy. VI. Trnava 1941, s. 62 – 63.

Julo Havran*

14. marec

Neverme viac v staré kúzla čary!
Kde ste len, bratia, vzali tie krištály,
čo divo blýskali a rozjasane pláli,
keď ste tak všetci,
všetci stáli s valaškou v ruke?

Vyvráťte dubiská, chladné povíchrice!
Do zubov schyťme dýky, kým len neodskočia…
Krv je len hnusná, hnusná tekutina.
Valaška sa blýska, valaška zatína
a plazia sa nízko porazení slovom: Sloboda!

Zotrite šmúhy s tváre krásavice!
Nech plazia sa späť, trepocú chvostom raci,
čo štípať chceli, do krvi drásať líce!

Ty zlatá sloboda, zázračný prameň hnací!
Slnko si vytiahla na vrchy obzor krásny.
Hej, svitlo! Deň je už! Deň je už! Deň jasný!

Zdroj: BEŇADIK, Kamil, Ján: Naši študenti (Divadelná hra).
Osobný archív autora.

* Július Havran bol študentom Učiteľskej akadémie.

František Ondriaš

KEĎ ZRIEŠ OKOM…

Keď zrieš okom, brat môj milý, po tej zemi Slovákov,
uvidíš tých tisíc divov, padlé putá junákov.
Čo ti vek dal, brat môj milý, po tých dlhých tisíc liet,
len potupa krutá, korbáč, nič pre teba iné niet!
Márna obeť synov tvojich na bojištiach padala,
keď ti doma čierna pliaga duše otcov driapala,
matiek, sestier, tvojich bratov ničil ti ten čierny tieň,
čo vliekol sa po tisíc liet ako bohopustá lieň.
Ale Božia múdrosť veľká, vďaka jej tá najväčšia,
Slovákovi bola daná odmena tá najdrahšia.
Božou rukou šiel náš osud trpký, ale radostný,
dožili sme sa veř s pýchou blaha. Deň ty slávnostný!
Zachovaj ho, Bože milý, nám na večné časy už,
my stojíme v šíku pevnom priami ako jeden muž…

Zdroj: Plameň, roč. VIII, č. 2, 15. 9. 1940, s. 26.

Imrich Venclík

DVA ROKY

Dva roky, ťažké roky
sú za nami.
Klčovať i čistiť,
poorať i skypriť,
ovlažiť ranami
to pole za nami.

Už dva roky spievame hymnu.
Už dva roky stierame krivdu.
Už dva roky sme na výslní slobody.

Kopáčom na roli národa voláme:
– Pán Boh vám pomáhaj!

A oni: Pane, vyslyš prosby národa!

Zdroj: Plameň, roč. VIII, č. 14, 15. 3. 1941, s. 215.

Th.

POZDRAV VLASTI

Drahá slobodienka, buď nám pozdravená,
keď slávime dnes deň Tvojho narodenia!

Vlasť naša je matkou, štedrou živiteľkou,
svoje milé dietky láskou ľúbi veľkou.

Na svojom si lone v blaženom objatí,
živí, ako matka šťastné svoje deti.

Dnes, keď vrelá láska sdružuje nás k sebe,
vernosť a oddanosť sľubujeme Tebe!

Celý život chceme pracovať jak treba,
aby bolo hodne v našej vlasti chleba.

Chceme sily svoje venovať len rodu
a chrániť, keď treba slovenskú slobodu!

V tomto vernom sľube modlitba storaká
vinie sa zo srdca každého Slováka.

V tejto vrelej túžbe, v sladkej rozpomienke
láska k vlasti horí i v každej Slovenke!

Zdroj: Prameň. Časopis pre slovenskú evanjelickú školskú mládež, roč. III, č. 13, 1. 3. 1942, s. 193.

MÁRIA ZAJACOVÁ*

SLOBODA

Sloboda, sloboda,
slobodienka zlatá,
bola si v otroctve,
bola si zakliata.

Zavreli nám školy,
národ ujarmili,
vodcov za slobodu
v žalároch väznili.

Na slovenskej zemi
cudzí boli páni
a Slovák mal iba
mozole na dlani.

Týraní Slováci
vždy v Boha verili
a s Jeho pomocou
mužne zvíťazili.

* Mária Zajacová, žiačka 7. roč. ľud. školy v Podlužanoch.

Dnes naša sloboda
je už odjarmená
a ňou je vlasť naša
pekne ozdobená.

Zdroj: Prameň. Časopis pre slovenskú evanjelickú školskú mládež, roč. III, č. 13, 1. 3. 1942, s. 196.

Autorka neuvedená*

Štrnásty marec

Ój, štrnásty marec…
Ty krásny a svätý deň,
tys' vyplnil nám
slobody dávny sen.

Tys' priniesol nám slobodu,
tak ťažko vybojovanú.
Už máme republiku
svoju a nie cudziu.

Máme Slovenskú republiku,
tak krásnu, treba i keď malú,
a predsa ľúbime ju,
sťa zem svätú.

Ój, synovia slovenskí,
chráňte si vlasť svoju,
bo nechceme byť otroci,
nikdy – nikdy viac!

* Autorkou bola žiačka z Pezinka.

Ó, veľký a mocný Bože,
ďakujeme Tebe za deň ten,
v ktorom si nám splnil
slobody krásny deň.

Zdroj: Gardista, roč. II, č. 11 – 12, 14. 3. 1940, s. 69.

Ľubor Bátovský-Tatran

ZEM NAJBLAŽIVEJŠIA

(K 14. marcu 1943)

S výsostných rajov čujem hymny vzletné
keď hviezdy menia svoje podoby,
v náručie teplé požehnanie slietne
a ozyv Tvoj, ten láme poroby.

S výsostných rajov čujem vzletné hymny,
keď slnce zlaté sily rozkladá,
keď roztápa sa v dychoch dozvuk zimný
modlitbou tichou k Tebe most skladám…

Zvonivá minca, krajšej slávy záblesk,
zem viníc, nížav, snežná končina!
V zývaniach k Bohu čistý plápolá blesk
pre požehnanie, vrelá otčina!

Zdroj: Plameň, roč. X, č. 13, 1. 3. 1943, s. 199.

Karol Sapák*

SVÄŤME!

Tretí raz zdvihly zory novú clonu
a pozlátily naše bralá,
osudy naše do rúk vzala Mocnosť večná
a dvojkríž svieti do čias nekonečna.

V slobodnej vlasti srdce šťastím boje,
mier rozsieva sa sladko rodným poľom.
Už neroním slzy od zármutku –
dobre je plesať v rodnom kútku!

Za rána, bratia, dajte hore hlavy,
veď slnko slobody sa vynorilo z viery.
Sme mládež, ktorá vlasť si chráni
a ktorá túži žiť len pod Tatrami.

Zdroj: Nová mládež, roč. III, č. 25, s. 472.

* Autor bol žiakom II. triedy piar. gymnázia v Trenčíne.

M. Kvašanský

SLOBODA

Len láska k Nemu a hrude rodnej
chovala tú túhu svätú,
čo nezničí ni meč ruky zradnej:
žiť slobodne volať svetu.

Keď lúč slobody vlial svoje svetlo
do nízkych chalúp a hájov,
okrial myseľ a doniesol teplo,
čo znali predkovia vekov.

Vystrel sa chrbát skrivený hanou,
ale stvrdnutá päsť pomsty
zdvihla sa pokorne k nebu s vďakou,
bo On riadil naše cesty.

Zdroj: Nová mládež, roč. III, č. 24, s. 447.

J. Gonda

K 14. MARCU

Zazvučte zvony hlasom jasným
zapejte piesne, poeti,
nech radosť svetom poletí
národom sme slobodným.

Slovák viac do jarma hlavu neskloní
bo minul otroctva dlhý sen;
už pieseň slobody škovrán si šveholí,
národu skvitol nový deň.

V sprievode organa Te Deum… spievajme
k oltáru kľaknime, sopnime ruky
ďakujme za pomoc, ochranu prosme
Slováci, po našej zemi tiahnu Hlinkove
pluky.

Zdroj: Nová mládež, roč. III, č. 22, s. 404.

Ernest Petrík

SLOVENSKÁ JAR

Tie hory boly mŕtve pod ľadovcom
a ťažký život žily kvetiny,
národ bol opusteným vdovcom
a vdovy boly naše dediny.

Storočia slnko cez mraky sa dralo
a národ čakal na svoje vzkriesenie,
čo vstalo zo tmy viac už nezaspalo
chrbty sa zdvihly so zeme.

Sovreli päste chlapci s valaškami
tí chlapci, čo sa smrti neboja,
nie sme sami, nie sme sami
a vykročili do boja.

Vlčacké drápy ostré boly,
lež chlapci tí sa nebáli,
za skaly naše vody, hory
srdcia na oltár skladali.

Do boja išiel syn i s otcom,
neznali dažďa a nepohodu,
národu, čo bol smutným vdovcom,
mladuchu našli, slobodu.

Tie hory snehy potratily,
sneženiek vôňa z lesa zaváňa,
vtedy má národ najviac sily,
keď vyjde na svet za rána.

Za rána sviežosť kypí kvetom
za rána sviežosť silou vonia,
národ sa vybral k novým svetom
a minulé ho nedohonia.

Zdroj: Nová mládež, roč. II, č. 14, s. 207.

Npor.* Lanštiak

K 14. MARCU

Bože, Ty bol si s nami
a padla sveta zlosť,
jasný deň zasvietil nám
na našu úbohosť.
Ó Pane, ráč byť s nami,
uč za rod obeť klásť,
daj ľudu zdravia, chleba,
a chráň nám našu vlasť. /M. Rázus/

Zdroj: Slovenský vojak, roč. II, č. 65 – 66, 11. marca 1942, s. 3.

* Nadporučík.

P. Ďurčov-Ľavka, roľník

14. marec

Drahý deň marcový,
deň našej slobody,
ním Slovák začína
krajší život voľný.

Už ožily Tatry,
ožily ich lesy,
Slovák je zasa tým
čím býval kedysi.

My sme nad Tatrami
svojimi už pánmi,
nikto nás nezničí,
nik nás nepodmaní.

Povedz Fatra tvrdá,
povedz, kraj môj rodný,
že Slovák je zasa
na svojom slobodný.

Že sme všetci jedno,
že sa radi máme,
už žiaden nepriateľ
viac nás nerozláme.

Zlomili sme putá,
spadly nám okovy,
všetci sme si už tu
na Slovensku svoji!

Zdroj: Roľnícke noviny, roč. XIV, č. 6, 15. 3. 1943, s. 108.

Štefan Korbeľ

K 14. MARCU

V oravskej tichej doline
v malom domku popri vode
prežil šťastia som jediné,
sťa by vtáča na slobode.
Tam ma drahá matka moja
do plienočiek povijala
a sťa vojaka do boja
miazgou svojou napájala.
V moje srdce ku Slovači
vernosť, lásku vdychovala
a sťa z jara ten sbor vtáčí
po slovensky mi spievala.
Každým smevom a pohľadom,
abo sladkým tiež slovíčkom,
čo ležalo snáď pod ľadom,
rozkvitlo sa pod srdiečkom.
Teraz všetko krásne rodí,
sladké plody len donáša
a viac sa už neodrodí
– matkin duch sa nad ním
vznáša!

Zdroj: Roľnícke noviny, roč. XIV, č. 6, 15. 3. 1943, s. 103.

Julo Macko

ŠTRNÁSTY MAREC

Ťažko je do riadkov city vliať,
veľkosť chvíľ vo verši obsiahnuť,
zmerať každú rodnej zeme piaď,
nazrieť v každú rozcítenú hruď.

Práca a česť sú kľúče pravé
k trezoru národa pokladov,
nehľadať smysel v pyšnej sláve
A potom padať s výšky nadol!

Do výšky smer malo stupňov päť.
Vďaka buď Vodcovi, potom nám.
Kto žertvou krvi vie sa zapäť
zostane pevný aj v krútňave drám.

Zdroj: Hospodársky obzor, č. 6, 15. 3. 1944, s. 154.

Rudolf Krajčovič

MOJA DOMOVINA
(K 14. MARCU)

V úsvite raňajšom vidím ťa v láskaní,
ty úsmev prekrásny nebeskej výšiny…
Keď pozriem na teba v duši čos´ práska mi
a v srdci pre pieseň búria sa tíšiny –
cez túhy slnečné dívam sa na teba,
ty vlečná jar moja posiata hviezdami,
hľa, v dlaniach tvojich ho rozteká veleba
a vtáci krášlia ťa svojimi hviezdami!

Pre slávu perlíš sa, pre radosť rozkvitáš
sťa reťaz úsmevov, sťa zvuky mandolín.
Cez tiene borovíc na líca bozk mi dáš,
čo bájne presiakne cez žitá do dolín…
Tys´ mojou nádejou sladkou a radostnou:
že mi len krásou vždy zakotvíš v básnení,
že srdce vložíš mi do túžob a do snov
kde svojou božskosťou zostanem v zasnení

Len ty ma na čelo najradšej bozkávaš
a hviezdou striebornou do noci kývaš mi.
Len ty mi do duše sladkosti rozdávaš
a v puku šípom lások sen snívaš mi.
Môj sen sťa biely princ hľadá len čaro v nich,
keď blankyt hviezdami skladá sa do vánku
v dozvukoch horských riav teplých a čarovných,
čo blčia kryštálmi, žblnkocú pohádky

Tá vôňa tvojich hôr srdce mi rozkmitá,
city mi rozruší, krv v žilách zbystrí mi.
Ty neha blaživá v ľalie rozkvitá,
ty živý vodopád i džavot bystriny
i smaragd voňavý, vsiaknutý do nížav
i záchvev husieľ, čo preniká cez kosti.
ratolesť olivy, čo raz van rozknísal,
i matka pobožná i symbol svätosti!

Zdroj: Nitrianska stráž, roč. XXIII, č. 11, 12. 3. 1944, s. 1.

Jožo Perla

K VÝROČIU SAMOSTATNOSTI

Zazvoňte, zazvučte, nadšením prechvelé piesne,
nech sa bájou vpletú v jasot rodných zvonov,
povďak nech leje sa k nadhviezdnej vesne,
že sloboda skvitla z tisícročných stonov.

Zazvoňte, zazvučte povďakom srdcia i zraky,
vlajte, dúhy svätých čnosti môjho rodu,
majákom buďte nám, keď obzor pozastrú mraky
a tnúť a mrieť keď načim za slobodu.

Vykročme s oráčom vytiahnuť novú zas brázdu,
zasiať v rodnú hrudu oheň rodolásky.
Mravcom buď každý z nás a pokor úskočnosť každú,
nech žnie národ skvúcej práce ťažké klásky.

A láskou hojivou pohládzaj Tatier zem, Pane,
na jej nivách nech nám šťastie večne klíči,
vtlač vieru, liek na tvrdé mozoľnaté dlane,
žehnaj, žehnaj národ v čnostiach holubičích.

Zdroj: Tatranské hlasy, roč. XI, č. 11 – 12, 14. 3. 1944, s. 1.

Šimon Žilka

VOJENSKÝ 14. MAREC

(front, marec 1944)

Rozjasalo sa dnes nebo a vôňa jeho
Podobá sa už vôni jarnej
Zajasalo dnes oko a farba jeho
Podobá sa farbe dúhovej

Slovenská farba biela modrá červená
Skropená znojom našou krvou sperlená

V kronike dejín čiasi ruka listuje
Hladká tie stránky ošumelé šedivé
A drevoryty v olivovom rámiku
Oživujú zase sladký úsmev na skráni
Na hradnej stene zrieť kontúry Pribinu
Mocného vládcu nitrianskeho veľmoža
Čo nám odkázal to nás opäť vzpriamilo
Postavilo na nohy berl vtislo do dlani
Cengla sloboda jak strieborný spiežovec
Pribinov vojak po storočiach vzkriesený
Ten na východe i tu v zemi slnečnej
S prilbou na hlave a s o vzdorom v zorniciach
Ktorý vlasť stráži ako pannu cukrovú

Slovenská farba biela modrá červená
Skropená znojom krvou našou sperlená

Pred piatimi rokmi zastavil sa zub času
Čo dlhoval nám s úrokmi navrátil

Však zadarmo len jarná luna plápolá
No slobodienku musíme si zaslúžiť
Že vojak padol druhý stojí na stráži
Na hrobe biely krížik bez mena
Jeho meno zlatom písané je vo hviezdach
A svieti dolu pokoleniam budúcim

Slovenská farba biela modrá červená
Skropená znojom krvou našou sperlená

My čo je na nás sľubujeme dodržať
Srdcia čo máme celé patri otčine
Mladé životy mladé líca ružové
Pred ňu kladieme pred jej oltár lipový
v jednej ruke puška v druhej chlebík voňavý
Pevní ako hradby ktoré víchor nezvrátil

Zdroj: Front a vlasť, č. 6, 11. 3. 1944, s. 5.

Autor neznámy

BOLI SME

Rozoštvaní, odkopnutí,
zošľahaní ostrím knuty,
zbičovaní do úmoru,
zaháňaní smerom k moru,
Opľúvaní, odstrčení,
utisnutí medzi steny,
dotlčení „láskou“ brata,
vyhnaní cez vlastné vráta
Vedeli sme čo nás bolí,
cudzí kradol zo stodoly
a pod nohy hádzal skaly
a tak na nás „doplácali“.

Okrádaní potom všade
a kto nosil tuk na brade,
vyziably prv ako konár,
odchádzal však milionár
Zo Slovenska pepik malý,
a tak na nás „doplácali“
s grimasou na hlúpej tvári,
ošklbaní verklikári.

Rozdrobení, zahriaknutí
zametali s nami kúty,
Slovák, čo sa veci týka,
nebol schopný za vrátnika

nebol schopný, nemal práva,
videl len jak dokonáva
spravodlivosť v prítmí kdesi,
a tu páni samí Česi…
Nemal práva, darmo, darmo,
ale striasol podlé jarmo
za horúca a za čerstva:
dnes má všetky ministerstvá,
Vidíme Vám „bratia drahí“
zo slobodnej našej dráhy
veľmi pekne do karát…

Dnes sme svoji ako nikdy:
máme samostatný štát!

Zdroj: Ľudové noviny, roč. VI, č. 46, 13. 12. 1944, s. 1.

Neznámy vojak

Žalm k 14. marcu

Pane môj, pod oblaky naše na kolená padám
s prosebným žalmom na perách prepokorných…
Korím sa velebnosti tvojej, požehnanie hľadám
pre zem Pribinovu, pre krv maloverných.

Kadidlo pokoja na holiach zažni ubolených,
krížu buď nášmu Šimonom z Arimatie…
Z ocele krídla daj do búrky svetov rozlútených,
odožeň húfy šakalov, ohyzdné zmije!

Do žíl vlej zo Sitna krvi udatnej národu,
nech sa pod Tatrami rozburáca: „Pane, už je čas!“
Orlom veď Tatry svedčí mať spevavú slobodu,
nech ten žne klas, kto zasial, skyvu je, kto miesil kvas!

Pane môj, na tváre hriešne v modlitbe vrúcnej padám…
nevzbĺkni hnevom och, spravodlivým na zem Pribinovu,
zabudnutia vínom na odpustenie pripi nám,
milostive k srdcu priviň našu obeť Ábelovu.

Zdroj: Nitrianska stráž, roč. XXIV, č. 11, 11. 3. 1945, s. 1.

EXIL

Gorazd Zvonický

AKO RUBÍN

Štrnásty marec v mojom kalendári
sa zaskvel ako rubín v prsteni,
keď v pohotove v drsnom kepeni
som s guľometom ležal na chotári.

Tej jari, keď môj kepeň už je starý,
never, že krv sa znovu nepení,
že oheň starne v úzkom väzení,
bo nad rodiskom zostareli chmáry.

Never, že hrdza rokov otupí
plamenné city, čo ma s matkou poja
dnes putujúcou v plášti potupy…

Náš pôstny kríž nás ešte zoskupí
od štyroch vetrov do hustého roja,
bo iba kríž a krv nás vykúpi!…

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: S ukazovákom na mraku. Buenos Aires 1958, s. 102. Tiež: ZVONICKÝ, Gorazd: Si krajšia moja vlasť. Toronto – Ružomberok 1993, s. 19.

Gorazd Zvonický

MARCOVÝ POZDRAV

Môj pozdrav nečítaj verejne na námestí,
na perách by ti ho zasiahlo právo pästí
a možno by ťa zahriakol mravokárca,
či sa vraj nehanbíš pozerať na tvár marca.
Menším sa v modlitbu: je potrebná a vrúcna,
aby ťa voviedli do budúcna
bez uzlov na duši, so štítom bez príveskov,
kde tvoja zástava sa nepomieša s českou.

Preklial som kuvikov, čo škriekali nám vo dvore,
keď sa nám nad siatím v jas rozvíjali zore
a keď sme vybehli pozbierať prvú mannu.
Dnes v tebe oslávim mučeníčku a pannu
a keď si v nebi raz slovenskú túžbu všimnú,
tvoj marec zhudobním na zvrchovanú hymnu.
Môj poklad z rozprávok, Slovensko neveliké,
abych ťa pozdravil, vrátim sa k romantike!
Abych ťa potešil, hľa, podperím sa chvojkou,
hoci ma kritici odhodia medzi rojkov.
K sviatku ti zaspievam siedmy verš Otčenáša,
hoci ma zahádžu žihľavou ako šaša
a hoc' sa vplazil had do tvojich rozmarínov,
mne stačí, že si ťa smiem nazvať domovinou.

Keď sa kto honosí materou v zlatom koči,
mňa šťastím zaplaví obloha tvojich očí.
Keď inde sa hrabú v zlate ako v piesku,
ja nedám za Prahu tú najskromnejšiu viesku,
kde biela vežička kríž spomedzi líp dvíha
a slnko milosti si na noc k ľudom líha.

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: Na jubilejné víno. Middletown 1965, s. 62.
Tiež: ZVONICKÝ, Gorazd: Si krajšia moja vlasť.
Toronto – Ružomberok 1993, s. 56 – 57.

Gorazd Zvonický

MARCOVÁ ÚRODA

Štrnásty marec, tvoja úroda
úmorne rástla z krvi národa
cez hrubý pancier vekov, cez skaly,
hoc' na ňu slané dažde pršali,
cez kvety k plodom spela spanilo,
hoc' krupobitie často ranilo…

Otcovia naši, prísni hvezdári,
určili zatmenia a nezdary,
zvedeli, kedy prítmie nastane,
a držali si oheň v kahane.
A keď od vrchov búrka priletela,
neocitli sa v rohu – bez svetla.

Ani nám, ktorí sme ich dedičia,
kahan a plameň v duši nezničia,
skôr by sa slimák prebil cez metál.
Hej, v poli kríže víchor rozmetal
a vlkolak sa čupí pri diere,
lež olej trvá, stoja piliere.

Po otcoch aj my k nebu hľadíme
a čítame v ňom, preto sadíme,
veď oráčina nie je bez vlahy:
kypria ju popravy a nástrahy,
zdola ju hrejú srdcia martýrov,
kým ich duch sa mi vznáša nad lýrou.

Štrnásty marec, tvoja úroda
oživne, keď sa vráti pohoda.
Kriesivý úsmev tvár ti pošteklí
a vyschnú slzy, ktoré vytiekli,
a ja sám, ovenčiac ti kolesá,
z dvoch dlaní zvolám: Zvonia: Hore sa!

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: Na jubilejné víno. Middletown 1965, s. 63 – 64. Tiež: ZVONICKÝ, Gorazd: Si krajšia moja vlasť. Toronto – Ružomberok 1993, s. 58 – 59.

Gorazd Zvonický

VŽDY SMERODAJNÝ

Cez hustú horu udalostí krivých ako stromy,
ktorými raz údy vo vývoji poskrúcala búrka,
v dvadsiatom roku, čo nás až sem dohnal od pohromy,
sa zohýname za svetielkom, čo nám v ceste žmurká,
hoci ho blatom ofŕkali, keď sa maják zrútil…

On zrástol s nami, lebo ho nám nikto nenanútil,
keď pri výbere v galérii, kde ich boli tucty,
Boh osvietil nás, kto je hodný dôvery a úcty,
a preto sme si do fazóny stokli rozmaríny
a preto sme mu do rúk vtisli kľúče od krajiny
a preto sme mu na mužnú hruď opierali čelá,
lebo u neho na výslní naša štátnosť zrela,
a preto mesto ovenčené na dunajskom brehu
sa rozgúľalo so štafetou Mladosť na rozbehu.

Jar má svoj osud.

Nuž aj naša nešla bez apríla
a nad chotárom sa nám neraz chmára vyzúrila:
žírny juh, slnku vystavený, doráňali krúpy,
veď so slzami aj krv tiekla rytmom guľometov
a na mravenčom stavenisku našli sa aj hlúpi,
lež akí hlúpi!… miesto mozgu rozmýšľali pätou
a miesto srdca – ak ho mali – milovali bruchom
a z vlastných okien vystierali ruky za zloduchom

a z vlastných polí, kde raž kvitla – a dnes strašidlá sú –
u vlka lásku modlikali a u čerta – spásu.

Hej, zaceleli bôľne rany južne od Sobraniec.
Až prášilo sa, keď sa ta bral od nás samozvanec.
I v Novej Vsi sme zahrabali po nálete jamy
a čo sme sami siali, sme aj uskladnili sami:
šesť šťastných rokov!
Len šesť, ale stoja za epochu,
sú vzácne, preto treba za ne pokrvácať trochu,
bo ešte chýba veľa periel nášmu dejepisu,
aby sa večne od nich skvel rám prezidenta Tisu,
čo v našom dome aj pri smútku sídli zavrch stolom
vždy smerodajný sťa Polárka nad severným pólom.

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: Na jubilejné víno.
Middletown 1965, s. 75 – 76.

Gorazd Zvonický

NARODENINY
(K 14. MARCU)

(Rím 1987)

Narodeniny treba sláviť spolu.
Slovenskí bratia, prisadnime k stolu,
ktorý nám prikryl veľký Chlebodárca,
a oslávme dar Štrnásteho marca!

On nie je mŕtvy. Jeho živá žiara cez ostnatý plot vniká do chotára,
posväteného znojom slávnych dedov,
a straší, ľaká, desí nohosledov…

Do dejín hľadme, akého sme rodu,
ktorého výkvet bil sa za slobodu,
hoc dengľavý brat na kolená klesá
pred oltárom, kňučiac o kus mäsa.

Štrnásty marec je plod vôle ľudu,
hoc husličkári lživo o ňom hudú,
ale my, bratia, prosme pred oltárom,
nech ešte raz nám svitne nad chotárom.

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: Si krajšia, moja vlasť.
Toronto – Ružomberok 1993, s. 97.

Gorazd Zvonický

JA NEHANBÍM SA

(Rím 1989)

Ja nehanbím sa za Štrnásty marec,
to by sa musel hanbiť za Hlinku
a vykašľať naň dušu malinkú,
to by sa musel hanbiť za Rázusa,
barda a kňaza z celistvého kusa.

Ja nehanbím sa za Štrnásty marec,
to by sa musel hanbiť za seba,
za nevďačnosť, čo volá do neba,
za drzý výsmech zápasu predkov,
za milý domov, ktorý je dnes klietkou.

Ja nehanbím sa za Štrnásty marec,
ani že v onen vymodlený deň
som vyzváňal a dvíhal pochodeň
a keď mu kdekto na tvár hádzal hanu,
nehanbil som sa povstať na obranu.

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: Si krajšia, moja vlasť.
Toronto – Ružomberok 1993, s. 103.

Gorazd Zvonický

SAMOSTATNOSŤ (J. TISOVI)

(Rím 1990)

Nie, samostatnosť s tebou neumrela,
len pokryli ju povojnové rumy,
vtelila sa do národného tela
a prebudí sa z dumy.

Že pre Slováka ešte nedozrela?…
V bôrine ako jarný vánok šumí,
kým nevyzve ju slovo Kriesiteľa:
„Talitha, kumi!“

Veď samostatnosť, nehynúce semä,
živelná miazga do rozpuku ženie
a vymaní ju zo žalára zeme,

ako nás učí viera vo vzkriesenie,
že život neumrie, iba skrytý drieme
– pohanom hlúposť, iným pohoršenie.

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: Si krajšia moja vlasť. Toronto – Ružomberok, 1993, s. 106. Tiež: HOLEŠTIAK, Pavol – KUBICA, Peter: Prvý prezident v slovenskej poézii. Čadca 2004, s. 147.

Gorazd Zvonický

MARCOVÁ OZVENA

Štrnásty marec, dátum plný žiary,
nezájdi ta, kde ideály vädnú!
Nenechaj vyschnúť našu dušu biednu,
akoby nad ňou skameneli chmáry!

Treba nám jarný dáždik, lebo rednú
slovenské polia… Duchov zima škvarí,
už nevieme jar vítať, ale máry,
čert uspáva v nás myseľ neposednú.

Či všetko božský oheň do záhrobia
so sebou vzali naši pionieri
a z večna na nás hľadia so zármtkom?

Drobunké stvory prečo viac sa drobia?
Nešľahotala v otcoch vatra viery,
by sa duch synov dusil pod žalúdkom.

Zdroj: Slobodné Slovensko, roč. XXXXII, č. 2, marec – apríl 1987, s. 1.

Rudolf Dilong

NA 14. MARCA

Pozerám za more, v zrakoch mojich strasť je,
blúdim ponad veky, bôľ mi v duši rastie,
tisíc rokov stonu vrátilo sa znova,
dokmásaná zmiera ríša Pribinova,
hľa, tam za obzorom biedny rod môj kvíli,
nemožno ho nečuť, zabudnúť niet sily,
kadekoľvek idem, v svete smutno mi je,
kohosi plač horký do uší mi bije,
z nocí tmavých letí volania hlas ku mne,
hviezdy padajú, list stromu chvie sa dumne
a čo prejde chvíľa smrteľného ticha,
v krvi Cesta mliečna s neba nevysýcha,
ako more mŕtve obloha sa leskne,
pýtam sa: čo blúdia hviezdy tieto teskné?
čo tá luna žltá? čo ten vietor z jarca,
beží svetom pustým sýchravá noc marca,
opustené dieťa, sirota a vdova
dávno ukryly sa v strániach bez domova,
strážnik tichej chaty odviaty je smršťou,
chodí za mnou krokom, dýcha rodnou prsťou,
dáva mi na prsia ľadovaté ruky,
očí mŕtve vidím, napnuté jak luky,
nielen jeho oči, tisíc očú vidím,
dvíhajú sa k zorám ako sčernalý dym,
oči strašné tých, čo postavili k stene,

oči tých, čo išli mlčky pod šibene,
oči žien, čo na nich zverstvá popáchali,
oči tých, čo z temníc zakvílili v žiali,
tých, čo rastnúť mali pre život a dielo,
tých, čo zavčasu im vrásky skryly čelo,
oči tých, čo mreli pri lámaní prstov,
dlažba väzníc mokne ťažkou krvi vrstvou;
česť vám, bojovníci, kloním hlavu svoju,
za vás modlím sa a pridávam sa k boju,
idem, bo som hrdý, idem i keď v plači,
rovno s vami padnem, viery vyznávači,
vy tam na šibeni v chladných rukách vraha,
ja tu od bolesti, čo ma bije, šľahá
pre trpiacich, ktorým škrípu väzníc dvere,
s mučeníkmi ticho pri večernom šere.

Hľadím v šíre kraje, hmly sa valia z plání,
mraky ako húfy skrvavených dlaní
dvíhajú sa k nebu, tisíc farieb temných
rodí sa vo výškach, zrkadlí sa zem v nich,
zapadajú do riek tiahle krivdy lesov,
azúr kaboní sa pod sčernalou smesou,
Europa tmavá zpod Golgoty volá,
nevidno však Krista, nieto apoštola,
slnka niet na nebi, prázdnota je kolom,
vidím sa v stred bleskov na temeni holom,
mece ma prach nebies, nieto môjho mena,
nieto môjho rodu, je len utrpenie,
pred sebou ma víchor Belzebubou ženie,
a na výsmech sveta pýta sa ma: kto som!

Nestretám sa nikde s vtákom albatrosom,
orol vták mal výšky, zaplatil ich draho,
skmásané má krídla, búrka soťala ho,
domov môj je v dyme, ľud môj – to sú muky
a na popraviskách havranie čuť zvuky,
no, hoc trpím s tými, čo ich trýzeň kruší
a o smilovanie kričím v horkej duši,
predsa pozdravujem teba, Bože, vierou,
poraneným srdcom, popukanou perou,
prines do tmy našej dobrotivej žiary,
privej zory záblesk, príďte, kvetinári,
vyzdobte si okná, trhajte niť bôľu,
s deťmi sirotami sadnite si k stolu,
predo dvermi stojí spravodlivosť Pána,
zpoza hôr sa zjaví skorý úsvit rána,
prežehná sa Slovák, tíško ruky složí:
na štrnásty marec padne úsmev Boží!

Zdroj: Kalendár Jednota 1950, s. 138 – 139.

Rudolf Dilong

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Ty si náš sen i nádej,
budúcnosť naša drahá,
na každej tvári mladej
tvoj oheň mocne šľahá.

Ty si hlas nášho boja
a našej krvi pýcha
a nesmrteľnosť tvoja
v duši nám prúdi, dýcha.

Teraz má ešte putá
vlasť naša ubolená,
tam z každého čuť kúta
stonanie, plač bez mena.

Ale raz deň sa zrodí,
zajasá rodná matka,
okovy ťažké shodí,
na rukách praskne kladka.

A Tatier štíty večné
so seba striasu bôle,
zvlní sa Váh pri Strečne
a pri Trnave pole.

Bože nám pomôž! Vieme,
veríme, vyznávame;
príde svit rodnej zeme
a slnko mračná zláme.

V ktorejsi chvíli rannej
znieť bude výzva naša:
von z vlasti utýranej,
sluhovia satanáša!

A prac sa, tristo hromov,
okupanti z nášho dvora!
Nám patrí ten domov,
i lúka i tá hora!

I stráň a lazov more,
grúň s kľukovatým tvarom,
všetko, čo daly zore
slovenskej zemi darom.

Gazdovstvo naše tvrdé
nech v dušu našu vniká,
budeš mať deti hrdé,
Slovenská republika.

Zdroj: Slovenská ozvena z Venezuely, október 1951, s. 7.

Rudolf Dilong

SLOBODNÁ VLASŤ

Majákom v tme a nádejou bol breh náš posvätený
a ústa jeho triasli sa od búrky tisíc rokov,
more sa hádzalo, len anjel strážny vzal nás
a padali nám kvapky sĺz pri každej piesni.

To ráno slobody! tá žiara nad vrchmi!
ó sbohom, temná noc! ó sbohom, chladný vánok!
jak ruže puk sa v rose neba skúpalo
to sladké predjarenie, ten marca papršlek.

Slovensko! – tak šlo od úst k ústam slovo opojené,
len kvety v oblokoch a rosa spŕchli do ulice,
udreli zvony, ako fakľa vstal Snem slovenský
a mesto naše zalial neón navečer.

Šťastná si bola, matka naša zem, šesť rokov
a slnko žírnych polí k dvorom sletelo,
mal Slovák gazdovstvo, jak oral na svojom
a sviatkom bolo mu, keď utrel pot si rukávom.

Leskli sa lány klasom žitným,
voňala záhrada a pole zemiakové,
i pastier ujúkal, keď stáda biele zaháňal
a v zime volal deti k stolu hojnosti.

Chlieb svojich rúk a fabrík našu pieseň
robotník schutnal, keď dúchal sadzbu z komínov
a domček jeho na ústraní bielunký
kýval mu sladko, ako žiačik z výletu.

Život jak pieseň tiekol z harfy dotknutej
a snehobiele ruky tvorcu svietili,
básnici, deti snivé, spíjali sa Slovenskom
a sochár mohol tesať tváre slovenské.

Jas šľahal k nebu z dlaní vystretých
a krása dejín začala sa modlitbami…
Dnes oko moje slza horká zastiera
a na Golgotu ukazujem ružencom.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1959, s. 81.

Rudolf Dilong

ŠTRNÁSTY MAREC

Spí kvet bez sily
a rosa nepadá,
smútkom ho zbili,
zakvílil za mlada.

Hľa ako vtáča,
so žiaľom, so vzdorom
v slzách sa zmáča
v diali za obzorom.

Zopiate dlane,
volajte, zvite ho,
snáď z búrky vstane,
snáď z rána tichého,

snáď z krvi v poli,
snáď v chráme zo šepotu,
na našej roli,
Bože, zruš nemotu!

Vydaj zvuk slova,
ó Vládca na nebi,
nech sviatkom znova
Tvoj ľud Ťa zvelebí.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1969, s. 62.

RUDOLF DILONG

DEDOVIZEŇ

TENTO ROD z púšte neprišiel,
bol z panovníckych dvorán
na skale brúsil meč
a rozkazoval horám.

Svätopluk, vstaň,
sadni na klát
hreje ťa stráň,
vrchol je ŠTÁT.

Vojsk hore cez Dunaj
čo sa len viezlo,
keď na vojnu šli
i kráľ i žezlo!

Z VOJNY zas čakala
na Hrade brána.
Slovenská dedovizeň,
buď požehnaná!

Domov, ty stačil si
na čelo ľúbať,
ktosi sa vedel
za teba rúbať.

A v kvapkách zoborských,
rezaných dýkou,
spievali vtáčky
do pohárikov.

STRÁŽIL SI dedo atlas svoj,
bo sused zlý je,
drak spáry zadieral
do našej Panónie.

Kto doma bol, dal pozor na záhon,
na trávy, na ostrovy,
nespratný panovačník
bol by nás cical z krvi.

Nie medveď vládol na holiach,
pastieri boli pánmi,
a synovia ich pod Devínom
bili sa s Markománmi.

JEDEN BOL z mojich predkov
pohanským bohom,
na miske pálil trávy,
ani ho nebolela
hlava od slávy.

Keď dym išiel z obety,
nebolo vidno duchov zlých,
len tváre uľakané
a zatajený dych.

Potom Boh poslal
byzantských bratov,
kľakol si dedo, dal nás
pokrstiť vodou svätou.

TEN POHANSKÝ boh
zanechal koreň vášní
a pre storočia
nesvornosť v našej brašni.

Tisíce potokmi zem našu
rozhrabal vietor
blesk nad ňou zhúka
po synoch Svätopluka.

Detiská nezbedné,
nebite tú zem,
Pán Boh ju ešte pohladká,
opretá o šafrán
vravela MATKA.

Zdroj: DILONG, Rudolf – OKÁĽ, Ján –STRMEŇ, Karol – ŠPRINC, Mikuláš: Odkaz. Galt 1970, s. 13 – 17. Tiež: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1973, s. 33 – 35.

Jozef Dragoš-Alžbetínčan

ĽÚBIM 14. MAREC…

Pýtate sa, čo ja ľúbim?
Nuž táto je k vám moja reč –
dnes v deň slovenského sviatku –
že ja ľúbim mesiac marec.

A v ňom ten náš štrnásty deň.
Ten deň svätím. S ním sa chľúbim.
V ňom sa teším a ho slávim.
Nuž toto je – čo ja ľúbim.

Krásny to deň – jak nebo len!
Pravdu túto neodškriepi
a krásy ho nepozbaví –
iba kto je zlostný, slepý.

V ten deň nám Boh dal slobodu.
Pre nás ten deň je nádherný!
Len nepriateľ našej vlasti
deň slobody tupí, čierni.

Nám je blahom a životom.
A hoci ho tupia večne –
my – jak drahý štátny poklad –
ľúbime ho nekonečne.

Zdravíme dnes ten svoj sviatok.
S radosťou ho vždy spomína,
oslavuje Slovač v svete,
statočná kraji rodina.

Odtiaľ až pod naše Tatry
a zpod Tatier nesie sa sem
jednotný hlas bôľných vzdychov:
„Ratuj, Pane, slovenskú zem!“

Zdroj: Kalendár Jednota 1965, s. 145.

Jozef Dragoš-Alžbetínčan

DEŇ TEN NÁŠ ŠŤASTNÝ

(Rím, 1965)

Štrnásteho marca národ náš ztýraný
zvíťazil nad zloby, krivdy vlnobitím;
strhal putá kruté. Duchu pripnul krídla
a voľne začal žiť vlastným, rodným žitím.

To On, Vladár sveta, dal nám ten šťastný deň!
Ja rád k nemu láskou vlasteneckou zhorím,
kedykoľvek si naň v cudzine spomínam,
kedykoľvek o ňom cudzincom hovorím.

O rozkvete, blahu, kultúre a sláve
slovenského štátu vedely národy.
Ten raj pod Tatrami, zemský, krásny povstal
z voľnosti občanov, národa slobody.

A dnes? Bôľno, smutno, kruto znova doma.
Svet nevidel biedu, pod akou dnes hynie
národ krásnych Tatier. Už padá do hrobu –
a nik nechce pomôcť našej domovine.

Dnes svet už nemá cit, a že vraj dobre chce
národu každému; a nezmiluje sa,
ani nedbá o to, by i tu na zemi
ľudia dobrej vôle mali mier, nebesá.

Dosiaľ ťa, národ náš, od smrti chránil Boh.
Ver, že deň slobody pre teba nastane
s dovolením božím. Slovákom úbohým
zapáľ čím prv zore slobodienky, Pane!

Ty, Mať Sedembôľna, oroduj za Tvoj ľud!
Vidíš jeho dnešnú otroctva biednu púť.
I vy, naši svätci, Cyrile, Metode,
vašim prvým bratom nedajte zahynúť!

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Pútnici. Rím 1967, s. 82.

Jozef Dragoš-Alžbetínčan

SVIATOK NÁŠ KRÁSNY

(Rím 1965)

Áno, krásny si slovenský sviatok,
štrnásty marec! Už niet iných krás
pre mňa na svete. Z teba zažiaril
Slovákom žitia radostného jas.

S tebou náš národ z poroby povstal.
S tebou on božskej vzdelanosti stan
započal stavať a zažal fakľu
bytia a žitia svojstva dokorán.

Zmenil si, zkrášlil život náš celý,
ktorý storočia býval tak bôľny.
Národom iným ty si ukázal,
čoho je schopný národ náš voľný.

Mať blahý pocit voľnosti pravej,
mať samostatnú a slobodnú vlasť:
toť cieľ národa každého v svete,
toť požehnaná je života slasť.

Buď pochválený sviatok náš štátny!
Buď pozdravený zvlášte v dnešných dňoch,
keď pod Tatrami ľud náš v otroctve,
keď ho opustil, zdá sa, aj Boh.

Ó, aký žiaľ to vidieť Slovensko
dnes zotročené! Ó, úbožiatko!
Zľutuj sa nad ním – so Synom Tvojím –
Ty Sedembôľna Slovákov Matko!

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Pútnici. Rím 1967, s. 86.

Jozef Dragoš-Alžbetínčan

NAŠA DRAHÁ SLOBODIENKA

Krajinou slobodnou zem tam pod Tatrami
pred dvadsaťsiedmimi stala sa rokami,
štrnásteho marca. Z nôh nám putá padli.
Zmizli zlí duchovia, čo nad nami vládli.

Otroctva dlhého národ zrútil hradbu
a slávil najkrajšiu slobodienky svadbu.
Voľnosť, samostatnosť, štátu drahokamy,
na svadbe slobody boli družičkami.

Slobodienku drahú, sviatok našej slávy,
bratia Tatier, Váhu, naši z Bratislavy
láskou svojho srdca radostne objali.
Pánovi národa nadšene spievali.

Veď to On, Hospodin, slobody dal nám dar.
Spravil s nami zázrak, premenil zimu v jar,
a radosťou svojou národ rozveselil.
Sťa za Svätopluka, tak teraz ľud náš žil.

Sloboda slovenským rozliala sa krajom.
Slovensko pozemským hneď stalo sa rajom.
Hej, mali sme radosť, chleba i slobodu!
Dnes tam pod Tatrami smutno nášmu rodu.

Slobodienka drahá, nikdy neprestanem
milovať ťa vrele. Verný ti ostanem.
Žehnám ťa, sloboda slovenskej otčiny!
V tebe je milota, krása domoviny.

Prosme, bratia, Boha o jeho dobrotu,
by národ náš vzkriesil k novému životu,
by sa našim doma sloboda usmiala
a ich bôľne srdcia, i naše zohriala.

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Pútnici. Rím 1967, s. 88.

Jozef Dragoš-Alžbetínčan

MILOVAŤ ŤA NEPRESTANEM

Slovák veky nemal v svojom živobytí,
slobodu a voľnosť, otroctvom bol bitý.
Boli sme otrokmi duchom, rečou, telom.
Nám rovných nebolo v božom svete celom.

Za slobodu naši k Bohu sa modlili
dotiaľ, kým nebesá nám ju nezrosili.
Hospodin vlasti dal, o čo národ prosil,
roztrhal mu putá, ktoré bôľne nosil.

Štrnásteho marca vláda krivdy padla,
vznikol štát slovenský, pravda za stôl sadla.
Mali sme slobodu, vznešený dar neba.
Siali sme a žali na poli pre seba.

Milovať ťa budem, slobodienka drahá,
poklad našej vlasti, prameň nášho blaha.
Neprestanem ľúbiť teba, sviatok štátny.
Počas tvojho bytia každý z nás bol šťastný.

Spomínam ťa, štát náš, s vďačnými citami.
Spomína na teba Slovač pod Tatrami.
V pamäti vždy držím obraz tvojej krásy
po všetky dni, všetky môjho žitia časy.

K slovenskému štátu, Slovák rád láskou vzplaň!
Prisahaj mu vernosť, na prsia polož dlaň!
Pros Boha, nech splní tie naše nádeje,
nech srdcia Slovákov slobodou zohreje!

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Pútnici. Rím 1967, s. 94.

Jozef Zvonár Tieň

14. MAREC

Prišiel nám v žiare
jasajúcich nebies
s posolstvom božím,
že sa naplnil čas
deň vzkriesenia nášho
…
tabuľu svätú
so zákonom práva
vysoko zdvihol
Tiso pri oltári,
by v prezázračnej
premene sa našiel
v junáckej sile
slávny rod náš starý.

Zdroj: ZVONÁR, TIEŇ, Jožo: Zakliata zem. Exilné básne. Lausanne 1975, s. 23.

SLOVENSKÝ ŠTÁT

Bol naším právom
od počiatku vekov.

Duch jeho viedol
kroky nášho rodu
znamením božím
k zemi zasľúbenej…
a stal sa zmyslom
všetkých jeho dejstiev.

Šiel s nami stále
na úsvite rannom,
bol svedkom sľubu
našej lásky k vlasti,
Pribinov maják,
Svätopluka sila,
počiatok Slova,
prvé naše chrámy;
v znamení jeho
prehrmeli veky
víťazstiev, slávy,
pádov ponad nami.

Bol nádejou nám
po stáročia v rabstve;
útechou Kríža

vieru našu viedol
ponad priepasťami;
napĺňal srdce
spravodlivým vzdorom;
zbraň ducha ostril
proti vojom pekla;
balzamom jeho
liečili sme rany,
z ktorých nám miazga
životnosti tiekla.

Jánošík smelý
vyšiel z jeho znaku –
valaškou stínal
ohňohlavy dračie
hroziace nás spáliť;
vtelený v pieseň
Hurbanovej šable
na štíte slávy
umierať nás učil,
ako to zákon
nepoddajnej vlasti
hrdinským synom
v testamente určil.

Ukázal nám aj,
že v znamení bratstva,
v svornosti šíku
znásobené sily
k víťazstvu vždy vedú;

no dal i poznať,
že len vlastné sily
naplniť môžu
plný práva kalich;
že národ žije
z obetí a boja –
nie z cudzej vlády,
viery ľudí malých.

Zrodil nám Hlinku
kaleného v ohni
prastarej borby;
dal posledný povel
osloboditeľský;
nástupu šíkov
oceľovej vôle
dal svoju pečať
nepoddajnej sily –
od nej sa mreže
uväznenej pravdy
k víťazstvu práva mocne nalomili.

Zdroj: ZVONÁR, TIEŇ, Jožo: Zakliata zem. Exilné básne. Lausanne 1975, s. 24 – 26.

Jozef Zvonár Tieň

ŠTRNÁSTY MAREC

S jarou si nám prišiel –
a rok čo rok na jar
vraciaš sa k nám znova
do spomienok lásky…

do spomienok sladkých
preteplených blahom,
no ale aj žiaľnych
nasiaknutých blenom.

na desiate výročie

Desiaty rok už na srdce nám klopeš,
štrnásty marec, v spomienkach nám
zlatý!

Z hmly ťažkej sa nám vynoruješ,
z belostnej stromov inovati,
do slnca vchádzaš cez červánky,
do spevu ladíš povzdych ranný,
víťazne kráčaš po chodníkoch,
cestičkách polí, lúk a strání.

Zas hymna tvojho rodu zneje:
čuj, ako hrdé sú jej tóny –
v nech žblnkot riav sa oživuje,
v nej cítiť vzdor i ťažké stony

slovenskej ubíjanej duše,
slovenskej krvi po stá rokov
do varu rabmi burcovanej,
bičami hnanej do útokov.

Desiaty rok už do sluchu nám boje
na rukách tvojich oceľový okov.

na dvadsiate výročie

Len šesť z tých dvadsať rokov minulých
svietilo slnce nad otčinou drahou –
týchto šesť rokov chcem tu pozdraviť
radostnou-žiaľnou slzou svojou vlahou.

A prv než sviatočne ich oslovím,
ráč, Bože, udeliť mi silu slova,
by som ti mohol za ne vďaku vzdať
a poprosiť, by ony skoro znova

ožili slávou môjmu národu.
Ty, Pane, vieš, jak dlho čakal na ne,
ako sme za ne dlhé stáročia
vzpínali k nebu mozoľnaté dlane.

Šesť požehnaných rokov štátnosti
prinieslo jasné vymodlené rána,
velebné naše slnné poludnia,
večery slastné zvonov Anjelpána,
mesačné noci odpočivných snov
i búrok našich osudové mračná,

z ktorých nám blesky život čistili
ozónom vyžiareným zo zázračna.

Šesť požehnaných rokov štátnosti
živinou bolo suchých našich polí,
kveteny lúčin pestronádherných,
riav spevných žblnkajúcich po údolí;
bolo nám révou sorty šľachetnej
stá rokov v rodných vinohradoch slávy,
živičnou miazgou stromov našich hôr,
velebou brál s výhľadom do diaľavy.

Šesť požehnaných rokov štátnosti
bolo nám zrnom vozdajšieho chleba,
náš nektár sladký šťastia sladkého,
zázračná manna napadaná z neba,
hodový prebohatá hostina
storakých chodov, dozretého vína…
tých krátkych požehnaných šesť rokov
nám, Bože, život plný pripomína.

Čo po nich rodu nášho údelom
ty najlepšie vieš, všemohúci Pane.
Žiť chceme ešte, znova chceme žiť!
prosíme preto tvoje zmilovanie,

by šťastie šiestich rokov štátnosti
zdlžené bolo v novom času ráme.
V tých šiestich rokoch kvitol život náš –
dnes, Bože, bez nich smutní umierame.

na dvadsiatepiate výročie

Novo zas bôľom bičuje
deň štvrťstoročie starý –
najkrajší sviatok Slovákov
čierno je v kalendári.

Havrani – moji druhovia,
zo smutných samôt lesa
zleťme sa nadnes dovedna
zakrákať pod nebesia

pesničku našej bolesti
i nádeje tej dávnej,
že staré naše chotáre
oživnú z kliatby zradnej

a pre vlasť – dobrú našu mať,
ktorá nás oplakáva,
zazneje hymna junákov
a vzíde nová sláva.

na tridsiate výročie

Už sa tak zdalo, že zas ide jaro…

Steplený vánok zemou zavoňal,
v chvojine ožil priskyričný kvas –
mráz ale striehol kruto opodiaľ,
by zmrazil, čo počalo sa v nás.

Zmrazil nám, zmrazil vánok voňavý
i miazgu živú v kmeni chvojiny –

nádeje ženie v cudzie diaľavy
zo sladkej žitnej rodnej roviny…

A tak sa zdalo, že zas ide jaro!

na každé výročie v exile

Zem vonia prebúdzaním,
potoky nesú snehy pozaspalé,
škovran zas sladko zaspievaný
v blankytnej nebies sále.

Včielka sa v peli kúpe,
v preletoch čmeliak známu pieseň bzučí
novému jaru do pochodu –
no v mojej duši skučí

vetrisko stále zimné,
mrazivé stony bôľnej meluzíny,
zvíjajúcej sa pod podstienkou
mučenej domoviny.

Kedy sa vráti plné jaro?

Takto v nás žiješ stále
testament večný,
slobody marcový deň:
zmysel nášho bytia
na páse snov a diania!

cez priestor nekonečný
vlasť naša doráňaná
na tympan srdca bije,
aby sme boli pripravení

nad rakvou utópie
a syzifovských chimér
postaviť nové chrámy.

Zdroj: ZVONÁR, TIEŇ, Jožo: Zakliata zem. Exilné básne. Lausanne 1975, s. 47 – 51.

Jozef Zvonár-Tieň

ŠESŤ ROKOV

Len šesť z tých dvadsať rokov minulých
svietilo slnce nad otčinou drahou –
týchto šesť rokov chcem tu pozdraviť
radosťo – žiaľnou slzou mojou vlahou.

A prv než sviatočne ich oslovím,
ráč, Bože, udeliť mi silu slova,
by som Ti mohol za ne vďaku vzdať
a poprosiť, by ony skoro znova

Ožili slávou nášmu národu!
Ty, Pane, vieš, jak dlho čakal na ne,
ako sme za ne dlhé stáročia
vzpínali k nebu mozoľnaté dlane.

Tých krátkych požehnaných rokov šesť:
to boli naše vymodlené rána,
to boli naše slnné poludnia,
večere slastné zvonov Anjelpána,

boli to noce odpočívnych snov,
i búrok našich osudové mračná,
v ktorých nám blesky život čistili
ozónom, vyžiareným zo zázračna.

Tých krátkych požehnaných rokov šesť:
to bol dážď vzácny suchých našich polí,
kvetena lúčin našich nádherných,
bystrých riav žblnkot spevný po údolí,

bola to réva sorty šľachetnej
stá rokov v našich vinohradoch slávy,
živičná miazga stromov našich hôr,
veleba brál s výhľadom do diaľavy.

Tých krátkych požehnaných rokov šesť:
to bolo plné zrno nášho chleba,
náš nektár sladký šťastia sladkého,
zázračná manna napadaná z neba,

bola to hojná naša hostina
bohatých chodov jedál, šľachetného vína.
Tých krátkych požehnaných rokov šesť
nám, Bože, život, život pripomína.

Čo po nich nášmu rodu údelom,
to už je príchuť krutej smrti,
pretrpká príchuť týchto dní,
čo srdce zvesťou hrobu, cintorínov drtí.

Čo po nich nášmu rodu údelom,
Ty najlepšie vieš, Všemohúci Pane!
Žiť chceme znovu, znovu chceme žiť –
čakáme preto Tvoje zmilovanie,

by šťastie zašlých týchto rokov šesť
zdĺžené bolo v času novom ráme.
V požehnaní rokov týchto život náš…
a my dnes, Bože, bez nich umierame.

Zdroj: Slovák v Amerike, roč. LXX, č. 10, marec 1959, s. 2.

Ľudovít Pavlo

VZKRIESENIE

(Mainz, marec 1954)

Okovy rinčia, resurexit zvonia,
na práchnivých celách mreže sa už lomia.
Slovač, hor sa! Spoza bučkov dole,
na obzoroch pnú sa slobodienky zore.
Preber sa, junač, uchop pažbu zbrane,
kalich sa naplnil, národ z hrobu vstane.
Nadišlo vzkriesenie slovenského ľudu,
podtatranskí chlapci v pochod si už hudú.
Udrela hodina a duch tvoj sa budí,
jar slobody vidím na oráča hrudi.
Pod žiarou pravdy vrah upadá v mdlobu
a ty – ľud môj víťaz – slávne vstávaš z hrobu.

Zdroj: PAVLO, Ľudovít: Pod cudzím nebom. Martin 2002, s. 57.

Ľudovít Pavlo

SLOVENSKÉ RÁNO

(Bad Kreuznach, 1954)

Počuj hlas môj, rodný bratu,
tam od Košíc, Vihorlatu.
Počuj pieseň v sinej diali,
spoza Tatier jas sa valí…
Slnko jarné z mrakov žiari,
nesie pozdrav ponad chmáry.
Čeľaď naša v čistom rúchu
chce sa zaskvieť v novom duchu.

Škovránok si voľne peje,
na svojom si gazda seje.
Všade radosť, veselo,
z kolísky sa dieťa usmialo.
Brat od Ipľa, Váhu, Hrona
raduje sa hlasu zvona.
V chráme sa MU vďaka vzdáva,
že nám doprial dožiť práva.

Sloboda nám kvitne zase
v nevídanom lesku, kráse,
život vanie každým dychom,
spev sa nesie lesným tichom,

Od úbočia chór sa vznáša:
Zem Pribinu znova naša!
Ponad hory pieseň letí:
slobodné sú Tatier deti.

Zdroj: PAVLO, Ľudovít: Pod cudzím nebom. Martin 2002, s. 58 – 59.

Ľudovít Pavlo

TISO

(Bad Kreuznach, 1954)

Medzník v búrke, vo víchrici,
brod nášho slobodného rána,
si majákom v metelici
a Tvoj Odkaz pre nás manna.
Hlas mocný, silný na pochodeň zvoní
a plameň Tvojho slova zapaľuje vatry,
pred menom Tvojím storočie sa kloní,
bo veľkosť ducha Tvojho prevýšila Tatry.
Ty, studňa viery, slovenskosti čaša,
milovaný otec. svätec nášho rodu,
gazda, čo krvou spísal zmluvu na slobodu.
Vladár, čo otvoril zadebnené brány,
čo odňal z nás tisícročnú kliatbu,
čo kameňmi značil našej zeme hrany,
čo v chotár rozosial Pribinovu platbu.
Knieža, bojovník a posol pokoja,
veľký oráč, čo nehľadal vlastnú slávu,
čo v zlatku zmenil prácu otcov znoje.
čo na Gerlach vztýčil slovenskú zástavu.

Zdroj: PAVLO, Ľudovít: Pod cudzím nebom. Martin 2002, s. 60 – 61.

Ľudo Bešeňovský

14. MAREC

Z prachu krvi, z pažeráku hladu,
z obručí koncentrákov,
z baní i hrobov
vzpína sa ako úsmev dieťaťa
nad touto smutnou dobou
tá naša nedávna jar,
velebná a čistá
ako Tábor premeny,
ako oslnená tvár Jezu Krista.

Začalo sa to pred oltárom:
zvony sa vzopli v jednom hlase
až zachvela sa obloha,
duch stáročí vial v tomto čase
a čelom tých, čo videli jar,
sklonil sa k nohám
všemohúceho Boha.

Bola jar.
Na stráňach viali sedmikrásky
a radosť srdciami živých
bila nad oblaky –
bol to deň najväčšej lásky
a neskonalej vďaky.

Kto videl zázrak tohto počatia,
kto prešiel jasom oných rokov,
tomu sa z duše nikdy nestratia
ozveny týchto krokov,
pôjdu s ním stále, stále
až do skončenia času,
lebo v ten deň sme zahodili žiale
a z dejín, ako z ružového puku,
vylúpili sme krásu…

Strašné sú dnes hroby tejto slávy,
strašnejší život nad nimi,
(tak boli ako nikdy viac!)
noc porodila ľúte davy
a niet miesta pre človeka,
čo spočinul by, s živými.
Krvavý víchor Ázie
polnocou hučí v tieto strany,
hlodá v koreni ľalie
a to je smrť a to je smrť,
ak nepominú tieto rany.

A my tu, Bože, a tí doma
čo pozostali sme v povíchrici,
hľadíme spiatky do rokov,
no tá pieseň v našom srdci
zavznieva stále, neumdlene
do unavených do krokov
a bude znieť a bude znieť
a vyvolávať dávnu krásu,

pre ktorú hodno žiť i mrieť
pod hákom deravých šibeníc,
v uhoľných baniach Donbasu,
i v koncentrákoch skazy…
kým živí sa ňou opoja,
ľutých vrahov zamrazí…

A vždy keď sa čas zrodu blíži
a jar sa silou naleje,
vyráža z bôľu ako príval
a kreslí nové nádeje
na horizonte všetkých svetov
na križovatkách všetkých ciest,
– 14. marec, pozdrav kvetov
a sladká hudba večných hviezd.

Zdroj: BEŠEŇOVSKÝ, Ľudo: V putách rodnej zeme. Michigan 1983, s. 93 – 94.
Tiež: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1959, s. 18 – 19.

Ľudo Bešeňovský

SLÁVNOSTNE

A prišlo jaro, jedno z jár,
najkrajšie v celom našom žití –
zo smrteľných sa zdvihol már,
pri časoch veľkom vlnobití,
národ, tam v lone hôr a skál,
stáročia, roky bitý, bitý,
čo strašne život miloval
a mocne túžil za úsvity,
svoje si právo do rúk vzal,
to právo, čo je Božím darom,
bolesti svoje vyspieval
a začal Božím pred oltárom.

A vstal v ňom mocný v slove muž,
vladár, čo vravím, jeden z rodu,
hlasom storočí volal: už!,
ratolesť zdvihol pravdy, zrodu
a z polnočnej tmy vykúzlil
najkrajší úsmev tejto zeme,
z oltára silu činov pil,
otváral ústa kliatbou nemé,
plniac ich slovom života
vykúpeného z noci žiaľu
– a že je Božia dobrota,
viedol ku kráse ideálu.

Kým mocné padli kráľovstvá
tu dužel krok a rástli krídla,
zbavení vlády túrstva
stavali pevné, mocné sídla
pre pokolenia budúce.
Hoc' vôkol vládli temné sily,
útočiac ľstivo na srdce,
o krásy ducha sme sa bili,
milujúc Boha horúce,
vo vlastnom jadre sme Ho skryli
víťazne nesúc odkaz tých,
čo zhasli vo snoch bolestných.

Tak slnku nikto nespieval
jak spievali mu naše ústa,
šiel oráč, znojom polieval,
volával vtákov, dal im chrústa,
sila sa liala do klasov,
žnice ich brali v hebké dlane,
srdce zamrelo nad krásou,
keď vlna zlatá sadla na ne.
A tak sa pieseň rodila,
najsladšia z piesní tejto zeme,
mať synka na nej povila
dajúc jej zrodu večné semä.

Dnes touto zemou tichý plač
šumí jak krídla nočných vtákov,
ty, bolesť, stigmu viery vtlač
v užaslé ticho našich zrakov,

bo padla hviezda, trvá noc
v úžase svojom najstrašnejšia,
v nej márne voláš o pomoc,
ťarcha len vzrastá a je väčšia,
zbíja sa v srdci, trhá hruď
a to je také preúžasné,
že lýra zmĺkla a len smrť
a bolesť a žiaľ zostal z básne.

No čas je večný v obmenách,
raz krutý je a raz je láska,
chytám ho v tichých ozvenách
nádejí nových. Ó jak laská
a dáva tušiť, z priehlbín
čakaný úsvit svetla ženie,
čo slzy zbíja v strapce vín,
z ktorých sa pije vykúpenie.
Nuž hore srdcia! Ako zvon
nech každé silou viery bije,
vytrhnúť z duše plač a ston
a mlaď slávy nech vence vije,
bo svetlo tmu raz zaženie
a príde, príde vzkriesenie.

Zdroj: BEŠEŇOVSKÝ, Ľudo: V putách rodnej zeme. Michigan 1983, s. 91 – 92.
Tiež: BRÁZDA-JANKOVSKÝ, Andrej – ŠANDORFI, Rudolf: Básnici sa vracajú. Toronto – Svätý Jur 1993, s. 14 – 16.

Ján Okáľ

14. MAREC

Milé sestry, milí bratia,
od detí do starca,
dobrý Slovák oslavuje
štrnásteho marca.

Komu by bol tento sviatok
nemilý a kyslý,
taký je nie dobrý Slovák,
ten na zradu myslí.

A kto by dnes tento sviatok
zatajiť nám radil,
prašivá je z neho ovca,
bo svoj národ zradil.

Lebo kto sa štrnásteho
marca ľahko zriekol,
ten nedrží so Slovákmi,
ten s Benešom piekol.

Ten je v stave národ predať
za žraniva misu,
aj keby mal plné ústa
prezidenta Tisu.

Za štrnásty marec Tiso
viedol národ v boji,
preto dneska oslavuje,
ten kto s Tisom stojí.

Za štrnásty marec Tiso
vlastný život zložil,
aby národ znova povstal,
aby znova ožil.

Kto by nám chcel tento sviatok
dnes vytrhať z duší,
ten pomáha nepriateľom,
vlastný národ hluší.

Kto si Slovák, buď na stráži,
pravdu musíš brániť
a štrnásty marec nikdy
nedovoľuj haniť.

Pripravte sa všetci na boj
i na ťažké skúšky –
dar slobody nepadne nám
ako zrelé hrušky.

Nepriateľov mnoho máme,
ale v svornom šíku
my si zasa dobyjeme
našu Republiku.

A keď príde deň víťazstva
po skončenom boji,
veniec slávy bude patriť
vojakovi v zbroji.

Zástava nám zas zaveje
ponad rodné mestá
a pod krokom nášho vojska
zvoniť bude cesta.

Ale národ opovrhne
od mladých po starca,
toho, čo sa dneska zrieka
štrnásteho marca.

Zdroj: OKÁĽ, Ján: Veľký kalendár Kocúra. Cambridge 1975, s. 39.

Ján Okáľ

MARCOVÁ MODLITBA

Neslúžte túto omšu v čiernom ornáte
Hrdinov mŕtvych stihli sme už pochovať
So zemou rodnou v salvách mali rozlúčku
keď biela farba našej zástavy
s jarnými snehami na rubáš sa míňala
Belasá hasla, hasla v očiach vojaka
čo krvou striekal bratislavské vinice.

Archanjel Michal zvolal: Zbrane na poctu
a švihol prvý pozdrav mečom ohnivým
a preto bratia túto omšu marcovú
nedáme slúžiť v smutnom čiernom ornáte
Hrdinov našich stihli sme už oplakať.

Zo všetkých spevov najkrajší je Glória
Pozdĺž Dunaja na karpatskom hrebeni
junácke lôžka purpurom sú vystlaté
Marcové stráže volajú nás do zmeny
volanie poľníc ozvena už roznáša
a ústie pušky bude zasa zakvitať.

Len túto omšu priodejme šarlátom
hrdinom našim čierna farba nesvedčí
a zo spevov je nado všetky Glória
prv ako kalich vo výšave zasvieti
tak ako slnce o poludní na meči.

Zástava naša veľmi krvou pretiekla
červený ornát bude naša zástava
a chrámom zaznie najkrajší spev Glória
pozdĺž Dunaja na karpatskom hrebeni
prvému tebe, veliteľ a prezident,
a potom tebe, vojak Janko Šmigovský
a ešte tebe kamarát náš Otomár
i tým čo boli sú a budú na stráži
lebo volanie poľníc vietor roznáša
a ústia pušiek zasa budú zakvitať.

Hrdinom patrí táto omša marcová.
Ako zástava veje ornát červený.

Zdroj: Katolícky Sokol, roč. LXXXI, 13. 3. 1991, s. 12.

Tomáš Jozef Veteška

ŽALM MARCOVÝ

Hľa deň, čo si, Pane, ustanoviť ráčil,
plameňom vpísal si na chudé naše grapy
i meno rodné na čas si naznačil
do žúl brál skalných – na všetky sveta mapy.
Na brehy bystrín, potokov a riečin,
na kopce, lazy i vyprahlé hole,
do belasých očú spod Makyty dievčin,
čo piesňou velebili dielo z Tvojej vôle
(a stánky zdobievali jasom útlych čečin)

Štrnásty marec – Slovensko moje.

A potom sme pošli v šíre kúty sveta
na bedrách nesúc kríže Tvojich múk,
bo domov náš sa v kŕčoch bičovania zmieta
a zmyja červená sa stáča kolo jeho rúk.
Však viera naša pevná bez prestania
v rozkvitlé jarou žírne rodné pole
posvätí zasa sviatok Zmŕtvychvstania
Štrnásty marec – Slovensko moje.

Zdroj: Kanadský Slovák, roč. XL, 14. 3. 1981, s. 1.

Tomáš Jozef Veteška

MARCOVÁ MODLITBA

Ó, pomiluj, Priesvit diel a v pravde Svätý
vznášajúci sa v stokách kontinentov,
v priestore a v čase nedozierne spätý
žeravým mravom bez čŕt sentimentov.
Pomiluj slobodné Horizonty i unavené čuvy naše,
peľ z rôs ranných v púčkoch Sedmikrás;
nech žblnkot Váhu sme hodní preciťovať zase
jak dotyk dlaní Prvočloveka v rajskej kráse.
Pomiluj, že nestihli sme tasiť čepeľ zbroja
v časoch navštívenia – na rozhraní vekov,
čo črieda zmrvená bez ústroja,
s fatamorganou na javisku svetov.
Pomiluj! A páľ klzké jazyky aj šikmé beľmá chánov,
červeným dymom zakalené zraky,
v Priedomí rodnom čriedu partizánov,
krvavou hviezdou vytasené znaky!
Pomiluj plameň slávou blčiacich vatier;
Požehnaj pieseň a zvon voľných Tatier…

Zdroj: Kanadský Slovák, roč. XLVIII, 18. 3. 1989, s. 1.

Mojmír Zvon

14. MARCA 1946

Tie rôčky, rôčky pokojné
v hodine hladu
spomienka volá po vojne
na defiládu.

S úsmevom na ne pamätá
slobody darca –
Prezident celu zametá
na sviatok Marca.

Kým bude koniec trápenia,
než ortieľ padne,
diablom sa ústa zapenia
cez slová zradné.

Tu padnú slzy na vážku
a peniaz krvi –
za krásny prelud zajtrajšku
on padne prvý.

Slováci, kde je s právami
slobody trošku?
Prezident plače nad vami
na tvrdom strožku.

Zdroj: Kalendár Jednota 1947, s. 139.

Mojmír Zvon

MARCOVÉ PAŠIE

Kým skončím biedne v príhľave
za plotom život holý,
hodím vám slovo trhavé,
nech aj vás srdce bolí –
všetko je strašne krvavé:
dlažba miest, cesty v poli.

Už plní sa vám do bodu,
čo básnik veštil prvý:
dnes jete biedy lobodu,
čo rástla v mláke krvi
a spomínate slobodu –
mlyn zrady srdcia mrví.

Už máte pokoj po boji
a krv len steká, steká –
kto staré rany zahojí
a kto vám nové seká?
Letí voz s hviezdou na oji,
Guľomet zlostne šteká…

Ste tichí ako barani
a keď vám režú hrdlá,
ďakujte pekne za rany…
Lenže mne štrófa stvrdla,
a preto čierni havrani

zakváču protest z hŕdľa.

Odpustíš mi reč bodavú
Slovensko moje sladké,
ja iskry sypem do davu
očami na prehliadke
a žeravinu hlodavú
nesú vám verše krátke.

Oh, zem ty moja úbohá,
každý ťa iba škrtí –
trpieť je tvoja úloha
a večné kŕče smrti…
Pravda je iba u Boha –
tvoj osud diabol vrtí.

Kým skončia bôle trhavé,
ešte pod nohy vratké
hodím ti slovo krvavé,
Slovensko moje sladké:
Nech zradca skončí v pŕhľave
alebo na oprátke!

Zdroj: Kalendár Jednota 1947, s. 57.

Aľa Ľubická

KYTICU SŔDC NESIEME TI...

(K 14. marcu, 20. výročie)

Na západe dúha skvie sa, lúč voľnosti svieti –
ó, sloboda naša v putách, kyticu sŕdc nesieme ti;
kyticu sŕdc, najvzácnejší dar zo všetkých darov,
kyticu sŕdc s krvou živou,
s jej životodarnou žiarou.
Bože veľký, ktorý zmietaš kráľov tróny zlaté,
čo láskavo prekračuješ prah v ostatnej chate,
ó, Boh veľký, svetovládny, ktorý vládneš časom,
neodkloň sa, neodvráť sa
pred prosebným naším hlasom, --

Veď očistou ťažkých skúšok
preosial si naše rady,
veď plameňom bolestným si
zotrel z čela pečať zrady!

My, vyhnanci, v labyrinte sveta roztratení,
od severu až po kraj, kde štíhla palma tieni,
v modlitbe pokory skláňame v dnešný deň hlavy,
za ochráncu voláme Ťa:
Zachovaj čistý štít našej slávy!

Veríme, po búrke dúha preklenie sa skvostná,
že za povíchricou zimy príde jar radostná,
vytúžená, vymodlená, vytrpená naša jar, --
zostúpi Boh milosrdný
tatranský tiež na oltár.

Však dovtedy sľubujeme:
Neustúpiť z cesty ani piaď!
Kto si v ceste pomýlený,
pod zástavu rodnú sa vráť!

Na západe dúha skvie sa, lúč voľnosti svieti, --
ó, sloboda naša v putách, kyticu sŕdc nesieme ti;
kyticu sŕdc, najvzácnejší dar zo všetkých darov,
kyticu sŕdc s krvou živou,
s jej životodarnou žiarou!

Zdroj: Slovák v Amerike, roč. LXX, č. 10, marec 1959, s. 4.

Ján Drieň

ZÁSTAVA NAŠA VIALA

Sladký a výtržný dych ako studňa
prerazil mi hruď, vidiac prvý zjav,
zástava naša, keď tvár tvoja vľúdna
pozdravom viala deťom na pozdrav.

A dodnes páli ešte slza, ktorá
sťa hviezda padla, Bohu za objav,
že pánmi stali sme sa svojho dvora,
otroctvo zmizlo, cudzí muchotrav.

Ešte raz zmizne zberba zvetralá,
čo zmáčala ti vlasy v brudný kal,
bez slova ponechala bezmála

a potom za hrsť bozkov zovšadiaľ
poletí v obličaj, že radostne
chvejú sa dúhy naše výsostné.

Zdroj: Kalendár Jednota 1967, s. 53.

X. Y. Z.*

VYZNANIE

(14. marec 1946)

Ó beda, v ušiach ťažké vzdychy sú mi,
plač mŕtvych, ktorý zpopod zeme stoná.
Noc leží na mne, ako mora šumí
a neciteľne ako mŕtvych tôňa
kvíľba sa nesie. Drahí mŕtvi, známi,
ja sa vás nikdy, nikdy nepozbavím,
vyprávate mi, žalujete sa mi,
stále ste so mnou, ale čo ja spravím
za všetko krásne, čo nám bolo drahé
a na čom iní urobili zradu?
Za ženy, ktoré v krvi ležia nahé,
za potupenú hrdú našu vládu,
za mladíkov, čo postavili k múru,
prv ako mohli pracovať a žiť,
a ktorí, hľadiac smelo do azúru,
vystreli prsia ako čistý štít,
za vzdychy temníc, kde sa množí sila,
za úzkosti, čo trasú rodnou ríšou,
za hroby verných, za krvavé tylá,
za cintoríny, cintoríny krížov,
za to, že iní ľadovatým zrakom
z múk vašich žien si urobili slasť,

* Pod značkou X. Y. Z. sa skrýval Karol Strmeň.

za to, že dnes je smrti koncentrákom
zamárnená a zbitá naša vlasť,
za ľudí, ktorí cítia v ponížení
záhubu, ktorá na náš národ letí,
za to, že vtáctvo peje na šibeni
a štátny znak sa hádže medzi smeti,
za to, že v temnom hrobe kazematu
z úst mučených sa stáva rána lások,
za to, že padá berla nášho štátu
a neozve sa nikde ani hlások,
za to, že vrah sa smeje plný pýchy
v kabátnej dierke s dvoma klinčekami,
stále len plač a srdcervúce vzdychy!
Kamkoľvek idem, v uši derú sa mi,
kamkoľvek ujdem, hučia duto v duši.
Na srdce mi už kameň zavesili,
Takže keď hrôzou prikrývam si uši,
v tele mi stonú, kričia z celej sily.
Čujem ich stále, čujem ako spľušte,
jak víchor letí nárek mŕtvych družín.
A preto volám do hluchoty púšte
a na živého Krista kričať musím:
Nedaj nám sobrať štát, ó večný Kristeˇ
nedaj nám padnúť v infernálnom víre.
My chceme žiť a srdcia naše čisté
sú ako tajné svetlá vo vesmíre.
My chceme lásku, lásku v tomto mieri.

Čuj náreky, čo šumia rodnou ríšou,
veď odhodlaním pritlačené pery
a cintoríny, cintoríny krížov.

Zdroj: Kalendár Jednota 1947, s. 141.

František Košťák

14. MAREC

Mníchov 1950

Dnes dvíhaj zástavy Slovač svetom hnaná,
vypni hruď a zotri slzu z tvárí,
do chrámov choď vďaku
vzdávať Bohu zrána,
na kolená padal pri oltári.

Dnes pieseň pej, hymnu našu pej mohutne,
by spráskali z rúk Tatry okovy,
nech padne meč katovi, čo hlavy tne
bratom, sestrám aj starému otcovi.

Za spevu do šíku, do jedného šíku si staň
a silou ducha Tisu dvíhaj oponu,
za zeleným stolom pravda, naša zbraň,
dosť bolo už plaču, pokory a stonu.

Tni, len tni modlitbou a pravdou tyrana,
veď hrdzavie jarmo, bo čas roky rodí,
na väzniciach škrípuc otvára sa brána
a marec bez okov v sláve, hľa, vychodí.

Zdroj: HOLEŠTIAK, Pavol – KUBICA, Peter: Prvý prezident v slovenskej poézii. Čadca 2004, s. 147.

Mikuláš Šprinc

MARCOVÁ PIESEŇ

Štrnásty marec!

Si ako čaša plná medoviny,
z teba sme pili sladkosť, nadšenie.
Čistý si ako sneh, ktorý nemá viny,
jak nevýslovné ranné zorenie.

Raz zašumel si ako rodné hory
a prelial si sa ako hudba do duše;
na dlhých cestách kladieme ťa
pod hlavy ako vankúše.

Štrnásty marec!

Ktože ťa vyrve z našej pamäti
a kto to vraví, že sa nevrátiš?
Si špikom našej vôle žiť,
pečaťou zlatou v našej záveti.

Šíry je svet a diaľky hluché;
ktovie, kde budú ležať naše kosti?
Si čarom farieb v našej stuhe
a velebnosťou slovenskosti.

Štrnásty marec!

Ty vôňa dúbrav, hôr a skál,
ty vlhké ticho, v ktorom drieme pieseň;
to ticho, v ktorom žaloval
prezident, mučeník a väzeň.

Nebojíme sa viacej poníženia,
stvrdli sme ako skaly v Tatrách.
Noci sa isto v modré rána zmenia
a zatvorí sa v temnotách.

Zdvihni tú pieseň ešte poníženú,
tú slávnu pieseň štrnásteho marca.
Už iné vetry svetom sa dnes ženú
a slobodu nám chystá Spravodlivý vládca,
Boh našej pravdy, večný slávodarca.

Zdroj: ŠPRINC, Mikuláš: Tvárou proti Slnku. Cleveland 1955, s. 57 – 58.
Tiež: ŠPRINC, Mikuláš: Do večna tečie moja rieka.
Prešov 2003, s. 276 – 277.

Andrej Hora

NA DVADSIATE VÝROČIE

Dnes by si bola dvadsaťročná
najdrahšia naša, stratená sloboda!
Slovenskom znela by pieseň skočná
a zástup za zástupom celého národa

hold by Ti vzdával s láskou a pýchou,
že po tisícročí čakania a trúdu
Slovensko prestalo krajinou byť vzdychov
a právo zasadlo za stôl nášho ľudu.

Hrdo by kráčal vladár náš pravý
a za ním vojska neprehľadné šíky;
zvony by zvonili, zástavy by viali
na česť a slávu – Slovenskej Republiky.

Len osud trpko šľahol nás znova –
po krátkych rokoch len slobody a slávy
sputnatý národ iba v srdci si ťa chová
a mĺčky túla sa ulicami Bratislavy

vo viere pevnej, že vrátiš sa späť
krajšia jak predtým, v krvi vykúpaná
a s Tebou všetci vyhnaní v cudzí svet.
Vrátiš sa iste, sloboda naša pošliapaná.

Zdroj: Kalendár Jednota 1959, s. 55.

Autor neuvedený

ŠTRNÁSTY MAREC

A bol to vtedy národ celý,
ktorý slobodne kráčal
v dni jarnom, marcovom
so slovenskou zástavou
a s pýchou naškrobenou
ku štítom našej Tatry
a k mestu, ktoré kronikári
poznali v dávnej dobe
a o ktorom napísali,
že sa volá „vocavit Nitrava".

V ten deň sa nezabíjalo,
ľud sa nevŕšil na nepriateľoch,
neboli partizánske čistky,
nikomu rebrá nešteklil automat.
Mladí, starší i starí
radostne privítali slobodu
pod oblohou olovených mrakov
a v tieni ideológie nadčloveka.

Ochranu Boha všemohúceho
parlament privolával vrúcne,
keď po stáročiach mal silu
vytvoriť samobytný štát Slovákov.
Ján Hollý a Ľudovít Štúr
deň tento dávno predvídali.

Zdroj: Kanadský Slovák, roč. XXXIX, č. 11, 1989, s. 1.

Anton Murín

MARCOVÝ TRIPTYCH

Burácaj, srdce, kde si len,
vatrí sa vatrou ohnivou.
Najkrajší dnes nám svieti deň,
dnes radosť krúži nad nivou.

Spev lásky vaľ sa prúdami
a zaplav dlane údolia.
Raz boli prúdy slzami.
Raz boleli. Dnes nebolia.

Pozri sa v nebo – tam dvojkríž
sa jagá, krúži s hviezdami:
Ak ľúbiš doň sa ponoríš
a on ťa krásou omámi.

Bože, dnes len kúsok hory
vkreslím na triptych v Levoči,
chcem, nech vďaka tam dohorí
Pavlovi nášmu pri Choči.

On veril na naše rána,
keď počúval pády stromov,
veril, že raz slavobrána
ozdobí tatranský domov.

Hviezdam vypovedal svoj žiaľ,
na hviezdu premenil sa nám.
Kto rodu fakľu nezažal,
pridal len oheň ku ranám.

Nuž, zachvievaj sa dnes, brate,
veď jaro hýbe rodnú zem!
Pobozkaj grapy, úvrate
a na nich zasni krásny sen.

Zem – lúka ťuká prerodom.
Pribina pánom v Nitre zas.
Skutočnosť zdá sa preludom,
keď Slovák vládne druhý raz.

Ale blíži sa nám doba,
keď národ doma a my s ním
vypovieme, že poroba bola pre zradcov úslním.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1969, s. 83 – 84.

Laco Turčan

MARCOVÉMU RÁNU 14. 3. 1976

Zdravím ťa zase,
marcové ráno,
tak ako dávno
v tvojom brieždení,
keď výkrik radosti vyrvalo si
v slovenskej hrudi
vekmi väznený.
Zdravím ťa zase, ráno marcové,
veď tak často, často
som to robieval,
hoc diaľky cestu zastali
a svetlo tvojho papršteku
zatlmili rudé zástavy.

Ty ráno nad všetky rána,
zdravím ťa, časom nezlomený,
veď ty si krédom
žitia mojich otcov,
modlitbou matiek,
túžbou mojich snení,
a naveky je stratený,
kto neuzrel krásu v tvojom brieždení.

Ja stále verím, že raz v plnom jase
vyšľahneš na obzor, ty ráno
marcové.
Zdravím ťa zase…

Zdroj: VRTIELKA, Ján: Slovenská poézia v Austrálii. Čadca 1998, s. 19.

Slavomír Hron

K 14-TEMU MARCU

Darmo kričíte,
darmo ponižujete v prach
šesťročný výdych národa,
tej slovenskej ubitej rodiny…
Keď okolo hrmeli kanóny,
padali mocné vlády,
hrdé mestá
i prosté dediny,
ľud náš nezlomil strach…
šiel smelo vpred,
vysúkal rukávy,
napäl svoje tvrdé svaly,
aby videl celý svet,
že je hodný slobody práva…!
K pokladu zlata
pridával vlastný pot,
oheň rýdzeho nadšenia,
i srdce kypiace životom
v obeti za vlastný rod.
V tom bola jeho veľkosť,
sila i sláva.

Zdroj: Slovenské zvesti, roč. XX, č. 1, marec 1989, s. 1.

NIEKOĽKO SLOV NA ZÁVER

„Ľudia, roky, udalosti" sa odrážajú v našej literatúre v rôznych podobách. Básnici ich ospievali, spisovatelia opísali, skladatelia zhudobnili. Táto tvorba je roztratená v rozpadajúcich sa novinách, v žltnúcich časopisoch, možno v zanikajúcich literárnych pozostalostiach. Na prstoch jednej ruky však spočítame knihy, ktoré tieto verše, state či piesne približujú slovenskému čitateľovi systematicky. Vari najznámejšia z nich je „poézia pohnutých časov" v zbierke Pred ohnivým drakom, ktorú vydal v roku 1939 Miestny odbor Matice slovenskej v Bratislave. Ďalej antológia Dvadsiatyprvý august 1968 v tvorbe slovenských spisovateľov, ktorú v roku 1993 vydala Matica slovenská v Turčianskom Svätom Martine. A napokon antológia Prvý prezident v slovenskej poézii, ktorá vyšla v roku 2004 v kysuckom nakladateľstve Vzlet. Je venovaná osobnosti Jozefa Tisu, ktorého pamäť v spoločenstve slovenských tvorcov, počnúc prominentnými autormi a končiac ľudovými veršovníkmi, je predmetom veľkého záujmu, väčšieho ako Ľudovít Štúr, Milan R. Štefánik či Alexander Dubček. Záujem verejnosti je evidentný, chýba však štátny záujem.

Po úpadku, rozklade a krachu totalitného komunistického režimu a zániku česko-slovenského súštátia sa na Slovensku zahniezdila konzumná kultúra, založená na importovanom tovare. Paradoxne, po tom, čo Slovensko opäť nadobudlo štátnu samostatnosť, Slováci stratili národnú hrdosť, úctu k svojeti, lásku k vlasti…

14. marec 1939 je najvýznamnejší deň slovenských dejín. Prečo? Pretože rozhodnutie Slovenského snemu vyhlásiť štátnu samostatnosť bolo nielen aktom záchrany Slovákov ako národného spoločenstva, ale bolo aj plne v súlade so zmyslom slovenských dejín: zápasom o národnú individualitu Slovákov, o jej cieľavedomé pestovanie, uvedomené presadzovanie a dôsledné uplatňovanie. Čokoľvek sa v moderných dejinách Slovákov dialo proti základnej Štúrovej smernici: „oslobodiť sa" a „vydobyť si samostatný štát", priečilo sa zmyslu slovenských dejín.

A takto chápali 14. marec všetci tí, ktorí sú spolutvorcami tejto antológie. Od stálic slovenskej poézie ako Valentín Beniak, Ľudo Bešeňovský, Ján Brezina, Rudolf Dilong, Ignác Grebáč-Orlov, Ján Haranta, František Hečko, Pavol Gašparovič Hlbina, Ján Kostra, František Košťák, Anton Murín, Ladislav Novomeský, Ján Okáľ, Mikuláš Šprinc, Svetloslav Veigl, Julo Zborovjan, Jožo Zvonár Tieň, Gorazd Zvonický či Andrej Žarnov po príležitostných poetov a veršotepcov. Myšlienka slovenskej štátnej samostatnosti bola v našom národe večne živá. Po násilnom zániku prvej Slovenskej republiky žila v žalároch, žertvovali za ňu tisíce väzňov v gulagoch, koncentrákoch a žalároch, desiatky, ba stovky popravených a umučených vo väzniciach. Žila v exile, kde tisíce dobrovoľných slovenských vyhnancov, exulantov a emigrantov roztratených na všetkých poludníkoch a súradniciach našej planéty udržiavalo pahrebu túžby po štátnej samostatnosti Slovenska.

Všetky tieto obety a obete nevyšli nazmar. Národnoemancipačný boj Slovákov sa zavŕšil štátnou samostatnosťou – 14. marca 1939 prvý raz, dočasne, 1. januára 1993 druhý raz, natrvalo – a Slováci a ich národný štát sa stali rovnocenným členom svetového spoločenstva národov a štátov, čo je v logike dejín slovenského národa.

S úctou, bázňou a pokorou ber do rúk túto knihu, čitateľ. Pamätaj, že 14. marca: „Slovenský národ pod ochranou Boha Všemohúceho od vekov sa udržal na životnom priestore mu určenom, kde s pomocou Jeho, od ktorého pochádza všetka moc a právo, zriadil si svoj slobodný slovenský štát.“ A nezabúdaj: „Mať svoj štát znamená život, nemať svoj štát znamená smrť slovenského národa.“

Jozef M. Rydlo

POÉZIA 14. MARCA

VERŠE K ZRODU SLOVENSKEJ ŠTÁTNOSTI

Zostavovateľ:
Martin Lacko

Vydavateľ:
Slovenský dejepisný spolok
Bytča 2022
316 s.

3. doplnené a rozšírené vydanie

Zodpovedný redaktor: Martin Lacko
Jazyková korektúra: Pavol Hargaš
Grafické spracovanie a sadzba: Ivan Varšo

© Martin Lacko
© Slovenský dejepisný spolok

ISBN 978-80-973443-4-4